R. Simon

J4

שבים כבוסת שלה מלפניה ומאחריה ועל כן בעיין בגמרא ס"פ מי שמתו לענין מלה שחסא יוסבת ואפי' ביוסבת לא סבי מפני הטבעות שלה. שמגולות על כן הקריבו שפיים עוותם בקרקע פי' דבוקות מלד בקרקע אפי' עגבותיה יהיו מכוסות ול"כ בחלה כמומדת ויש לה לבוש המכסה ערותה ועגבותיה לא שלין הספסל בין לבה לערותה אין איסור לדעת זאת של מ"ה שהביא ר"י ומו"ה ז"ל ס"ל דכשומדת אין שום איסור משום גלוי ערוה לדעת הה"ה הא"ל ואי"ל לפניה טוחות בקרקע אלא לכסות עגבותיה ועל כן הוקשה לי לענלי דס"ד בגמרא שם פרק מי שמתו דבעגבות אין בסס משום ערוה למה לריכה לטות יוסבת אלא כעומדת ג"כ אין איסור כיון שאין לבה רואה ערותה ועי"כ דמה דעת הה"ה מן הסלבה ולא דק בזה דודאי איסור גלוי ערוה יש בה אף בעומדת וכמו שזכרנו אלא קמ"ל בעל מ"ה דכל שמחכסה הערוה ועגבות ע"י לבוש אע"פ שאין הספסל בין לבה לערוה אפ"ס שרי כמו ביוסבת ופניה טוחות בקרקע כיון שערותה למטה. אלא אין כאן איסור משום לבה רואה את הערוה וראיה ברור דגם הרמ"ם ס"ל כמו הה"ה שהרי כתב הטור סימן זה משמו ז"ל וכ"כ מ"ה הרמ"ם ז"ל כשמקטת מלבושיה בשעומדת בחלוקה חברך וחפשוט חלוקה ותעבל עכ"ל הרי שלא הזכיר אלא גלוי ערוה לחוד אבל בשלובשת חלוק די בכך אע"פ שאין הספסל בין לבה לערוה שכן דלך ההולכים בחלוק שהרי לא שלריך שיהיה חוזר לספסיק אלא ברור דסבירא ליה הה"ה דלענין שאין בחלה משום לבה רואה ערוה וכזה מיושב לשון הטור שלריך בדברי הרא"ש ולא כתב בקיצור וכ"כ מ"ה הרמ"ם ז"ל דדבר אלא דבר ברור כיון דלענין מיניה כתב דברי הרא"ש דס"ל שחברך קודם עגילה ואם לא ברכה קודם עגילה לריכה לעבר הגיים והייעו ע"כ משום לבה רואה ערותה דלא ס"ל כמ"ה דלענין וכתב הטור שכ"כ הרמ"ם לענין שחברך קודם עגילה סבירא ליה הרא"ש דלא הי' וכה"ג שחבחו שחברך אחר הטבילה אבל בשאר שחבח הרא"ש שלריכה לעבר הגיים בזה לא ס"ל להרמ"ם כן אלא די בכך שבעוד הלוקה עליה חברך ולא חיישינן לבה רואה ערותה וא"כ כיון שהרא"ש והרמ"ם ס"ל כן דבחלה אין שייך לבה רואה ערותה ובבר פסק כן בש"ע בח"מ סי' ע"ד מי יומחה ביד שום אחה שחמטוך על-זה-ובל-שפיה-בגיים-חפילו-[הם-גלוים]-ממילא-נחכסה-ערותה ועגבותיה כאילו היה עליה לבוש מלפניה ומאחריה ואין בה משום גילוי ערוה שמה שהחמיר לעיל לא חכפת לן בלבה רואה ערותה אבל מ"מ ע"ל היותר טוב לו מ"מ ע"ל היותר טוב העשה בחבוק ידיים להפסיק בין לבה לערותה והיא בחוך הגיים יאלה ידי מוכחים לד"ה ותע"ג אמר"מ בחב כאן שהחלוקה אפשר שבימיו הגבו כן אבל מבאיו לא הגבו כן שמו שהעיד בעל הדרישה אלא שבחב אלא שלא שמעו שהגשים הילון אחריו אפי' בחבוק ידיים הבסק בין לב לערוה ומלאה אגם זה אליבא דהלבחה אלא שלבחבלה יש לעשות חבוק ידיים כמו שבאמרו לאין מפקוק על זה כאלע"ד :

טורי זהב יורה דעה ר הלכות נדה שפתי כהן קעא

והרי לבו רואה את הערוה ואפי' מ"ם ביחה דבמים גלוים ליבה משום גילוי ערוה והא דלא מבני ס"ם הבי הייעו משום דס"ם פריך הגאה דמתניתין דקתני יחבסה בגיים ויקרא דמשמע דבסוי לגיים הוי חקגאה וחו לא לריך חקגאה בחריחה והרי לבו רואה את הערוה וליבה חקגאה בבא וליבה לעניה בחוכה שוטוחיו דאם כן ה"ל להחגה לפרוני דמיירי בהבי ומדלקא בחגה יחבסה בגיים מעמש דבא לומר דבגיים בלבוח בגי ואין לבסקות על הגאה גופיה אמאי לא נקיט חקגאה דמיבוק יש לומר דמדלא מייבא נקיט לי מגי דבגיים בגי הוי חקגאה לגלוי ערוה מה שאין כן בחיבוק והלבך נקט חקגאה דשוה לחרוייבו ודוק ובסחגה אחי פיר הא דבחב הרב בח"מ סי' ע"ד. פעיף ב' ואם אין לבו חוך הגיים רק בחעלה מן הגיים אף בלגלוים שרי ע"ב טוליך הדרישה לדחוק עלמו ולפרש דמיירי ברוחן בבלי לביבא גלוי ערוה ו"ל בחשמע ועוד הבא הרשב"ל והרא"ש והרמ"ב ובר"ל יוחה (והבב הגיה דין זה מבבא בחי"ם הדרישה גופיה) מיירי לבדיא בירד לעבול אלא ודאי בדפריבות הבין שגיעיו חון לגיים ומבחבל בחון ליבה משום גלוי ערוה (ואע"ג דבגערוה בעשבות אמרינן החם בבא"פ מי שמחו שאסור לקרות ק"ש בנגדה הא מפרש החם בעמא ואלא יראה בך ערוה דבר אחר דחמגא והא קחחיא) והחחה בע"כ מ"ם הרא"ד בלן דעבריהן בהגלוים לאו בעמא הוא משום גלוי ערוה ומ"ם הדרישה דבא דין שגיעיה חון לגיים אף בגיים לגלוים שרי ובמ"ם הרא"ד גופיה אלא עמא בחי"ם בעמא ס"ל ודודאי אם בחוב לבה רואה את הערוה וגיעיו דבריהם הבא כחב הרא"ד ומ"מ משום לבה רואה את הערוה ומבחבל דבריהם אם בחוב לבה רואה את הערוה אבל לגיים בלגלוים שרי ובמ"ם הרא"ד בל

שכת סאכר וכזה לין חבור דקי"ל קטפרס לינו הבור ומ"כ מיסיגין
ממא תעבור כאותו מקום מדרון ומס לין מיבור להוחלין כמקמכים
לממה מן המעיין וממלא במקום פסול ולמלאין ויש לריש לקח
ממ"ם המרדכי כלכות נדה ז"ל ולמבי"ם הקשה סיקר טוכלין בנהר וכלא
קעכים דרך ירידתו לינו מבור ו"ל
דוקא למעלה לין לעבור כו' עכ"ל ע"כ
סכלא נמי יש מקם ממא למעלה כוה
כולו מן נמעיים ולא מכאי הבור
דלמעה למי שעובל למעלה: (ד) וכן
נכון להורות ולהחמיר כו'. *) פי'
לעבור בנהרות מעטים ממא יכנו מס
מי נמעיים והפסרת שלגים ולא לין
מעכיין רק כמקס קבוצים במקום
מ' וסיינו בחמבורן שהוא לשון קבוצה
וכל נהר הוא זוחל וזחולה לינו מהני
רק המעיין הוא ממקום מקורו כי
נהרא מכיפי' מתנגר שלין לך טיפה
יורד מלמעלה שלין בחיס כנגדה אחי
מיפות מלמעלה מן הארמוס: (ה) במקוה
כ"א סאה. הרב כ' כן ע"פ שיטתו
בב"י ותמה על דברי הטור שכ' מהם
לין להאמין לעובד כוכבים ממעמ
לפילו בים כ"ל סלין והכמ"ם כתב
בחבור' דבים כ"ל סלין מלא מילאה
וכלמה לא דק הרב ב"י בזה דולמי
הלמה לא מהימנין לעובד כוכבים
לפילו במילי דהוא ספיקא דרבנן
דלמבכמן בכמה דוכתי בחלמוד ב"ש
כלן דים הכלה לעובד כוכבים אם
היא מלאה דעולה שכיחות על כן לא
מהימנינן לוה כלל לפי' המלאה היכא
שים הכלה שהחברה אלא דבהבוכת
הרמ"ם מיירי אלין לעובד כוכבי' יכול
לכפוך אם אלא דרך (בנין) [גנין] ממלא
דהוה שלינה בהבוכת ובכ"ל אם
ים רוב מים הברים הבייע כ"ל סלין
והבלילה לקמן סעיף מ"ד ואם מבוחר
בחבור' הרמ"ם אם הבכיע ב"י ממילא
לינהכלה רק בלין אם כ"ל סלין הברי'
אבל הבור מייבי דיבול לעובד כוכבים לעפוך אם אלא הבכיע ולא ים
כבול אפי' במלאה רק חבר אחה מ"ב לין לבאמין לו בלל שים
הכלה אבל אפי' במלאה אחה מ' וסבור למד דין אלו מהבוכת אבין
ובפיר דק בדבר וכן ילאה הלבה לעבמה ובהבים אלו שבחב כלן הע"ש
דלין הכלה רק בחס לין אם כ"ל סלין אם אלא בדקדוק וגם מו"ח ז"ל
כתב בס"ה: (ו) הלבך גל שנתלש כו'. פי' דמעבור בזחלים כמעיין
ומ"ל כיון דהוה כמעיין ואפ"ה בעינן מ' אחה מ"ב הקשה לרמב"ם
והרא"ב דבעבור הבור ממעמ כ"ם זה דמעיין מעבר בכל שהוא אפילו
מעיין ממעמ לינו מעבר בכל שהוא ואמרו"ע פ"ה ממקוואות הביח בע"ש ובב"ח פירש בע"ש ולקמן סעיף כ"ו ס"ק קב"ב דמיתי דבריי גם דברי

הגה (ד) וכן כהן להורות (ו) ולהחמיר (מהרי"ק ומ"ה סם ומהר מהרו' בכמה דוכתי:ג) לעבור בהבורות כל השנה. אפי' דרך זחילתן אלין עבור כמין מקוה בנהר: ד' לעבור בהבורות כל המה לף (ז) בעבור הבמעים והבסרת שלגים יד וכבו הבוקפים על הזחלין אמנם לעיקר גידול הנהר הוא ממקום מקורו (פור בסם כ"ם ובי' בסם בש"י ובסה"ם וסמ"ג) וכן נהגו ברוב המקומות. טז במקום שלין מקוה ולין לממות ביד הנוסרין לקבל כי יש לחם על מי שיסמכו (מהרי"ק ובמ"ה סם ומהרי"ו סימן ע' וב"ח סימן קל"ד) [יט] מיהו יש ליזהר מלעבור בנהר המקהה לגמרי פ"ל בחמים וכמלין בחמים פוסקן לגמרי אלא לף מל מ' בחמר הכרות בוסקים לחוכו בחמים הבחמים ומהמה על ידן מ"מ הוחל ופוסקן לגמרי בחמה אלין בחמים אסור לעבור בו דרך זחילתו עד שיקוה המים שבחוכו (סם בהרי"ק) [כ] אבל בנהר שלינו פוסק אע"פ שבחמה הבחמים מתרחב ומתפקא מל כל נדנוחיו מותר לעבור בו בכל מקום (ב"י לדעת המרדכי והאגור"ו וההוסף') לפי סברת המקילין ולפי מה שהעה:

ג יא ארבעים סאה שאמרו צריך שלא יהיו שאובים שאם הם שאובים פסולים

הגה [כא] ואם כל המקוה הוא שאובין (ו) פסול מן הסורה ופסיקא לחומרא אבל אם רוב המקוה כשר והמעט הוא שאובין אינו אלא מדרבנן ופסיקא לקולא (פור בסם הרא"ש ור"ש והרבה פוסקים):

ד [כב] יב מקוה שהיא של עובד כוכבי' [כג] ומקבל ממנו שכר אין להאמין לעובד כוכבים עליו

טז יג א"כ יז יש (המיר) (ה) במקוה כ"א סאה:

הגה [כד] דמאחר דהוא כשר (מ) פסיקו לקולא יח מקוה שטימה הכרה לפניו ובא ומלאה מלאה (כ"י בסם תשובת הרשב"ן) אלא ידענו מי מילא אותה אי שיטה כשר הוא בהבאר דאיינו נה כ"ל אלין לקולא ואם אלא הוה הוה כשר בהבאר דעבינו אינה ספיקא דאוריתא אי יש לחוש בהבאר דעבינו אינה ספיקא דאוריתא אלא דבהבאר דעבינו אינה ספיקא דאוריתא אלא דבהבאר דעבינו אינה ספיקא דאוריתא אלא דב

הפרישה אין עולין יפה ולמען הלכך דתקון אבל לא קשה מידי דהלכתא יתכבסה בכל גוף כתלמוד מעיין
קלי מחמתם דיש לו דין כי לעבר בזמילה. **בא** צריך שלא יהיו כו'. לפיכך גיגית שקבעוה בכ"ר ומתמלאת ממי גבנים אין עובלים
כה כיון שהיה שם כלי עליה קודם שקבעוה ע"ל עוד ומעמע חס לא
היה עליה שם כלי קודם שקבעוה
כגון שקבעו עין לו מבן שהיה מקבעוה
כבר וכן הוא במקום ובמקומ"ל
ופוסקים ומביאים כ"י: **כב** ונקבו
כו'. דוקא בשולים בעינן שתיהא
יכולה לקבל מים כל שאה אבל נקבה
מן הצד אינה בשפופרת הגוד וגבוה
מעגל מן הגולים ומקבל מן הצדק
ומתו"קלת מים פסולה כדמוכ"ל במקל
ופוסקים וכן הוא לקמן סעיף מ': **כג** נקב המטהרו מידי טומאה.
והיינו כמולית זיח שהוא פחות
מקפורת הגוד כ"י ולקמן סעיף מ' נתבאר שם"ס כמה הוא: ודע שם"ס בסמוך כתב הרמב"ם הקוקה שבסלע אינו פוסל לא המקוה לפי שאינו
כלי אבל כלי שהבנו בסלע פוסל לא המקוה תע"ש שהבנו בסיד נקבו מלמעה מן מן הצד בשפופרת הגוד בשבר ואין פוסלת לא המקוה ע"ל.
ומילק הב"י דהא דמלריך (ככא) [בחס] בשפופרת. הגוד ולא סבי ליה כמולית מעוה דבחס מבר סכלי בסלע בעודו מלס מבמ"ל בכה
שנקבו ואח"ל קבעו ע"ל ולע"ל מ"ש הרב ו"ל כו' לינו מדוקדק שבני הרמ"ם ופור מיירי בקבעוהו שלם ולפבר דבנקבו ואח"ל קבעו מודה לדינא
הרמב"ם אבל נראה דהרב סבירה ליה כלילך שנינו דבי"ו דבחס בכלי מבנים מייבי דומיא דקוקה דלא שייך בהו בכלי בכרים מלוים
מנקבים עומחה ל"ל בשוקת שבסלע שאינו כו' מ"ם אין מעיין בעיקר דבחס בכלי מ"ל דאיך בעבר אחר מ"ל כמעבר מ"ל
ס"ל הא לינו סבר דבכ"מ כמולית זיח עוכלין בהוכו ולאו הטור מלריך בשפופרת כגאל לגינות בחס לפיכו לא"ל ומאי קושיא הא ל"ל הטור
מיויי

ברכי יוסף

לעוס שיתפחם ממנו לעכו ואחר כך ומלאנו בחמתם אחר מני אף דנים ליה לעבד מלכתים בבלה מעים ל"ש בחמתם אלא אם הקבה בלי בעבר ר"ל מכל הגדול מכ

בַּתּוֹרָה וְכַמָּה בֵּיצִים בַּמִּקְוֶה חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים כָּל סְאָה מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַרְבַּע בֵּיצִים.

חַלָּה אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ בֵּיצִים וָחֹמֶשׁ.

ד וּמִנַּיִן לַמִּקְוֶה שֶׁצָּרִיךְ אַרְבָּעִים סְאָה (ישעיה ח, ו) ׳מֵי הַשִּׁלֹחַ הַהֹלְכִים לְאַט׳ בְּגִימַטְרִיָּא אַרְבָּעִים, וּמַפְרִישׁ חַלָּה צָרִיךְ שֶׁיַּפְרִישׁ אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ וָחֹמֶשׁ מִן הַתּוֹרָה לְמִנְיַן חַלָּה. ל

אֲבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חֲסַר אַחַת דִּכְתִיב (שמות לה,

מסורת המדרש

כל מי באר שכתוב בתורה ראה שיהש״ר פ״ד, טו. שיעור חלה מ״ג ביצים וחומש ראה חלה פ״ב, ו. שבת טו. עו; עירובין פג. פסחים מח; עדיות פ״א ב. עיין זוהר: ח״א רסז. ח״ג קעד, קעט. שז. מי השלוח ההולכים לאט בגימט׳ מ׳ מר״מ יג, פס״ר פט״ז, ו. פדר״כ פ״ו ס. ומפריש חלה צריך שיפריש אחת ע״ע חלה פ״ב, ז. עירובין פא. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת מכילתא ויקהל פ״א, שבת ו: מט: ע. עג. עד. צז: ב״ק ב. ירושלמי שבת פ״ז ה״ב. ראה כריתות טז.

נפח) שלמים, ומִנְיַן ארבעים זה יוצא כמנין — **כל מי** — ארבעים פעם (ועי׳ במ״כ) — **״באר״ שכתוב בתורה**, בלשון יחידה (ועי׳ הערות), **וכמה** — שיעורי נפח של — **״ביצים״** — יש לפי השיעור הזה — **במקוה, חמשת אלפים ושבע מאות וששים**, שהרי — **כל ״סאה״** — היא בת — **מאה ארבעים וארבע ״ביצים״**, שכל שש ביצים הן ״לוג״, וכל ארבעה ״לוגים״ הם ״קב״, עשרים וארבע ביצים, וכל ששה ״קבים״ הם ״סאה״, בת מאה וארבעים וארבע ״ביצים״, כאמור, והרי כי ארבעים סאה שבמקוה המה (5760=144—40) חמשת אלפים ושבע מאות וששים ״ביצים״ (=ה.תש״ס) (עי׳ הערות), וכן אתה מוצא עוד שיעור של מצוה הנמדד ב״ביצים״ והיא **״חלה״**, ששיערו חכמים (עירובין פג:), כי עיסה העשויה משיעור קמח שיש בנפחו כנפח — **ארבעים ושלש ״ביצים״ וחומש** — ״**ביצה**, הוא — **שיעור** — של עיסה שיש בה כדי לחייבה במצוות הפרשת — **החלה״**, (תנחו׳ כאן), מן התורה (עי׳ בגמ׳ שם), ורמז לכך נמצא בגימטריא של המלה ״חלה״ כאשר יבואר להלן.

ומנין — עוד חשבון כרמז — **למקוה שצריך** — שיהיו בה מים בשיעור — **ארבעים סאה**, כאמור, שכתוב בדברי הנביא על ישראל: ״**יען כי מאס העם הזה את מי השילוח ההולכים לאט**״, ובימי חזקיהו מלך יהודה מדבר הנביא, ו״מי השילוח״ המה בירושלים, והנמשל, מי הוא זה שמאסו בו רשעי הדור, ״**זה חזקיהו מלך יהודה שהיה מטהר את ישראל במקוה של ארבעים סאה**״ (פס״ר טז, ו.), שהרי ״לאט״ (תנחו׳ כאן) — **בגימטריא ארבעים** (ועי׳ ברז״ו).

ומפריש חלה — שאמרנו לעיל ששיערו חכמים חיובה מן התורה, כי — **צריך שיפריש** — מעיסה שיש בה — **אחד** (עי׳ רד״ל רש״יש ועי״ל), **מארבעים ושלש וחומש** — ביצים, **מן התורה**, גם מספר זה רמז יש בה כי עולה הוא, **למנין ״חלה״**, שגימטריא שלה ארבעים ושלש.

וכן אתה מוצא שמה ששנו חכמים (שבת עג.): **״אבות מלאכות** — של שבת, **ארבעים חסר אחת״** — הן (ומפורשות שם), שעל כל אחת מהן שעשאן בשבת, חייב (עיין שם ו:), ורמוזות הן בתורה (ראה עוד בשבת מט:, ועיין בירושי שבת ז, ב. שהביא שתיהן), **דכתיב** — בדברי משה אל ישראל (ראה

א) ׳אֵלֶּה הַדְּבָרִים ׳הַדְּבָרִים׳ שָׁלֹשׁ דְ

(דברים כה, ג)

קְלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְּלוּ אַחַת מִשּׁוּם ׳לֹא

מכילתא ויקהל פרשה א.), **תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וביום השב** ימים״ וכו׳, אלא הקדינ **שלשים וששׁ**, והיה יכו — **שתים**, ואמר — ״ ושש, **הרי** — כאן מי **בסיני״** (בבלי שם.), ונמס

וכן אתה מוצא שמ **רשעתו במספר, ארבעיב** על חטאו — **כנגד ז** כולם, **נחש וחוה וא** (בפסוק יד.): וכן את האי והם: **עשר לאדם ועשר ל** ואדם וחוה בפרדר״א, יד המקראות (ועי׳ ברד״ל ב מכות כב:) — מכל נלל **אחת״** (עיי״ש), **משום** - לעשות גדר לדבר ב״ש וממשמעות ״לא יוסיף״ שלא יכשל ויחטא ויוס

וכיוצא בזה הקילו דיני נפשות בכל ערי יש ב.): **״ומנין לקטנה שהי העדה את הרוצח״**, ומש לחובה — **ועדה מצלת** ...; **ומנין** — למדנו — (שמות כג, ב.): **״לא תהיו ״אחרי רבים להטות״**, **הטייתך לטובה** — כדע הרוב, לא תהא אלא —

משנה שיכחה • פר״י רוח רעה הבורה על הדיום שלא נעלו שחרית ג״מ מפרק דבלא נחיכה פה לחיוק מוחה ליטול ידיו שחרית ביום הכפורים דלא נרע ממלוכלות בעיר ובעזה ואחכבן ברוחן כדרכו ואיט מוקש ואין לך מלוכלך בעיר ובעזה יותר מזה שלא נעלו ידיו שחרית שאיט רגלי ליגע לפיו ולמוחמו ולאוזנו ולעיניו כדאמר בפרק שמונה שרצים (מנח דף קמ:) יד לפה הקלן וכו׳ מקום בה אלך (ב) שנורה על האוכל כשבא ליקן פה לחיוק *בין ד׳, והי׳ שיט ומוקקנו אם לא נעל ידיו בלחוה שנה אלא המלכוח כמו עלין מהרין על הנילוי ועל הזוגות: מלכן

מסורת השרים

מוסף רש״י ראה בעמ׳ הבא למטה

אם תענה מחשמיש. ואם תקח מצרות. הקביעו כמקמעו שלא יוסיף לחן לרוחה: ה״ב ואימא אידי ואידי מצרות מי כתיב אם תקח ואם תקח כתיב ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה וחד לצרות דאחריו ליה מעלמא דומיא דואם תקח מי

תורה אור כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב. והכי פירושא ואימא אידי ואידי מלרות ה״ק אם תענה לא בעטוי ליקח נשים עליהן מי כתיב אם תענה אם תקח דליהוי אם תקח פי׳ דאם תענה ואם תקח כתיב מילתא אחריתי היא: ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה. שלא יעשה בלהה חלפה גזירות שוות לבן הדבר מחבעיה לה אם תקח נשים אם תענה אם תקח כתיב. אם תענה אם תקח מצרות ואימא אידי ואידי מלרות ה״ק אם תענה לא בעטוי ליקח נשים עליהן מי כתיב אם תענה אם תקח דליהוי אם תקח פי׳ דאם תענה ואם תקח כתיב מילתא אחריתי היא: ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה. שלא יעשה בלהה חלפה גזירות שוות לבן הדבר מחבעיה לה אם תקח נשים אם תענה. לרוח דעלמא קשות לבן מן הרגשעות וכרשות הוה ליה לאשטעיה לגזרות דעלמא והדר הוה ליה לאשטעיה לגזרות דידיה דלא מיתסמא לאיתסמא הכי לאהיהו תחילה על הקל ולבסוף על הקשה: מבראות אחרות. שרוחה מתאוה לו ולא בא עליה בעונתה בעונה בעונה אחרת. ואני אמעמי שעיה מרעות אחרות שבא עליה שלא כדרכה וקשיא לי ת״ל אימא אם תענה לא בעטוי ומי הכי אשמעיה שלא יענה אותן מרעות אחרות ושל שעיה בעיטה בעיטות אחרות מיבעי ליה: מדוחה את ידה. לפי שרוח רעה שורה על הלחם הנלקח בידיה שלא יעלו אחרת ואם הפך אינמתא: שלא רצה להאכיל בידו אחת. אפי׳ יד אחת לא היה עולל לחת פת לבנו קטן ביום הכפורים ואינו חרשש. משום דמיה: לבזוריו פירי. שהיו להם פרלסים בעבר הנהר: בי תרבו. שם הכפר: לפיהקא. — שהיו — לוכרון — ביום״כ: לעתיד לבא. לשנה אחרת לא יבוא אויל ולא הפרסם לעבור אם הסיב ולחזור: אמבראה דהצדד. מקום מעבר הנהר מול מלכד: מתחת חפת. שפת מלוקה לגבייה שולי מלוקו על שזוחו דאיט ולאה כמלבוש אלא כמכסה כמוקא על כתיפו ואמר מר (מנח דף קמ:) היולא בעלית מקופלת על כתיפו בשנת מיכ מעלת: כי האי גוונא. דקמני לעיל עד שלא בעמיה הכמיה ואמיכא הכמה אלא הקטנים הכמיה: דימד אלף. המלכך הרלה ליחוקאל אמל היולא מבית הקב״ק ממילמו כמוכ והולך וגדל וכל אלף אמה אוכך מכילה מוך לירושלים לא היה עמוק אלא מי אפסים מי קלבלין: דימד אלף. שיעות

אם תענה מחשמיש ואם תקח מצרות ואימא אידי ואידי מצרות מי כתיב אם תקח ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה וחד לצרות דאחריו ליה מעלמא דומיא דואם תקח מי כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב. אמר רב יצחק בר בר חנה אנא חויתיה לזעירי דאול לגבי רב חייא בר אשי תלמידיה רב אשי אמר דהוא רב חייא בר אשי הוא דאול לגביה דזעירי רבה שרא לבני עבר ימינא למעבר במיא לנטורי פירי א״ל אביי לרבא תניא דמסייע לך ״ישמרי פירות עוברין עד צוארן במים ואין דחשיש רב יוסף שרא להו לבני בי תרבו למעבר במיא לסיתי לפירקא למיזל לא שרא להו א״ל אביי א״כ אתה מבשילן לעתיד לבא איכא דאמרי שרא להו לסיתי ״ישרא להו למיזל א״ל אביי בשלמא לסיתי לחיי אלא למיזל מאי טעמא כדי שלא תהא מבשילן לעתיד לבא רב יהודה ורב שמואל בר רב יהודה הוו קיימי אגודא דנהר (*פפא) אמברא דחצדד והוה קאי רמי בר פפא מהך ניסא רמא להו קלא מהו למיעבר לסיתי לבייהו למשאל שמעתא א״ל רב יהודה רב ושמואל דאמרי תרוייהו ״עובר ובלבר שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו איכא דאמרי א״ל רב שמואל בר רב יהודה תנינא עובר ובלבר שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו מתקיף לה רב יוסף וכרוול כי האי גונא מי שרי והכתיב ״ויומר *אלף באמה ויעבירני במים מי אפסים מכאן שמותר לעבור עד אפסים ויומר אלף ויעבירני במים מים ברכים מכאן שמותר לעבור עד ברכים ויומר אלף ויעבירני מי מתנים מכאן שמותר לעבור עד מתנים מכאן ואילך ״ויומר אלף נחל אשר לא אוכל לעבור אמר אביי שאני ״נחל דרדיפי מיא יכול יעבירנו בסוחרי ת״ל ״כי גאו המים מי שרחו מאי מי שרחו שיוטא שבן קורין לשייטא סייהא יכול יעבירנו בבורני קטנה ת״ל ״כל חלך בו אני שיט יכול יעבירנו בבורני גדולה ת״ל ״וצאי אדיר לא יעברנו מאי משמע כדמתרגם רב יוסף לא תזיל ביה בספינת צידין ובורני רבתי לא תגווינה אמר ר׳ יהודה בן פזי אף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכו כתיב הבא בל חלך בו אני שיט וכתיב התם ״משוט בארץ אמר ר׳ פנחס משום רב הונא צפוראה מעין הוצא מביה קדשים שלו שתי כיון שהגיע לאולם נעשה כרוט של ערב כיון שהגיע אל פתח עזרה נעשה כפי פך קטן והיינו דתנן ״ראב״ע אומר מים מפכין

מסורת השרים

(המפכין. כמין הפך׳ הן דוד לתנו שלמיכה לטבילה כלומר: התיכה יום הכפ ומתי לאתמיינו: ועברו להגרוניא. ונכנס שם לרבעת דרש בגלות: מדי גלותא. שלא יגמלהו: למירמא סנדל. שהוא ר טינא. שלחלות הטיט קרוב לרמיליה: משפח מיס: מלא אסור. שמא על בגדו: משהל שחיל שבולע ערבשרבים״ם בגלע מתליג ונשמע מידו ה עליו: מטפחת. מתר: גנובים. ומי שמעמי דה הכפורים מביאין לו מט בה ידיו ולמחר פושטה ו עניעו ויבין לתה קלא מו דלמחמול: איפכא אמרת נמר עשה אומן כמין ו ובערב יום״כ לא אמרת כמין כלים נגוכים ואומר ולכון שמעמי מכי קל ממנה לן ערב מעשה כל ידיו ולמחר פושטה וכו הכפורים שוהה אומה ב אומה כמין כלים נגוכי מחיבה דכמין כלים נגוב כדי לקמוט: שאלו את גרסינן. והוא רבי אלעז זקן וידוש בישיבה ו בנטנדרין (דף ה.) אמין לת הכהנ ביחיד לגאלו אלא אם כן נעל רגלו פעם אחת והכל מיבעי זקן יושב ביסיבת מהר לרין לשום לו לא. וה הכל משום דבעי מקמנעיא לה מהו לגאלו שעם ביום״כ: דבר הרשות. להתגדר. לי למעלה מוקנו של זה. גשיא זה שבלוכו: הכהנ מומי הבכור ביחיד לגאלו להטיל בו מום לפי שהבכ אין לו מקנה אלא אם כן ועל הכהן ליטפל בו ס לשומרו ולזונו. דרבי מ שמעון ממקבת בכורות מקבביעא להו. קמיה ד

ז בעי״: מי פסק.

הגהות הב״ח

(ה) נפ׳ רב יהודה פוסק מלקק בגבא. רבא מלקק ביטקא רבה מלקק בגבא. ר״ל בכסת ובכסת חמר בגא בכסת ובכסת מלא: (ב) רש״ל ד״ה תמיכים ל״ל קדום ל״ה לגמה: (ג) שם ד״ה הכפורים מביאין לו מטי מיטיטין לגמה בה ידיו ולמחר פושטה ו עניעו ויבין לתה קלא מו דלמחמול: איפכא אמרת נמר עשה אומן כמין ו ובערב יום״כ לא אמרת כמין כלים נגוכים ואומר ולכון שמעמי מכי קל ממנה לן ערב מעשה כל ידיו ולמחר פושטה וכו הכפורים שוהה אומה ב אומה כמין כלים נגוכי מחיבה דכמין כלים נגוב כדי לקמוט: שאלו את גרסינן. והוא רבי אלעז זקן וידוש בישיבה ו בנטנדרין (דף ה.) אמין לת הכהנ ביחיד לגאלו אלא אם כן נעל רגלו פעם אחת והכל מיבעי זקן יושב ביסיבת מהר לרין לשום לו לא. וה הכל משום דבעי מקמנעיא לה מהו לגאלו שעם ביום״כ: דבר הרשות. להתגדר. לי למעלה מוקנו של זה. גשיא זה שבלוכו: הכהנ מומי הבכור ביחיד לגאלו להטיל בו מום לפי שהבכ אין לו מקנה אלא אם כן ועל הכהן ליטפל בו ס לשומרו ולזונו. דרבי מ שמעון ממקבת בכורות מקבביעא להו. קמיה ד

[הגהות הב״ח] (ג) [בכמות יב.] [בכמות יב.] [ג״ו ע״ב] [בכמות יב.] [בכמות יב.]

[בכמות לה. [בכ]

הלבה בר״מ דאמר״ על של חבירו ואינו

[ג״ו ע״ב] [בכמות לה. [בכ]

[הגהות הב״ח] (ה) [רש״י בפרק [א] נפ׳ רב יהודה פוסק מלקק בגבא. ר״ל בכסת ובכסת חמר בגא בכסת ובכסת מלא: (ב) רש״ל ד״ה תמיכים ל״ל קדום ל״ה לגמה: (ג) שם ד״ה הכפורים מביאין לו מטי מיטיטין לגמה בה ידיו ולמחר פושטה ו עניעו ויבין לתה קלא מו דלמחמול: איפכא אמרת נמר עשה אומן כמין ו ובערב יום״כ לא אמרת כמין כלים נגוכים ואומר ולכון שמעמי מכי קל ממנה לן ערב מעשה כל ידיו ולמחר פושטה וכו הכפורים שוהה אומה ב אומה כמין כלים נגוכי מחיבה דכמין כלים נגוב כדי לקמוט: שאלו את גרסינן. והוא רבי אלעז זקן וידוש בישיבה ו בנטנדרין (דף ה.) אמין לת הכהנ ביחיד לגאלו אלא אם כן נעל רגלו פעם אחת והכל מיבעי זקן יושב ביסיבת מהר לרין לשום לו לא. וה הכל משום דבעי מקמנעיא לה מהו לגאלו שעם ביום״כ: דבר הרשות. להתגדר. לי למעלה מוקנו של זה. גשיא זה שבלוכו: הכהנ מומי הבכור ביחיד לגאלו להטיל בו מום לפי שהבכ אין לו מקנה אלא אם כן ועל הכהן ליטפל בו ס לשומרו ולזונו. דרבי מ שמעון ממקבת בכורות מקבביעא להו. קמיה ד

[בכמות לה. [בכ]

[בכמות לה. [בכ]

[בכמות לה. [בכ]

יום הכפורים פרק שמיני יומא

מסורת השס

הגהות הב"ח

(ה) גמ' רב יהודה אומנן מלמן ליטמא דכא דכא אומנן בכסא דכספא אמר רבא דכספא מלא: דמעתיה דריש גלותא. אמר יומנאמר: איבעי לך למירמא סנדל. אמרו לפר: על גבי טינא. אלמלא הטיט הוי עוגא קרוב לרמיה: מטפחת. מקיפה מים: מלא אסור. אמר יוסף מים על גמרו: משחל שחיל. פולנ מים אבולנ מרעשרים"ש גלנ"ל: דמוריב. (ב) רש"י ד"ה מבכים נ"ל קודם ל"ם פתח: (ג) שם ר"ם חתינת כלי מיישין דלמת נפל מלכתיים:

לרבינו רש"י מרשטרש"ם. מחלחל.

[הגהות הש"ס] [בכלל"ם ליטמא] [בכלל"ם ליטמא] [ל"ל דב אשי כ"מ בתמ"ם ובכ"ר]

[ברכות יב.] [עי' מסמת כרי"פוכמ"ם]

[נ"ש ע"ש]

הגהות הגר"א

[א] גמ' וכן כשם כן עליו למתקו:

נמומות לה. [שם]

מבאן למד לגדה. מדלא קרי ליה לתוי לגדה על שמתבגר כמתל שוטף שמגיע לפתח בית דוד למו שגריכה לגבילת מים עמוקים כהן על גזוזה ומע"ג דלא קרא לגדה מים עמוקים כהלכתא דמיהוו עמוקים עומקן הלמאי וזה כלמאי: החיתה יום הכפורים לא גרסינן וה"ג שבת דאיכא מנעל מאי. מי שרי לעבור במים מו דילמת מיתיין דילמת (ג)נפקין מכרעיה ולמתי לאיתיתיה: ועברוה דרך מלבוש. נגעלייסה עברו אומו: סנדל מאי. שמנו יכול להדקו ולקשרו יפה כרגלו כמו מנעל: איקלע להגרוניא. וכמה סס: לפירקא. לגרגלת דרש גלותא: מדעתיה דריש גלותא. אמר יומנאמר: איבעי לך למירמא סנדל. אמרו לפר: על גבי טינא. אלמלא הטיט הוי עוגא קרוב לרמיה: מטפחת. מקיפה מים: מלא אסור. אמר יוסף מים על גמרו: משחל שחיל. פולנ מים אבולנ מרעשרים"ש גלנ"ל: דמוריב. (ב) רש"י ד"ה מבכים נ"ל קודם ל"ם פתח: (ג) שם ר"ם חתינת כלי מיישין דלמת נפל מלכתיים:

מבאן למד לגדה. מדלא קרי ליה לתוי לגדה על שמתבגר כמתל שוטף שמגיע לפתח בית דוד נעשה כנהל שוטף שבו רוחצין ובין זוכיה זוכות נרות ויולרות שנאמר "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלם לחטאת ולנדה אמר רב יוסף מבאן למד לגדה שצריכה לישב עד צוארה במים ולית הילכתא כוותיה (תינח יום הכפורים דליכא מנעל) שבת דאיכא מנעל מאי אמר נחמיה חתניה דבי נשיאה אנא חזיתיה לרבי אמי ורבי אסי דמטו עורקומא דמיא "ועברוה דרך מלבוש חינח מנעל סנדל מאי איכא למימר אמר רב ריחומי אנא חזיתיה לרבינא דעבר דרך מלבוש רב אשי אמר "סנדל לכתחלה לא ריש גלותא איקלע להגרוניא לבי רב נתן רפרם וכולהו רבנן אתו לפירקא רבינא לא אתא למר בעי רפרם לאפוקי לרבינא מדעתיה דריש גלותא אמר ליה מאי טעמא לא אתא מר לפירקא אמר ליה הוה כאיב לי כרעאי איבעי לך למימם מסאני גבא דכרעא הוה איבעי לך למרמא סנדלא אמר ליה עורקמא דמיא הוה באורחא איבעי לך למעבריה דרך מלבוש אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב אשי סנדל לכתחלה לא תני יהודה בר גרגורות יאסור לישב על גבי טינא ביום הכפורים אמר רבי יהושע בן לוי ובטינא מטפחת אמר אביי "ובטופח על מנת להטפיח אמר רב *יהודה "מותר להצמנן בפירות רב יהודה מצמנן בקרא (ה) רבה מצמנן בינוקא רבא מצמנן בכסא דכספא אמר רב *פפא "כסא דכספא מלא אסור חסר שרי דפרא אידי ואידי אסור משום דמישהל שחיל רב (*פפא) אמר כסא דכספא חסר נמי אסור משום דמוריב זעירא בר חמא אושביזכנין דרבי אמי ורבי אסי ורבי יהושע בן לוי וכולהו רבנן דקיסרי הוה אמר ליה לרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי *בר אריא תא אימא לך מילתא מעליתא דהוה עביד אבוך ממפתת היה לו *בערב יום הכפורים "ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין ולמחר מקנח בה פניו ידיו ורגליו ערב חשיעה באב שורה אותה במים ולמחר מעבירה על גבי עיניו *זכן (א) כי אתא רבה בר מרי אמר "בערב תשעה באב מביאין לו מטפחת ושורה אותה כמים ומניחה תחת מראשותיו ולמחר מקנח פניו ידיו ורגליו בערב יום הכפורים מביאין לו מטפחת ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין ולמחר מעבירה על גבי עיניו אמר ליה ר' יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא איפכא אמרת לן ואותיבנך סרוטה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב עמרם אמר רבה בר בר חנה שאלו את רבי אלעזר זקן וישב בישיבה צריך ליטול רשות להתיר בכורות או אינו צריך מאי קא מיבעי להו הכי קא מיבעי להו כי הא דאמר רב אויי בר אבין דבר זה הניחו להם לבי נשיאה כדי להתגדר בו צריך ליטול רשות או דילמא כיון דזקן וישב בישיבה אין צריך עמר ר' צדוק בן חלוקה על רגליו ואמר אני ראיתי את רבי יוסי בן זימרא שזקן וישב בישיבה היה ועמר במעלה מזקנו של זה ונטל רשות להתיר בכורות אמר ליה ר' אבא לא כך היה מעשה אלא כך היה מעשה ר' יוסי בן זימרא כהן היה והבי קא מיבעיא ליה הלכה כר"מ דאמר *חישוד בדבר לא דנו ולא מעידו או דילמא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר *נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ופשט ליה "הלכה כרש"ג ותו קא מבעיא להו מהו לצאת בסנדל של ששים

מכאן למד לגדה. מדלא קרי ליה לתוי לגדה על שמתבגר כמתל שוטף שמגיע לפתח בית דוד נעשה כנהל שוטף שבו רוחצין ובין זוכיה זוכות נרות ויולרות שנאמר "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלם לחטאת ולנדה אמר רב יוסף מבאן למד לגדה שצריכה לישב עד צוארה במים ולית הילכתא כוותיה (תינח יום הכפורים דליכא מנעל) שבת דאיכא מנעל מאי אמר נחמיה חתניה דבי נשיאה אנא חזיתיה לרבי אמי ורבי אסי דמטו עורקומא דמיא "ועברוה דרך מלבוש חינח מנעל סנדל מאי איכא למימר אמר רב ריחומי אנא חזיתיה לרבינא דעבר דרך מלבוש רב אשי אמר "סנדל לכתחלה לא ריש גלותא איקלע להגרוניא לבי רב נתן רפרם וכולהו רבנן אתו לפירקא רבינא לא אתא למר בעי רפרם לאפוקי לרבינא מדעתיה דריש גלותא אמר ליה מאי טעמא לא אתא מר לפירקא אמר ליה הוה כאיב לי כרעאי איבעי לך למימם מסאני גבא דכרעא הוה איבעי לך למעבריה דרך מלבוש אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב אשי סנדל לכתחלה לא תני יהודה בר גרגורות יאסור לישב על גבי טינא ביום הכפורים אמר רבי יהושע בן לוי ובטינא מטפחת אמר אביי "ובטופח על מנת להטפיח אמר רב *יהודה "מותר להצמנן בפירות רב יהודה מצמנן בקרא (ה) רבה מצמנן בינוקא רבא מצמנן בכסא דכספא אמר רב *פפא "כסא דכספא מלא אסור חסר שרי דפרא אידי ואידי אסור משום דמישהל שחיל רב (*פפא) אמר כסא דכספא חסר נמי אסור משום דמוריב זעירא בר חמא אושביזכנין דרבי אמי ורבי אסי ורבי יהושע בן לוי וכולהו רבנן דקיסרי הוה אמר ליה לרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי *בר אריא תא אימא לך מילתא מעליתא דהוה עביד אבוך ממפתת היה לו *בערב יום הכפורים "ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין ולמחר מקנח בה פניו ידיו ורגליו ערב חשיעה באב שורה אותה במים ולמחר מעבירה על גבי עיניו *זכן (א) כי אתא רבה בר מרי אמר "בערב תשעה באב מביאין לו מטפחת ושורה אותה כמים ומניחה תחת מראשותיו ולמחר מקנח פניו ידיו ורגליו בערב יום הכפורים מביאין לו מטפחת ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין ולמחר מעבירה על גבי עיניו אמר ליה ר' יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא איפכא אמרת לן ואותיבנך סרוטה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב עמרם אמר רבה בר בר חנה שאלו את רבי אלעזר זקן וישב בישיבה צריך ליטול רשות להתיר בכורות אינו צריך מאי קא מיבעי להו הכי קא מיבעי להו כי הא דאמר רב אויי בר אבין דבר זה הניחו להם לבי נשיאה כדי להתגדר בו צריך ליטול רשות או דילמא כיון דזקן וישב בישיבה אין צריך עמר ר' צדוק בן חלוקה על רגליו ואמר אני ראיתי את רבי יוסי בן זימרא שזקן וישב בישיבה היה ועמר במעלה מזקנו של זה ונטל רשות להתיר בכורות אמר ליה ר' אבא לא כך היה מעשה אלא כך היה מעשה ר' יוסי בן זימרא כהן היה והבי קא מיבעיא ליה הלכה כר"מ דאמר *חישוד בדבר לא דנו ולא מעידו או דילמא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר *נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ופשט ליה "הלכה כרש"ג ותו קא מבעיא להו מהו לצאת בסנדל של ששים

תוספות ישנים

מתת. (מי שפיר*) מיטלטל מלא וריקן מלא מה שכשות בתוכו לא קיימן ביה מיטלטל מלא וריקן מלא כשוב מיטלטל (כלי) כדמיר"ב בשבת דף מ"ב. דמי (מקלקל ומקבל לתחיבון כפי לשם לשם דף מ"ר). דמעת סיטן עשמת דמיטלטל מלא וריקן שכבכמה מיטלטלת ומתכבדת ממקום לא מקום על ידו זכן מליא כל שמת שמת פירש רבינו"ם שמיטלטל מלא וריקן מלא דמיתין לא דומה כמיתין מלא כי לו בית קיבול בשלמת קלמר הקיבוע מנה שוקן נשוכ, ומקיתין דקקו לא דומה מלא לרוכה דמיטלמת מרגילין לבמה בו דלא מבטם כלל כיסי חתן לי הקיבוע לא לון הקיבוע סון מ"ם בוב ידם מחקבת דכמה לא"ם חד מן לשבי הקם: בין לר"ש בין לר' יוסי מטמל כות • ולא"ם מלא לי דעשמת דר"ש שון ביוס"ל לאמר משום דמקבלי ליה מטמל דיטמת שמת לאמר ליה ר' יוסי משום דיטמת מיטמת לאתיי לתרבא מתות ר"ל שמת מטמת לאמרי ליה ורבי"ם דבר הר קיבוע לינו לאמר מלא מלא מטמל ביוס"ל ומוד דמשום ר"ש לא לימקרן לאמרי לאמר מלא מלא מלא מטמל ביוס"ל ומוד דמשום ר"ש לא לימקרן לאמרי

בשער השביעי בדיני הטבילה

השער השביעי

הגה המחבר לדקדק כמה שאמרו שהמעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה מים שאמרו מטהר בכל שהו בכלים לו אחי' באדם ולאחי מלו דאמרינן את מי הגאולה שהולכים לאמו בגימטריא ארבעים אלמא קף במעין ארבעים סאה ולויו מכין לכיון דורלי כגדול לא מסכחת לה בפחות מארבעים סאה עכילה לו גופו כאחד וכהא לא שנא דהקיש ולא שנא מעין דאמן עכילה לו גופו כאחד בעינן דומיא דמלאת שמשו כדאיתא בספירא דקורלו בשילו' ארבעים סאה לאמצא אמין עכילה כל גופו עולה לאמצן ולאי' במעין אבל היכא דאמסכחת בפחות מארבעים סאה עכילה כל גופו וסיכי דאמי מסחעי קר' ולא' במעין לא אמה בו שיעור והיא קתני בכל דוכתא שהמעין מטהר בכל שהו ואפילו המקוה אלמא אם היה כית גדול וכו ארבעים סאה לו יוחר ומימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן לאחה אין לאוי לעכול בו עד שיהו מים לאוין לעכול בהם ואמר' ליה כהם שאוכין עד שיהו בהן לשעור הזה אבל אין לפחות מארבעים סאה דמקוה מים אמצע שיעור ומסחמא בגדול אי הויינו ארבעים סאה : גרסינן

ארבעים מחוך שמונים לאחר שמונים בהא רב לחומרא ולוי לקולא דלרב אעפ"י שלא פסקה הכל מעין אחד הוא ולא טהרתו התורה אלא חוך ארבעים לזכר ותוך שמנים לנקבה וללוי כל שלא נסתם המעיין הטהור לא נפתח הטמא וזו ששופעת מחוך מעין טהור טהורה שאינו אלא כדם הנחירים • וקיי"ל כרב בין לקולא בין לחומרא וכראמ"ר א"שי הלכתא כותיה דרב בין לקולא בין לחומרא :

השער השביעי דיני הטבילה

דבר תורה אין האשה עולה מטומאתה והרי היא ערוה עד שתספור ותטבול דבימים וטבילה תלינהו רחמנא בנדה כתיב שבעת ימים תהיה בנדתה ואמרו ז"ל בנדתה תהא עד שתבא במים • ובזבה כתיב ואם טהרה מזובה וספר' לה שבעת ימים ואחר תטהר • אעפ"י שאין טבילה מפורשת מן הכתוב מפי השמועה למדו שאינן עולות מטומאתן אלא בטבילה ויש מי שכתב שלמדו אותה מדכתיב ורחצו במים בנין אב לכל הטמאים שיהו בטומאתן עד שיטבולו ורב יהודאי גאון ז"ל כתב בתשובה טבילת נדה מן התורה ק"ו מנגעה לומר דבנוגע במשכבה כתיב וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים וכ"ש במגע עצמה וק"ו לנדה עצמה שהיא בטומאתה עד שתבא במים • טבילת הנדה וזבה והיולדת אינה °טעונה מים חיים שאין טעון מים חיים אלא זב בלבד שכתוב בו ורחץ בשרו במים חיים • ותנן בפ"ק דמקואות למעלה מהן מקוה שיש בו מ' סאה שבו טובלין ומטבילין • למעלה מהן מים חיים שהן טבילה לזבים • אין הטבילה עולה לטמאים בפחות מארבעים סאה דכתיב ורחץ את כל בשרו במים • במים שכל בשרו עולה בהן ושיערו חכמים מ' סאה • כשהיא טובלת אינה טובלת אבר אבר אלא כל גופה בבת אחת דכתיב כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר • ותניא בספיפרא מה ביאת שמשו כולו כאחת אף רחיצתו כולו כאחת וצריך שתהא אחרת עומדת על גבה בשעת טבילה לראות שלא יהא שערה חוץ למים • אין הפרש בין מקוה למים חיים שלא לטהר באדם בפחות מ' סאה • ואעפ"י ששנינו במקואות למעלה מהן מעיין שמימיו מועטין ושרבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין לטהר בכל שהוא, האי לטהר בכל שהו לאו לאדם קאמר אלא לטהר את הכלים, והראיה מרקתני גבי מקוה שיש בו מ' סאה טובלים ומטבילין בו אדם ומטבילין בו כלים • ולומר דאע"ג דבטלו רבנן רביעית של מקוה בטבילת כלים וכראיתא בנזיר בפ' ג' מינין במעיין לא תקנו אלא אוקמוה אדיניה למטביל להטביל לו צנורות ומחטין בכל שהו • והאי דקתני נמי בפ' חמישי של מס' מקואות שהמעין מטהר בכל שהו לכלים קאמר זו היא הסכמת של רת"ם ושל רבינו שמשון והביא רת"ם ז"ל ראיה מדתנן בפ"ה של מקואות גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורין אלמא ארבעים סאה בעינן וגל סתמא קתני ואפי' של מעין מדלא קתני גל שנתלש מן הים ועוד דאי בגלו של ים וכמאן דאמר התם כל הימים במקוה א"ב אפי' יש בו מ' סאה לא יטהרו שהרי הגל כזוחלין כראמרינן עלה דההיא בפ"ק דחולין ובפ"ב דחגיגה מהו דתימא ליגזור אטו חדלית של נשמים קמ"ל כלומר קמ"ל דלאו במקוה הוא אלא במעין הוא ולא גזרינן ועוד דאמרינן במדרש יען כי מאס העם הזה את מי השילוח ההולכים *לאט שמאסו בארבעים סאה לא"ט בני' הכי הוי ואמרו ז"ל הזרנו על כל מקומות

ולא

כתוב שם הרבה המחבר לדקדק כמה שאמר שם שהמעין מטהר בכל שהו וכו' : **אמר הכותב** כל הרוצה דכליו יצעו למו מלו גדול ומלו קפן ומלו מקום מים דאמר דמעמא שיטול ומעולם לא שמענו שבא להם שיטור ארבעים סאה ממקום מים אלא מוכא הסמיג ושהר כדרכנו בספרא מלו בילמא שמנו כמא' אף כל גופו כאחת ושיערו חכמים דאדם בעינו אמה על אמה כרוס שלם אמות ושיערו חכמים דהיינו ארבעים סאה לו ומי מדכתיב וכחץ את בשרו במים מים כל גופו שלם כהן ומה שאמר אלא הכין דברי המחבר הסיב אמר דבר ולמה יכין והוא לא ידע וכדי שיקרא דרישא לכתם כמה אמין מוכא בו ידיו ורגלין ואמר כי בודאי בקפן המעיין מטהר בכל שהוא בכל מה שגופו עולה בהן והיה רבינו יעקב ז"ל ורבינו שמשון ז"ל שאמרו אלא אמרו מעיין בכל שהוא אלא בכלי דוקא ולאמר שבאלו לרבינתא אוקימו מעיין אדיעיס לפבול בו מתבין ול' רוח ים לחן בזה כמה לאיות בחובות בתרוכה בחיבור המחבר ואעפ"י שהרא"ש ז"ל והרמב"ם ז"ל אמרין בעיין כל שגופו עולה בהן בבת אחת רבינו שמשון ז"ל שומעין שאמרו להתיר בכל מורס והוא שעמד על המיבור ולאה דברי רמ"ם ורבינו שמשון ולאיותיהם ומשמע בו לפסוק לדבריו אלא כמות' ואמר שבודאי כן הוא ובכל מורה ובמה שאינו יודע כתוב לומה מסכתא רב"ל מסכת מקואות רמות רומא הוא ותמסון לבב . ומה שכתב דמקוה עלמו אם היה בבית גדול וכו ארבעים סאה לו יוחר ומימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן כאחת אין לאוי לעכול בו ואחור ליפן בהן שאוכין עד שיהו בהם כשיעור הזה אם בא לומר שאעפ"י שיש בו ארבעים סאה אלא שהמים מרודדים אסור להוסיף עליהם עד שיהא גופו עולה בהן פעמים הזה בידו דכל מים בו ארבעים סאה אינו אלא בכף ומוהן ואעפ"י ששנינו אם במקומות מקוה שמימיו מרודדין טובם מבילי אמורה לאו דוקא בוכם אלא אם אין מים להוסיף קאמר הא אם כא להוסיף מוסיף ולבד אלא יכא הרוב מן השאוכין וכדעת הרא"ש ז"ל. :

עוד

אבל אין האשה עולה מטומאתה אלא על פי שספרה ז' נקיים עד שתטבול בפי מקוה שאינן שאובין או במי מעיין ובלבד שיהא במעיין מ' סאה • בניין אב לכל הטובלים ורחץ את בשרו במים שכל גופו עולה בהם ושערו חכמים מ' סאה : ויש מן הגדולים שאמרו שהמעיין מטהר בכל שהוא ובלבד שיהא במים כדי שתטבול כל גופה בהם בבת א' ' ולראשונים שומעין להתיר בדבר שיש בו ברת • אין מובלין בכלי שלא אמרו תורה אלא מעיין ומקוה מים לפיכך היה מים ורמש בסקום שהיה מובלת לא עלתה לה מבילה : לא העמוד ע"ג כלי עץ שמקבלין טומאה מבבן ולא ע"ג נסרים שראוין לגדרסו' ולא על שום כלי הראויה לסרוס ותטבול מפני גזירות מרחצאות של כלים עברה ומבלה לא עלתה לה מבילה : אבל נוהגת היא הבילי זכורות תורה רגליה מפני השים שאינה הרשות וכן לא תעמוד ע"ג כלי חרס ולא ע"ג בקעה ותטבול ואף על פי שאין כלי חרס ממא מגבו ולא ראוי למרוס חשש חכמים הוא שמא תפהר שלא תפול ולא תטבול כראוי עברה ומבלה ע"ג אילו לא עלתה לה מבילה : דבר תורה הזבה מובלת ביום ז' לפפירתה

מבלה בו ביני מעבילה לבלול בו בלשם עניינים בלחד זמן הבעילה . הסני הרפיסה . והדבריס מחולקין בעבילה לבעלם . הפלגיסו כמה היא עוזלת אבל בדיני הבקוואות בהכשרן ופסולן לא אמרים עלמי שבכל עמד מ' קדום הרב הגדול רמ"כד ז"ל וביאר עניינים ביאור כל ומי יבא אחרי המלך אם אחר בכל עמד . ויקר ועבד כמעי מבר . גלם ממוקות ופילם אם הקבה . ומהבלוקים אחבל להבדיכני כאמרו ולמדני . מבניאות ילילו . בכתוב בכל לבי דרשתיך אל תשגני ממלותיך

אין האשה עולה מטומאתה אלא על פי שספרה ז' נקיים עד שתטבול בפי מקוה שאינן שאובין או במי מעיין ובלבד שיהא במעיין מ' סאה • בניין אב לכל הטובלים ורחץ את בשרו במים שכל גופו עולה בהם ושערו חכמים מ' סאה : ויש מן הגדולים שאמרו שהמעיין מטהר בכל שהוא ובלבד שיהא במים כדי שתטבול כל גופה בהם בבת א' ' ולראשונים שומעין להתיר בדבר שיש בו ברת • אין מובלין בכלי שלא אמרו תורה אלא מעיין ומקוה מים לפיכך היה מים ורמש בסקום שהיה מובלת לא עלתה לה מבילה : לא העמוד ע"ג כלי עץ שמקבלין טומאה מבבן ולא ע"ג נסרים שראוין לגדרסו' ולא על שום כלי הראויה לסרוס ותטבול מפני גזירות מרחצאות של כלים עברה ומבלה לא עלתה לה מבילה : אבל נוהגת היא הבילי זכורות תורה רגליה מפני השים שאינה הרשות וכן לא תעמוד ע"ג כלי חרס ולא ע"ג בקעה ותטבול ואף על פי שאין כלי חרס ממא מגבו ולא ראוי למרוס חשש חכמים הוא שמא תפהר שלא תפול ולא תטבול כראוי עברה ומבלה ע"ג אילו לא עלתה לה מבילה : דבר תורה הזבה מובלת ביום ז' לפפירתה

לספירתה משתנין החמה ומותרת לבעלה מיד ועכשיו כל הנשים נזכות מאחר שהחמירו על עצמן לישב ז' נקיים אפילו על טיפה דם כחרדל אלא שאסרו חכמים לעשות כן מפני שבכנסת עצמה בספק שמא תראה בו ביום לאחר תשמיש ומותרת פעירתה והרי היא זבה לפרע בשעת השמיש כיון שאסרוה לשמש בו ביום אסורה לטבול אפי' ביום ז' שאם הטבול תבא לידי תשמיש ותבטל לספק זה כמו שבארנו • לא מבילת יום ז' בלבד אסרו מחשש ספק זה אלא אפי' לעולם לא תטבול ביום משום סרך יום השביעי ולעולם אינה מוכלת אלא בלילה • היתה יראה לטבול בלילה מפני רוב הצנה או מפחד אריות או מפני גנבים או שיועלין דלתות המרינה בלילה וביוצא בזה הרי זו מותרת לטבול ביום ח' וביום השביעי לא תטבול כדי שלא תבטל בספק כמו שאמרנו עכרה ומבלה ביום ז' יש מגדולי המורים שהורו שלא עלתה לה מבילה ויש מי שהורה להקל אחר שמבילתה מבילה דבר תורה ואין במבילת אלא חשש רחוק וגראין דבריו • המובלת צריך שלא יהא עליה שום דבר תוצץ מן הדברים שהיא מקפדת עליה לעתים ואינה חציצה שיהיו עליה • לפיכך צריכה האשה לעיין בעצמה בשעה מעוד למבילתה שלא יהא עליה שום דבר מאוס או טמא קשורה במקום שער שבה • עורא וב"ד חקנו שתהא האשה חוצצת כל מקום שער שבה וסורקת במסרק או מגבשת בדרה היפה כדי שלא יהיה שעריותי קשורין זה בזה • כבר נהגו בנות ישראל לתוף כל גופן ולשמוף בים חמין בשעת חציפה ומנהג יפה הוא להן ובן ראוי להתנהגו בדי שתהא להן שמירה יפה בכל גופן • חציפה זו שבמקום שער שאסרוהו לא תהא במים קרים מפני שהם מסבבין את השער אלא במים חמין או בחמי חמה שהמים החמים יפים להחליק השער • וכן לא תהא כנהר מפני שהגת מתחך את השער וחוזר ומסתבך בין שאר שערותיה ולא באהל מפני שהוא מסבך את השער ובן הדין לשאר הדברים שמסבבין את השער חציפה צריכה להיות לכתחילה מסוך למבילתה לפיכך לא תחוף אשה ביום ותטבול בלילה אלא חוצצת בלילה ומובלת כדי שלא יתקשר שום דבר על שערה משעת חציפה

עד

עוד מה נרסינן בגדה פ' חיעוקת מ"ר נדה כין בזמנה בין בלא בזמנה לא הפסול וכו' : **אמר הכותב** דעתה שכיפתה לא נולמה קא הזינה הכא אם כתה דכרי גדולי יפכלא לאסר ביום יפכלא עליהם מיך מלאו לבו להקל בזמנה מאסרו הם ושוד שפקל דאמר לומר מהדכרים פל' דכרים כרוזים להיל מה שהם בעיני הגדולים דכרים אסורים הנה הרמב"ד ז"ל מאסר אפילו עכשיו לטבול ביום שמיני מטום סרך לילה ומאסר ג"כ מטם הגאון רב אחא מסבתא ז"ל וגם הרמב"ם ז"ל מאסר גם הוא והוא קובל אותו תמיד מורי רביו מטם ז"ל ומיד מולם על ישיבתו גם מה שעיקם בדרב פפי ורבא אפי' לפי דכריו דלאו אמתיי קיימי אלא מסביעי מי אפשר מה שעיקם בו שהוא פיקם דרבא המקין למיפבל ביומא דשביעי מטום אבולאי ואמר ליה רב פפי בלא טעמא דאבולאי ליפבלן ביומא ולא חשמם עד הערב ואמר ליה רבא אמר מטום דרבי שמעון דאמר אמר תפרה אמר מעשה הכבילה הפרה לטמא אלא מאסרו אמרינן לטמא שמא תרלה אמר ביתה ותסחור ואם כן מאי קא מהדר ליה רבא לרב פפי אינו בעא מיניה על הכבילה והוא מהדר ליה מדרבי שמעון דאמר לטמא לטמא אלא לפבול אלא כיון בביכר לו אותו דרך היה לו לפרש בדרב פפי וליפבלן ביומא ליפבלן ולטמאן דבכילה דנקא ליטמא מעלה נקא וכאותה שאמרו ויוה מבולה הוה וכמו שפי' הרב בעל המאור ועוד דכיון דאמדר רבא דאסור לפבול לטמא חשמם ומטא הרלה והסחור אלמא לפי גזרו"ל איכא לעיתם מ"ב היאך מזר וכתב דביום השמיני מותר לה לפבול לכתחלה בלא טעמא אחרינא וליכא למיגזר כלל ואפילו מבולה בהה בשביעי ליכא אלא מפיס טעמא חשמם ומטא הרלה ולכולי אפי' לא חיים ע"ב ודבריו לא בהשכל שבכר אמר דרבא הביב לרב פפי דחייבין לדכי ואפילו לפי דבריו היה לו לומר לטמא חשמרך בהה ויוסבל בשביעי וחשמם ומטא הרלה לכולי אפי' לא חייבין אלא אמין עשה הדר לדבריו • ולעיקר הענין ג"כ יש להקשות אם לטמא קאמר ל' שמעון מאי קאמר שמא חבא לידי הספק דאולו שמעה בולאי בכר הכיבה בולאי עלתה ובאה לידי הספק ואלו שמא הבא דקאמר. ועוד כיון דאמרו אתקין רב אחדי בר אבין בגנם למיפבל ביומא דחמני מטום מרוחה וכב אחא בר יעקב בפפוניא מטום אבולאי על כרמין כולן בהר מפבל ביומא דחמני גרינו דאי לא סוה לה לומר ליפבלן ביומא ובא במחוזא ביום בעיני מטום אבולאי • ועוד דאם כיון דבבא אתקין בבעיני ובב פזי לא קשיא אלא אמאי מאפריכין לטמא דאבולאי לא הוה ליה לומר ליפבלן ביומא דבעיני דהא בבעיני אתקין רבא ליפבלן אלא כבי הוא"ל מבדי הלידה בולהו הספק זבות ניגהו ליפבלן ביומא ואם לא אלא מטום דרבא לא פרי למפבל אלא בשמיני ותשום אבולאי לקבו אפילו בבעיני ליפבלן לכתחלה ואהדר ליה דאסור

בבעיני

ולא מצינו מקום ששמו לא"ט • ושילוח מעיין הוא דהיינו מי ניחון מעין שמושחין עליו את המלכים ומתרגמינן שילוח ועוד דאמרינן כיון שמגיעין לפתחו של דוד שם רוחצין זבים מכלל דמעיקרא לא • וזבין צריכין מים חיים ואפ"ה אין טובלין בו עד שמגיעין לפתחו של דוד כלו' שיש שם שיעור • והא דתניא אלו נאמר מקוה מים יהיה טהור ולא נאמר מעיין הייתי אומר אפי' מלא מים על כתפו ועשה מקוה לכתחילה יהא טהור ת"ל מעיין מה מעיין בידי שמ"ם אף מקוה בידי שמים • אי מה מעיין בכל שהוא אף מקוה מטהר בכל שהוא ת"ל אך מעין המעיין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה • לפי דברי רת"ם ז"ל נצטרך להעמידה דוקא בכלים ואסמכתא בעלמא לאחר שבטלו רביעית לכלים • וזה דחוק • אבל הר"א ז"ל כתב דאפי' לאדם מטהרין בכל שהו ובלבד שיהא כל גופו עולה בהן בבת אחת • וכן כתב הר"ם ז"ל בהלכות מקואות ולדברי רבותינו הצרפתים ז"ל שומעין להחמיר בשל תורה מאימתי זמן הטבילה כל הנשים עכשיו בזבות הן שכבר החמירו בנות ישראל על עצמן שאפי' רואות דם טיפה כחרדל יושבת עליה שבעה נקיים • ואימתי הזבה טובלת ביום שביעי של ספירה משתנין החמה דכתיב וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר • ומקצת היום ככולו ומותרת לבעלה מיד אלא שחכמים אסרו לעשות כן שמא לאחר שתשמש ביום השביעי תראה בו ביום ותסתור כל שבעה ונמצאת זבה למפרע בשעת תשמיש וכיון שאסורה לשמש אסורה לטבול שאם תחזיק עצמה בטהורה שמא תשמש ואסור לעשות כן כמו שאמרנו • ואע"פ שגזרה לגזרה היא זו החמירו עליה מפני כרת שבה • ולא עוד אלא אף בשמיני אסורה לטבול ביום משום סרך יום שביעי אא"כ יש חשש סכנה או מניעה בטבילת הלילה בסכנת ציונה או משום גנבים וכיוצא בזה דגרסינן בפרק *תינוקת אתקין רב אידי בר אבין בגרש מיטבל ביממא דתמניא משום אריותא • רב אחא בר יעקב בפפוניא משום גנבי' יהורה בפומבדיתא משום צנה • רבא במחוזא משום אבולאי • פי' שומרי העיר שסוגרין דלתות העיר בלילה • אמר לו רב פפי לרב מכדי האידנא כולהו ספק זבות משוינן להו ליטבלו ביממא דשבעה בלומר למה לי יומא דתמניא ומשום אבולאי אפי' ביממא דשבעה נמי ולכתחילה ליטבלן ולישתריין

גרסינן בגדה כפ' חיעוקת אמר רב נדה כין בזמנה כין בלא בזמנה פי' דהייטו יום שמיני לא תטבול אלא בלילה לכתחלה כתה דילמא אתיה למטבל ביום שביעי ולא אלקא לה אלא בלילה הנדה דבר תורה אינה טובלת אחר שבעה בזמה דמן הדין קובלת שביעי • לתקון רב אלא בגרם מבבל ביממא דחמני אריותא • רב אחאי בר יעקב בפפוניא מטום גנבי בפומבדיתא מטום אבולאי בזמחזא מטום אבולאי בארבא דרבא לו דומיא • דאמר אמר דאיכא אינו אלא בזמן בלא בכר פסנה תקן בכר בפרק להתנהג בזבות ולסקול בקייס הילכך לדידהו ביום מותרת היא לכתחלה לעבול ליכא סרך בתה דלי בלילה ביום שביעי מן הדין עלתה בלילה הילכך הא דבבא מטום אבולאי ביום שביעי והיינו דאמרי' דאמ"ל בלילה לרבא מבדי הלידה בלילה ספק זבות ניגהו לומר לגמ' דגמון לפסור ז' נקיים ביומא דבבא כלו' ולפי עצמא דאבולאי דהא הדין עבלה ביום שביעי מטום דר' שמעון לומר תמם דתניא ר' שמעון אומר העבר אחר מעשה העבר מן הדין מבלה חכמים אסיר לעשות כן בלילה לידי ספק בלומר אסור ביום שביעי אחר עבלה ותסור • והכי בהדיה בסיפרי דר' שמעון אסר אלא לטמא ובכי מוכחי המבלת אבל כל היכא דעצמא כגון אבולאי - דקיים סריגן אפילו ביום שביעי אבל לא לטמא ומ"מ ביום מותר לטבול לכתחלה בלילה אחרינא וליכא למיגזר כמי עבלה בתה בבעיני עלתה לה עבלה וליכא אלא שמא חשמם ומטא הרלה ולכולי אפי' לא חייבין דבריה בדרבים ומחכר : הא דאמרי' בגמ' דשמואל דעביד לה אמוראי ביומי תמני מיירי במחללות לבכיה דאי לא כין ליכא מטים גזרת מרחמנא בכלי עץ אבל כלי חרס דלא מגגן אדי לעמוד עליהן עבלה כל היכא דליכא דבעיתא • נמלא עליה דבר אחר עבלה אם סגין לה עבלה אינה חוצצת לו ומוסת והוא אלא מתעסק בין חציפה לבבלה אבל נמלא עליה דבר חולין עליה בעיינה בגופה ק"ד עבלה מהור. ולפי לא תטבול בעבלה לעשותה אבל מטום טיב לא היסיק אלא חמין

ב

לבעל מיד
ל שמנו לנדתו
יום ואי זבה ו
מוב ואהדדי לי
עשה תטהר כיון
אתה חכמים אסור
קילו לטבול אפי'
כן אלא לשמ
בעיא דרב פפא
ומאי ליטבלן ה
א יום טבילה ה
ינו בממא דתמני
הל דזבא הוו
הל מאי דאתו
בעא מיניה למ
לעשות כן דאלב
בה טבלה ביום
שבתא ז"ל דלא
הא לא נחמיר ש
ה ספיקות שמא
טבילה ושמא
ע ובכמה חששו
הלו ז"ל מן המ
הה וכתב כי מר
אוריתא קאמר ו
א שכבר אמרנו כ
הה אינה נראה אב
בטובלת בשמיני
אפי' לכתחילה נ
בא אשה לא תע
משום דבעיתא ו
ובתב הר"א ז"ל
ן אסילתא בדיע
עוד כתב הוא
שום דהתיא פש
אות הואיל ומיטב
בלה אבל כלי
מגבי ואינו רא
עות וסר"א לישו
עברה וטבלה ע
חזו למברם אית
טבלת אגבייהו
בפקואות מעין
בכמות שהיה ד"ו
שלא יטבול ע"ג
ורחצאות מרחצאות
טבל ואי איכא
שפיר דמי ואפ
הרב ז"ל מ

ה) "השוקת שבטלע אין מטלאין מכמה ואין מקרשין בה ואין מין מכמה ואינה צריכה צמיד פתיל ואינה פוסלת את המקוה היתה כלי חברת בסיד מטלאין בה ומקרשין בה ומין מכמה וצריכה צמיד פתיל ופוסל את המקוה "נקובה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהם כשרה: וכמה היא נבוכה כ"כשפופרת הגוד אמר ר' יהודה בן בתירא ב) מעשה בשוקת ג) שהיתה בירושלים והיתה נקובה כשפופרת הגוד ולוין כל הסדרות שבירושלים נעשות על גבה ושלחו בית שמאי (א) ופתחוה שב"ש אומרים עד שיפחת רובה:

פרק חמישי

א מעין שהעבירו על גבי השוקת פסול העבירו על גבי שפה כל שהוא כשר חוצה לה שהמעין מטהר בכל שהוא "העבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הוא כמקוה אחר והמשיכו פסול לזבים ולמצורע ולוקרע מקומ חטאת עד שירע שיצאו הראשונים: **ב** העבירו על גבי כלים או על גבי מפסל רבי יהודה אומר הרי הוא כמי שהיה רבי יוסי אומר "הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטבול על גבי המפסל: **ג** "מעין שהוא משוך כנגד ריבה" והמשיכו הרי הוא כמי שהיה היה עומד וריבה והמשיכו שזה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא **ד** ז) כל המים במקוה שנאמר "ולמקוה המים קרא ימים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר הים הגדול במקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר "כל המים מטהרין בזוחלין ופסולים לזבין ולמצורע ולקרשומרמים מחטאת **ה** "הזוחלין כמעין והנוטפין במקוה ח) העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפים

תורת אור

פסול ותפיל לא כו מי נמשים מלא מים שאינן בלבד ויהו מתכון ומדברין מי מעלות המעורב יהיה הגעה הקוה מן מקוה כבר ותבר יחייב זה הגעה טלי הוא משנו שמרת המקוה והתקרה לתה שבא ומה בפלה מתמים סם לתת פ"ח שלמרו קהה עלין בכבול על המנחה שאינה מהוה בפיו הרבה רגלים הוא בדל קר הרבה רגלים הוא בדל קר מים הרבה רגלים הוא בדל קר מים הרבה רגלים הוא בדל קר מים

דנוטפים שהם כשרים אונוטפים שעשאן זוחלים
סומך אפי' מקל אפילו קנה אפילו זב וזבה יורד
וטובל דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר בכל דבר
שהוא מקבל טומאה אין מוחילין בו: ה) נכל
שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל
הכלים טהורים כל מקום שיש בו ארבעים סאה
טובלין ומטבילין מטבילין. בחריצין ובנעיצין
ובפרסת החומר המערבת בבקעה: ב"ש אומרים
מטבילין בתרדלית בית הלל אומרים אין מטבילין
ומודים שהוא גורר כלים וטובל בהם וכלים שגדר
בהם לא הוטבלו: ו

פרק ששי

א כל המעורב למקוה כמקוה חוררי המערה
וסדקי המערה מטבל בהם כמה שהם
עוקת המערה אין מטבילין בה אלא אם כן הרחה
נקובה כשפופרת הגה אמר רבי יהודה אימתי
בזמן שהיא מעמדת עצמת אבל אם אינה מעמדת
עצמה מטבילין בה כמה שהיא: ב) דלי שהוא
מלא כלים והטבילן חרי אלו טהורין ואם לא מטל
אין הכלים מעורבין עד שהיו מעורבין כשפופרת
הגה: ג שלשה מקוואות בזה כ' מאה ובזה
שלשה ומבלו בהן ונתערבו המקוואות טהורין
והטבילן טהורין היה השאוב באמצעו ורבו שלשה
וטבלו בהם ונתערבו המקוואות כמות שהיו

מסורה בהחלה: שהן כשרין. כלומר בתחילה הפלו בתוקים בתוקים שלהן כדי שיהיה בתוקים אמיתי ואינו מסרין לתן דלי לא תימות הכי מאי קא"ל שיעמוד דל"ל שפסל כל הכתרות אפילו נא"ד נכתר מכיסה מבריך: נוטפין שנטפלו ונחלין: כגון מקוה שמרין על שנתנו ומיטיו ונפלין ונחלין: סוכך אמי' מקל מ"ל קנה כל זב וזבה שומכין ביד לו בגבל ומתמין מקוה ליעלה בתים ועמדים בתוקים אחר ומשאין אמנגון ויורד בתמנה ומוכנ: כל דבר המקבל טומאה. אמי' עבור כיון המקבל טומאה לא

אוכל פרור איט מצטרף: ד"ט מקל שהיא מלאה משקין טמאין כיון שהשיקה לטבילה טהורה דברי רבי יהושע וחכמים אומרים אע"ר שיטביל את כולה ט) ר"נזנוק וקספרס ומשקפרס טופח אינו חבור לא לטומאה ולא לטהרה והאשבורן חבור לטומאה ולטהרה ל

פרק תשיעי

א י) זיתים מאיתי מקבלין טומאה משיזוש ויעת המעטן אבל לא זיעת הקופה כדברי

מסקה מתבר דבנו רבי ירמיה לירוף כלי ומיטר מים מהו ואם מטמא עמר כיון דמתבר מיטר מים ולירוף כלי מהו כגון שיש בכלי ערת שני תלמי שטרון אלין שנעין זה בזה ויש תלי שטרון אחר חוץ לכלי המתנגר לאחד מתיהם שבתוך הכלי פ"א מים כגון לטומאים מים נגוע ונגעי מים לאחד שבפנים ולאחד שבחוץ דפי נגעי טומאה לאחר שבכלי בלירוף כלי דטומאה בתרומה ובחיים מים נגעי טומאה לאחר שבכלי מיטר מים מהו דיימטא לאחר נגיעה מהלירוף הכי אמרינן מים נגעי פרק פרקא ריש [דף קכ:] מיטרי אלילן פ"א מעקין מיטר לטומאה קלה ולין מיטר לטומאה חמורה כגון מלי זיע ומלי זיע

ובשאינה כבילה הוה לא ערערו קלתן בקלתן מלד שיעמלא זה המקקה אבר אחתיהן ומשמע הגריבה ולא תטיהה כי חיטיה מעכרטה וכות הולכה מקקה אבל אם הוה כן אחיטיה מקקה מקקה עומד שהיטה אלמות שקעת תחת הגלגל ולא יהיה מדרון ול"ר דומא לין אוכל מהפחת ולפי הוה כלי מעכן מעבר לכלה ולין הלכה לא לקלה מיט מלערה לכילה ולין הלכה לא כר' יוסי ולא כר' דוסא: מ כבר ידעת שקטפרס הוא הטמה הטוקע לטמא הלין אלא שלא שיקר עלין דבר ידי ויעל: והאבורן המקקה המעבר אחר יטח בו הדבר

הגהות הגר"א

[ה] מסכת ו' מהרי"ל עמ' שיעוש. נמצא מ"ר מר ענן בטמלים ל"ר ס"ר ר"ר ר"ר [ב] ס"א ל"ר [ג] ס"א ר"ר ר"ר לאמר. [ד] ס"ר ר"ר מטמא. [ה] ס"ר ר"ר [ו] ס"ר ר"ר [ז] ס"ר ר"ר [ח] ס"ר ר"ר [ט] ס"ר ר"ר ר"ר ר

סימן רצא

טוליטולה לה"ר יהודה בן אשר גר"ו

שאלת ראובן נדר או נשבע שלא יאכל ענבים ולא ילבש בגדי משי. ואח"כ שאל לחכם על קצת נדרו, ר"ל על הענבים או על בגדי המשי והותר לו. אם יכול לאכול ענבים וילבש בגדי משי מטעם כי נדר או שבועה שהותר מקצתו הותר כלו, כדאמרינן בנדרים[1], האומר קונם שאני נהנה לכלכם והותר לאחד מהם הותרו כלן. ואם אמר לך ולך ולך הותר הראשון הותר השני. או אם נאמר כי לא דמי לזו. כי בעלמא כשהוא נדר שאינו נהנה היא הפעולה אחת ובזה נאמר הותר מקצתו הותר כלו. או ג"כ אם נדר שלא יאכל ענבים ותמרים, מאחר שהאכילה אחת היא אמרינן הותר מקצתו הותר כלו. אבל בראשונה בענבים ובבגדי משי הם פעולות משונות, ולא אמרינן בה הותר וכו'.

תשובה נראה שלא הותר לשניהם, דשתי שבועות הן. שהרי אם עשאן שתיהם בהעלם אחד חייב שתים. וגם אין לומר בהן שיהיו מצטרפין, וכיון שהן כב' שבועות מוחלקות, צריך התר לכל אחת ואחת. כמש"כ הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות נדרים[2], דאם אמר שתיהן נהנה לזה לזה לריכין פתח לכל אחד ואחד וכן כל כיולא בזה. והוא שפסק בכאן דלא כר' שמעון דס"ל עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד אלא כיון דאמר לזה בלא ולא"ו, הרי הוא כאלו אמר שבועה לכל אחד ואחד. וה"נ כיון שאם עשה שתיהן בהעלם אחד חייב שתים שתי שבועות הן, דלא גרעי מאכילה ולביאה לחלק מאכילה ושתיה. דאי אמר שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתים, כדאמרינן בפ' שבועות שתים בתרא[3] ואע"ג דשתיה בכלל אכילה היא, ואין שבועה חלה על שבועה, אפ"ה כיון דהדר אמר שלא אשתה גלי דעתיה דכי אמר ברישא שלא אוכל, לאכילה בלחוד נתכוון, וכי הדר אמר שלא אשתה לאו שבועה על שבועה היא.

ומ"מ אע"פ שכלן בשבועה אחת משבין להו כשתי שבועות לחייב עליהם שתים בהעלם אחת, אע"פ שאם אמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ואכלן אינו חייב אלא אחת, אא"כ נמסרב בו חברו[4]*. וכן נמי בשבועה שלא אשתה יין ואכל ודבש כדאיתא התם[5]. אלמא אע"פ שאין המינין מחלקין בפעולה אחת, מ"מ חלוק הפעולות מחלקות. ואע"פ שהן דומות קצת, כגון אכילה ושתיה, דהא שתיה בכלל אכילה,—אפ"ה כיון דאין שוות לגמרי, דאכילה לאו בכלל שתיה, מחלקות. כ"ש כשהן פעולות מוחלקות לגמרי כאכילה ולביאה שהן מוחלקות[6]. נאום יצחק ב"ר ששת זלה"ה.

סימן רצב

מיורקה אל החבר הותיק אנמש"ה גבאי י"א

שאלת מקוה שיש בו אמה על אמה ברום שלש אמות מכוונות, לא יעדיפו דפנותיו כמלא נימא והוא נשקע בקרקע על שטח הארץ, מקום רצפת בהט ושש שאינו מאבד טפה, מהו לטבול בו. מי אמרינן כיון דבשעה דנחית לאטבולי, נפקי מייא מגופא דמקוה כשעור גוף הטובל, א"כ בהאיא שעתא ליכא בתוך המקוה ארבעים סאה, ולא עלתה לו טבילה. או דלמא מה בכך כיון דמיא חבורי מחברי, וגוף הטובל עולה בהן, מה לי שיהיו תוך המקוה או חוצה לו. הלא ערוב המים מועיל בהכשר המקוה כדתנן בפ"ו דמקואות[1] שלש מקואות זו בצד זו, ובכל אחד עשרים סאה, השנים מהם כשרים והשלישי שבצדן מים שאובין, וירדו שלשה בני אדם לטבול בשלשתן, ועלו המים כלן למעלה ונתערבו המקואות כשרים והטובלין טהורין. שהרי נעשה הכל ששים סאה. מהם מ' כשרים זה בצד זה ואין המים שבצדן פוסלין מקוה שלם. ולא עוד אלא שהשאוב מוכשר ע"י השקת המקוה שלם, אבל אם היה השאוב באמצעית וכו'. מכאן נראה דמקוה ע"י ערוב אכשורי מכשר, שאף השאובין שנתערבו הוכשרו ועלתה טבילה לטובל בהן. וכ"ש בנדון זה שיועיל הערוב. וכן נראה מההיא דערבי פסחים[2] אמר רבי אסי אמר רבי אבין בר חיננא שלחן של מקדש של פרקים הוה דאי לא תימא הכי אמתא באמתא היכי מצי מטבלי לה. והפירוש הנכון מה שפירשו התוספות ז"ל[3] דהכי קאמר אי אמרת בשלמא אמתא באמתא מצי מטבלי, לא נצטרך לומר של פרקים הוה. ומשכחת לה כגון דהוה צורת המקוה כתבנית השלחן אמה על אמה וחצי ברום אמתים, דמעוקבו עולה כמעוקב אמה על אמה ברום שלש אמות אלא אי אמרת לא מצי מטבלי, על כרחך של פרקים הוה, ואי במקוה מצומצם בדפנותיו לא היו יכולין לטבול מאי דוחקיה, דלמא אע"פ ששעור מימיו היו מצומצמות, דפנותיו היו עודפות למאד, והיתה מדת מי המקוה אמה ומשהו על אמה וחצי ומשהו ברום אמתים פחות משהו. וכשהיו מטבילים בו השלחן היו מי המקוה מקיפות את כלו, ולא היו מימיו יוצאות לחוץ, דהא דפנותיו עודפות, ואז לא היה צריך לדחוקי נפשיה לומר של פרקים הוה. אבל לפי דפשיטא ליה דבמקוה מצומצם ודפנותיו בלתי עודפות היה טובל, הוצרך לומר דשלחן של פרקים הוה. והשיב לו ומאי דוחקיך[3א] דלמא בים שעשה שלמה, שהיו במימיו הרבה יותר מכדי שעור. ולא השיב לו ודלמא בדפנותיו עודפות. עד כאן דבריך.

רצא 1 סו, א (פ"ט מ"ז). 2 הל' יא. 3 שבועות כב, ב (פ"ג מ"א). 4* ב"י יו"ד סס"י רכ"ט ד"ה כתב וכו' וע"ש בש"ך סק"ו ובמהרי"ט ח"ב חיו"ד סי' מ"ז, ובמחנ"א הל' שבועות סי' ט' מ"ש בזה. [ועי' לעיל סי' צח וסי' קנט ובקרית מלך רב הל' שבועות פ"ז ה"ק]. 5 כג, ב. 6 ראה לעיל סי' קנט.

רצב 1 מ"ג. 2 פסחים קט, ב. 3 אינו בתוס' שלפנינו פסחים שם. ובשו"ת מעיל צדקה סי' מ' בתשובה מחכם אחד עמד על כך. 3א לפנינו בגמ' שם: מאי קושיא.

תשובה נראה שאם שטח החלר שהמקוה בתוכו משופע קצת, בענין שבעלות הטובל ישובו המים לאיתנם אל המקוה, מותר לטבול בו, שהרי הוא כאלו כלם בגומת המקוה, שהרי מחוברין הם בו כשעור ערוב מקואות של מעלה, דהיינו כקליפת השום[4], ולא נתלשו ממנו בשעת טבילה, והרי המים שחוץ לגומת המקוה, כאלו הם במקוה. ואף חוץ לגומת המקוה במקום שמגיעין המים, יכולין להטביל כלים, שגוף הנטבל יעלה בהן, ואין נקרא זוחלין, אע"פ שלא ישארו המים במקוה שמטביל בו, אלא הרי הוא נקרא אשבורן, כיון שמן המקוה באו ואליו הם שבים[5]* אלא שנתפסו בהכרח, מחמת אדם, או דבר אחר שבתוך המקוה. והרי הוא כהיא דתנן פ"ז דמקואות[6] מחט שהיא נתונה על מעלות המערה היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה[x6].

וכן נמי ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי יהודה בהיא[7] דאם היו רגליו של ראשון נוגעות במים, אלא משום דס"ל דטופח להטפיח לא הוי חבור בערוב המקואות. הא אי הוי חבור, היה השני טהור, כי היו מים שעל הראשון מלטרפין, כיון שעדיין הם מחוברים למקוה, וסופן לירד שם ולא מיקרי זוחלין, כיון שמשם יצאו ואליו הם שבים. ואם נאמר דטעמייהו דרבנן בהא לאו משום דטופח להטפיח לא הוי חבור, אלא משום דלא אמרינן גוד אחית, ואפי' כי האי גונא. אכתי שאני התם שהמים עדיין בגוף האדם אחר שעלה מלטבול אבל המים הנתפחין חוץ לגומא מחמת טבילתו, הרי הן בשעת טבילה כאלו הן במקוה, שהרי ישובו אליו בשור המכריח.

אבל אם שטח החלר אינו בענין שישובו המים למקוה אחר עלייתו של טובל, והולכין ומתפזרין מאליהן חוץ למקוה, אסור לטבול במקוה כזה. שהרי בשעת טבילה שזהו כשכל גופו יחד מתכסה במים, אז המקוה חסר, ואין המים שחוצה לו מלטרפין. ואף אם יהיה עודי המים יותר מכדי שעור ערוב מקואות, שהרי זוחלין הם ואינן כאשבורן. וידוע שאין המקוה מטהר בזוחלין אלא באשבורן[8], וגם שערוב מקואות צריך שהמים המערבין שני המקואות, הם מערבין אותם בהשקט בעומדם במקומם הטבעי, שזהו אשבורן, לא בהיותם זוחלין שזהו נקרא קטפרס. דהכי תנן בפ"ח דטהרות[9] הנלוק והקטפרס ומשקה טופח אינן חבור לא לטומאה ולא לטהרה, והאשבורן חבור לטומאה ולטהרה[x9]. וזהו משמ"כ הרמב"ם ז"ל פ"ח מהלכות מקואות[10] שלא גומות שבנחל העליונה והתחתונה של עשרים אמה והאמצעית של ארבעים אמה ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה ערוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הזוחלין מתערבין אא"כ עמדו. עד כאן. והיינו ההיא ברייתא דשלש גממיות השנויה בתוספתא דמקואות[11] ומייתי לה בפ' אין דורשין[12]. ופסק דלא כר"מ ודלא כרבי יהודה, ואין מטבילין אפי' בתחתונה, דלא אמרינן אפילו גוד אחית. ונתן טעם לדבר לפי שאין הקטפרס חבור לעולם, ואפי' לחבר מקוה שלם שלמעלה למקוה חסר שלמטה.

והא דמשמע בפ' אין דורשין[13] דבגוד אחית לא פליגי דלכולי עלמא אמרינן, היינו ר"מ ור' יהודה, אבל רבנן פליגי עלייהו. דהא בתוספתא מסיים בה עלה דהיא דשלש גממיות ותכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה ארבעים. והיינו משום דס"ל אין קטפרס לעולם חבור, אפי' ע"י גוד אחית. והיא דהנלוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חבור, אי אמרינן דרבי יהודה ור"מ מודו בה, מוקמינן לה בשני מקואות חסרים זה למעלה מזה. וכי אמר ר"מ דהוי חבור בין לעליונה בין לתחתונה, ולרבי יהודה לתחתונה מיהת, היינו דוקא כשהאמצעי שלם. אבל בשניהם חסרים מודו דלא הוי חבור. וכן פירשה רש"י ז"ל בפ"ב דגיטין[14].

ואי מפרשינן ההיא דנלוק וקטפרס אפי' כשהאחד שלם כמו שפירשה רש"י ז"ל עצמו בפרקא במרא דע"ז[15] מוקמינן לה בשני מקואות שהתחתון הוא שלם והעליון חסר. ואחית דלא כר"מ, ומודה בה רבי יהודה. ומיהו לרבנן דפליגי עלייהו אין חבור כלל בשום ענין, לא לענין השקה דמיתי התם, ולא לענין ערוב מקואות, בין ע"י גוד אסיק בין ע"י גוד אחית, בין בשניהם חסרים בין משלם לחסר.

והא דקתני התם[9] דמשקה טופח לא הוי חבור, דמשמע הא טופח להטפיח הוי חבור, אחית כרבי יהודה דס"ל דטופח להטפיח הוי חבור, ואמרינן ביה נמי גוד אחית, כיון

4 שעור זה נזכר שם במ"ט. וראה להלן שכ"כ לדעת הרמב"ם והרמ"ה. ואלו להר"ש סגי בטופח ע"מ להטפיח. ועי' ש"ך יור"ד סי' רא ס"ק קי"ט. 5* ד"מ יור"ד סי' ר"א אות כ"ו. [רמ"א שם סע' ג, ש"ך סק"ל ובמעיל צדקה סי' ל"ט]. 6 מ"ז. 6א עי' ש"ך סקק"כ, ותשב"ץ ח"ג סי' לד. וראה מה שנחלקו בדעת הריב"ש כאן, השמלה שם ס"ק פ"ח ובחיבור לטהרה כלל ב' ס"ק ל"ט, אם כשיוצאים וחוזרים מטבעם, נמי הוי אשבורן או זוחלין. ועי' חזו"א יור"ד סי' קלא, ב. 7 שם מ"ו.
8 בתו"כ שמיני פרשתא ט פי' ג המעין מטהר בזוחלין והמקוה באשבורן. ומובא ברש"י חגיגה יט, א ד"ה חרדלית, ובנדה סז, א ד"ה מקואות, ובנדרים מ, א: אין המים מטהרין בזוחלין. וראה בפי' הרא"ש שם.
9 מ"ט. 9א בבאור הגר"א יור"ד סי' רא ס"ק ה וס"ק צא כתב עפ"י דברי הריב"ש כאן דזוחלין אינו חבור משום דהוי קטפרס, דזהו הטעם דמקוה מטהר דוקא באשבורן משום דבעינן מ' סאה וזוחלין לא הוי צירוף. ועי' חיבור לטהרה כלל ב סע' מא. ובארו אחרונים דזהו אף להשיטות שלאדם גם במעין בעינן מ' סאה, משום שבמעין זהו דין בשעור טבילה, ובמקוה זהו שיעור בכח הטהרה שיש למקוה דוקא במ' סאה. אבל כח הטהרה של מעין לכו"ע בכל שהוא ולכן זוחלין מהני שהרי לא טבל באויר, עי' שערי יושר שם פכ"ז ואמרי משה סי' א סק"א, ועי"ש סקט"ז. [ועפי"ז מיושבים דברי המהרי"ק שורש נו לחלק בין מעין כ"ש שמטהר שאובים אף שצריך מ' סאה, ובין רביעית מקוה שאינה מטהרת שאובים, עי' משכנות יעקב יור"ד סי' מה (מג) שמחמת קושיא זו דחה דבריו]. 10 הל' ח. אולם הרמב"ם עצמו בפהמ"ש שם מפרש לענין השקת טמאים וכ"ה בחבורו הל' טו"א פ"ז ה"ה. 11 פ"ג ה"ד. 12 חגיגה יט, א.
13 שם יח, ב. 14 טז, א ד"ה אינו חיבור. 15 עב, א ד"ה ולא לטהרה.

דסופו לירד מע"פ שהמחמון ג"כ היה חסר מי לא הוה אמרינן ביה גוד אחית כהיא דאם היו רגליו של שני נוגעות במים[15]א. אבל לגבי ערוב מקואות אפשר דאפילו רבי יהודה מודה דבעינן כשפופרת הנוד ע"י נקב או כקליפת השום ע"י פרלה מלמעלה. ולרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה בהיא וס"ל דאפילו רגליו של ראשון נוגעות במים השני טמא, ס"ל שאין טופח להטפיח חבור. ומתניתא דנגוק דמשמע מדיוקא דידיה דטופח להטפיח חבור, או אחיא כרבי יהודה לגבי הא, ולא כרבנן דמוקמינן הכי לברייתא דקתני בה בהדיא טופח להטפיח חבור כר' יהודה. או דמפרשינא לה גבי השקה כדתני לה התם גבי עניגא דהשקה, ואפי' רבנן מודו דמשקה טופח להטפיח הוי חבור להשקה. אע"ג דלגבי ערוב מקואות בעינן כשפופרת הנוד או כקליפת השום[16]. וה"נ אמרינן גבי השקה דשאובה[17], מטהרין העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כילד מביא סלון של חרס או של אבר ומניח את ידו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושיט ומשיקו אפילו כחוט השערה ודיו. שבערוב המקואות ע"י נקב שהוא כעין סלון בעינן כשפופרת. ושעורה לא הוי אפי' כקליפת השום. אלא שהקלו בהשקת שאובה משום דשאובה דרבנן וכמש"כ רבינו שמשון ז"ל. זהו מה שמצאתי כתוב לרשב"א ז"ל[18] בשם רבינו שמשון ז"ל.

וכ"כ בספר המצות מקולי[19] להחמיר בערוב מקואות יותר מהשקה בטופח להטפיח. אבל להחמיר בהשקה יותר מערוב מקואות בנגוק ובקטפרס זה לא מצאתי בשום מדושין לא לרמב"ן ולא לרשב"א ולא לרמ"ה ז"ל ולא בשום חבור אחר. ואין לי תוס' מגיטין ואם תכתוב לי לשון התוספות שכתבו שם אראה אם אוכל להבין דבריהם. ומעולם לא שמענו מי שיאמר שהנגוק יהיה חבור על המקוה[20]*.

ותמה על עצמך בשני מקואות זה בצד זה בעינן נקב כשפופרת הנוד. ולמעלה כקליפת השום ברחב שפופרת הנוד לחברן. וברחוקים זה מזה ובדרך קלוח, יהיה הנגוק חבור אפי' מצרור קטן, דהא בנגוק לא מפלגינן בין קלוח גדול לקטן. ועוד הרי אפילו בטופח להטפיח פליגי רבנן עליה דרבי יהודה במקוה כדאיתא בהיא דפ"ב דגיטין וקיי"ל כוותייהו וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות מקואות[21] ואם טופח להטפיח אינו ערוב, כ"ש נגוק וקטפרס דשוה לטופח גרידא כדקתני להו בהדי הדדי במתניתין דטהרות[9]. וגם טופח גרידא עדיף מקטפרס וקטפרס מנגוק, וכמש"כ הרמב"ן ז"ל[22] דלמאן דאית ליה נגוק חבור לגבי יין נסך, כ"ש קטפרס ומשקה טופח, דמתניתין דנגוק, לא זו אף זו קתני, וכיון שהקטפרס אינו חבור לחבר שני מקואות שהן באשבורן, ואפילו ממקוה שאם שלמעלה למקוה מסר שלמטה, כ"ש שאין הקטפרס עצמו משלים למקוה שלמעלה ממנו החסר בשעת טבילה.

ומה שאמרת דטעמייהו דרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה בהיא[7] דאם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור, היינו משום דס"ל דא"א שלא חסרו המים בטבילתו של ראשון. אבל אם הדבר הנטבל ראשון הוא דבר שלא יחסרו המים בו, כגון סגום עצה, מודו ליה רבנן לר' יהודה דהוי ערוב. ואמרת שכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח דמקואות[21]. לא מן השם הוא זה. דאם היה טופח להטפיח חבור, הרי לא חסרו המים כלל, אע"פ שיש מים בגוף האדם, כיון שהם טופח להטפיח דהוי חבור, הרי הוא כאלו לא יצאו מן המקוה. אלא שנתפחו מחמת האדם הטובל. אבל מפני שאין הטופח להטפיח חבור, אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים, הרי הוא כאלו אינן נוגעות, ולזה חסר המקוה בטבילתו של ראשון. ולזה כתב הרמב"ם ז"ל הטעם מפני שחסרו המים מארבעים סאה, שזהו בודאי טעמייהו דרבנן שאמרו שמא הראשון טהור והשני טמא. ורבי יהודה שחלק ואמר אם היו רגליו וכולו, הוא צריך לטעם חבור. ולא היה צריך הרמב"ם ז"ל לפרש טעמא לאפוקי מדרבי יהודה שכבר באר למעלה ערוב מקואות באיזה ענין הוא.

ומה שאמר הרמב"ם ז"ל[21] אח"כ, הטבילו בו סגום עצה וכיוצא בו והגביהו אם היה מקצת הסגום מגעת במים הרי הטובל באחרונה טהור שהרי כלן מעורבין. לא כמו שחשבת שאין הסגום מחסר המים, שא"כ למה התנה שיהיה מקצת הסגום מגעת במים, והלא אפילו הוציאו כלו מן המים טהור, שאין הסגום מחסר המים, אלא שהסגום עצה הוא בולע המים, ואינו כמו האדם שאין המים בלועים בעצם חלקיו, אלא בשטח גופו, וכיון שאין טופח להטפיח שעל גופו חבור הרי נחסרו המים. אבל הסגום העצה הוא בלוע הרבה מן המים, ולזה כשקצתו הוא במים הרי הוא כאלו כל המים הבלועים בנגד בקצתו של מעלה, נוגעים במים שבקצתו שבתוך המים והרי כל המים מעורבין למקוה[23]*.

איברא שר"ת ז"ל[24] סובר דטופח להטפיח הוי ערוב למקוה לכולי עלמא, וכי בעינן בנקב כשפופרת הנוד היינו שהנקב יהיה כשפופרת הנוד. אבל כל שיש בנקב מים טופח להטפיח סגי. ולמעלה דבעינן כקליפת השום,

15א עי' חי' הגר"ח הלוי הל' טו"א שם וחזו"א שם ודוק. 16 מקואות פ"י מ"ז ומ"ט. וראה לעיל 4. 17 שם מ"ח. 18 תורת הבית שער המים שער ו. וכ"ה בפי' הר"ש טהרות פ"ח מ"ט. [ושמא לא היה לריב"ש פי' הר"ש למס' טהרות ועי' להלן 28]. 19 עשין רמ"ח (רמא ע"ב). 20* ב"י יו"ד סוס"י ר"א בד"ה כתוב בהגהות. 21 הל' יב. 22 ע"ז עב, א ד"ה הא דתנן התם. 23* ב"י שם (קיא, ב) בסד"ה ומ"ש טבלו. 24 בספר הישר חלק החדושים סי' תא והובא בתוס' חגיגה כא, ב ד"ה כעוביה, ויבמות טו, א ד"ה עירוב, וגיטין טז, א ד"ה הנצוק. וכ"כ תלמידו הרא"ם בספר יראים השלם סי' כו (דף כז).

מהמים הכשרים, ואם נהמים הכשרים ליתא כח טהרה לטבילת אדם, איך יקבלו המים שאובים כח זה, דלענין טבילת אדם שוה מי מעין למקוה חסרה שאין בה מ' סאה, ובאמת כן כתוב בהרא"ש בפ' מרובה סי' ג' ז"ל והא דקתני בפ"ה דמקוואות מעין שהעבירו ע"ג השוקת פסול ולא מתכשר במה שהוא מחובר למעין ומעין מטהר בכל שהוא וכו' וי"ל דהא דמעין מטהר בכל שהוא היינו לטבילת כלים אבל לטבילת אדם בעינן מ' סאה כדאמרינן בפרק חומר בקודש וכו' הילכך פסול השוקת לטבילת אדם הואיל ואין מחובר למים שיש בו מ' סאה ובפ' מקוואות פירשנו פירוש הגון. עכ"ל הצריך לנו. אבל בתשו' ובפסקי' נמס' כלה חזר מזה וזה שרמז כאן במס' נ"ק וכתב שבפי' למס' מקוואות פירש פירוש הגון, דשם מתרץ הך קושיא מה דלא מתכשר המים שבשוקת בתירוץ אחר ז"ל: וכ"ל דל"ק כלל, כיון דכלי מפסיק בין בריכה למעין לא מיקרי מחוברים ול"ד למעין שבתן לתוכו מים שאובים, דשם מעין לא בטיל מיני' אף על פי שריבה עלי' מים שאובים מידי דהוי אמקוה שיש בה מ' סאה שאינה נפסלת אפילו נתן לתוכה אלף סאה שאובים עכ"ל. ועפ"י דברי' אלו כתב להלכה בפסקי' בפרק תינוקת ובתשו' וכן פסק הטור דלא תלי זה בזה דאף דבעינן לטבילת אדם מ' סאה גם במעין, מ"מ מהני השקה במעין כל שהוא אף לטבילת אדם, אבל הא מילתא טעמא בעי מ"ש מקוה חסרה ממעין כל שהוא, ולכאורה הא מקום לומר כיון דמעין כשר לטהר מים טמאים בכל שהוא דרך לטבילת אדם בעינן מ' סאה, אבל לטהר מים טמאים הוא מטהר בכל שהוא כמו שכשר להטביל בו כלים, והשקת מים שאובים הוא כהשקת מים טמאים, דבשניהם הטעם משום זריעה והתחברות, אבל לפי"ז הי' ראוי להיות שגם במקוה שאין בה רק כל שהוא ומילא אותה מים שאובים שתהי' כשרה מה"ת אף לשיטת המובחרים כולו שאוב פסול מה"ת וזה לא שמענו, ומוכרח הדבר דל"ד לגמרי דין השקה של מים טמאים לדין השקה של שאובים שמתחברים למים ראויים לטהרה, ולדין זה האחרון תלוי בכח טהרה של המים, וכיון דמקוה חסרה שאין בה מ' סאה פסולה לטבילת אדם מה"ת כ"כ המים שאובים המושקים למקוה זו לא יקבלו כח טהרה לטבילת אדם, וא"כ הדרא הקושיא לדוכתה איך מתטהרים השאובים לקבל כח טהרה לטבילת אדם, ע"י מעין כל שהוא, שאין בעצמו כח לטהר אדם בטבילתו:

ונלענ"ד דמה דפסלינן מקוה חסרה לטבילת אדם אינו דומה למעין כל שהוא, שהוא פסול לטבילת אדם לשיטת הר"י וסיעתו, דהנה מה דפסלי מעין כל שהוא לטבילת אדם אף שנראה מדברי הראשונים שהוא מה"ת, מדכתב הרשב"א הובא בב"י להכריע להלכה כשיטת הר"י דלמחמירים שומעים בדבר שאיסורו בכרת וכן הביא בשם הר"ן. יעו"ש. מ"מ י"ל דפסול זה אינו כפסול של מקוה חסרה, דבמקוה חסרה כל שהוא הוא חסרון כח טהרה, ורק במקוה שיש בה מ' סאה מים כשרים יש בהם כח טהרה, אבל במעין כל שהוא מה דפסול לטבילת אדם אינו משום חסרון כח טהרה אלא שהוא דין בשיעור טבילה, וכן נראה מלשון הרא"ש שכ' בפרק תינוקת הובא בב"י שכתב להכריע כשיטת הר"י ז"ל שנראין דברי' כי אין להשיב על הראיה שהביא, וגם מיסתבר הואיל ושיערו חכמים מי מקוה אמה על אמה ברוס ג' אמות מים שכל גופו עולה בהם, לא פליג באדם לשער בכל אחד לפי גופו עכ"ל. מלשון זה מוכח דהטעם דמצריכינן מ' סאה במעין הוא לשיעור טבילה, כיון דלמקלת בני אדם בעינן שיעור שיהא כל גופו עולה בהם משו"ה הוי הדין לכל אדם שיהי' שיעור מים שיהי' ראוי לכל אדם שיהא גופו עולה בהם, ולפי"ז י"ל דכח טהרה לטבילת אדם יש במעין כל שהוא אלא דבעינן מ' סאה לטבילה ומשו"ה לענין השקה של שאובים שאני מקוה חסרה למעין כל שהוא דבמקוה חסרה אין בה כלל כח טהרה לטבילת אדם, ובמעין כל שהוא יש בו כח טהרה, ומה שאין אדם מתטהר בו הוא מחמת שאינו טובל א"ע כראוי, והמים שאובים המושקים למעין כל שהוא מקבלים כח טהרה כדין המעין, וכשאיכא בשאובים מ' סאה שהטבילה היא כראוי, כשר לטבילת אדם כמעין עצמו שאם הי' טובל בשיעור הראוי שיהי' כל גופו עולה הי' מתטהר:

ובן נראה להוכיח מהא דכתבו הר"ש והרא"ש לפרש בעדותו של ר' יהודה בזוחלים שרבו על הנוטפים שהם כשרים דאסהדותי' הוא שאם אין בזוחלים לחוד שיעור טבילה אא"כ נוטפים משלימים להם אפ"ה כשר, הבאתו לעיל דבריהם, והנה במי פירות תנן במשנה דלא פוסלים ולא מעלים דאם היתה המקוה חסרה כל שהוא אין מי פירות משלימים, ורק כשהיתה שלמה כשר בנתן סאה ובטל סאה, היינו דאם הי' מעיקרא מקוה שלמה אז מתבטלים המי פירות ברוב ומתכשרים גם הם, ומשו"ה כשר אא"כ בנתן סאה ובטל סאה עד רובו כדאמרינן בבמות דף פ"ג אף בדאחר כך ליכא מ' סאה מים, מ"מ גם מי פירות משלימים כיון דכבר מתכשרו, אבל אם מתחילה כשנפלו המי פירות לא הי' במקוה מ' סאה לא מהני ביטול ברוב שיתכשרו המי פירות להשלים את המקוה, ובע"כ הטעם בזה דאף שהמיעוט בטל ברוב מהני כיון דהרוב עצמו לא הי' לו כח טהרה, ולפי זה אם נאמר דלשיטת הסוברים דמעין אינו מטהר לאדם רק במ' סאה הוא שוה לענין זה למי מקוה ואיך משלימים הנוטפים לזוחלים אם אין בזוחלים שיעור טבילה, שהוא בע"כ משום דין ביטול ברוב כמש"כ למעלה, דאי מטעם השקה א"כ גם כשרבו הנוטפים על הזוחלים ליתכשרו ואיך משלימים נוטפים לזוחלים, ואין לומר דשאני זוחלים ונוטפים ממים ומי פירות, דהלא גם מי פירות משלימים אם מתחילה היתה מקוה שלמה ונתן סאה ובטל סאה, אלא נראה שהטעם בזה משום דמעין מטהר

(15)

מאמר רבי שמעון יהודה שקאפ בעמ'

בכל שהוא אף לאדם, אלא דבעינן שיעור לטבילה שיהא מים שכל גופו עולה בהם, אבל כח הטהרה איכא בכל שהוא, ומשו"ה מתבטלים מיעוט הבוטפים ברוב הזוחלים ונעשים גם הם כזוחלים, ומשו"ה משלימים לשיעור טבילה:

עוד יש להוכיח כדברינו מדברי ר"ת שכתב בת"ה בשמו הובא בגיאור הגר"א סק"ה להוכיח לטבילת אדם בעי מ' סאה ממשנה ו' פ"ה בגל שבתלש ובו מ' סאה דאף שהוא מעין בעינן מ' סאה לאדם והרי הוא קטפרס דאינו חבור ואיך מצטרף המים שבגל לשיעור מ' סאה, אלא נראה דרק לענין מ' סאה במקום שהחבור גורם בהמים כח טהרה שעי"ז שהם במקום אחד מ' סאה בא במים כח טהרה, וכ"ז שאינם תשובים מחוברים אין בהם כח טהרה כלל, אבל במעין דמה דבעינן מ' סאה לטבילת אדם הוא רק לשיעור טבילה שיהא כל גופו עולה בהם ולא פליג בין אדם לאדם, לענין זה מהני אם איכא שיעור מים ע"י הצטרפות של קטפרס וכן נלענ"ד מוכרח הענין לפימש"כ הריב"ש בסי' רנ"ג הובא בהגר"א ס"ק הנ"ל דכל זוחלים הם תשובים כקטפרס, וא"כ איך מטהרים מי מעין בזוחלים לטבילת אדם לשיטת הסוברים דבעינן מ' סאה, דהרי בזוחלים לא אפשר שיתחבר מ' סאה דהרי אינם מחוברים להצטרף לארבעים סאה, אם לא שנאמר כמש"כ דשאני הצטרפות מ' סאה דמעין להצטרפות מ' סאה דמקוה, דלענין מי מעין מהני גם קטפרס להצטרף לשיעור מ' סאה כמש"כ:

והגר"א כתב בסק"ה להוכיח נגד שיטת הסוברים דבעינן מ' סאה לטבילת אדם במי מעין ח"ל אם מעין שיש בו מ' סאה, עבת"ה בשם ר"ת ראי' ממתני' ו' פ"ה גל וכו' וכבר תירץ דאמר מ' סאה כדי להתכסות בו האדם, ועט"ז סק"ו וקמ"ל דצריך להתכסות כולו כאמת בתוך הגל, ואדרבה משם ראי' להיפוך דמטהר בזוחלים אף לאדם וה"ה לטהר בכ"ש וכמ"ש הריב"ש דטעמא דמעין מטהר בזוחלין מה שאין כן במקוה משום דקטפרס אינו חיבור משא"כ במעין דמטהר בכל שהוא, ודברי הש"ך בסק"כ אינם ברורים. עכ"ל. ודברי נפלאים בעיני דא"כ הי' לו להוכיח מהא לאדם טובל בנהרות ומהא דאבוה דשמואל דעביד מקוואות לבתי' משום שמא ירבו בוטפים על הזוחלים, דמפורש להדיא דזוחלים מטהרים אדם, ולפימש"כ אינו ענין זה לזה אף אם נימא דבזוחלים איכא חיבור להצטרף למ' סאה הוא רק למי גשמים שהחיבור גורם דין טהרה אבל לענין שיעור טבילה שפיר מצטרפים דהרי איכא מ"מ שיעור מים שכל גופו עולה בהם אף לאדם גדול:

אמנם במרדכי בשבועות הובא בב"י כתב ח"ל רא"ה הקשה איך טובלים בנהר והלא קטפרס דרך ירידתם, וי"ל דאמרינן קטפרס אינו חיבור היינו לטבול למעלה מן הקטפרס, אבל למטה שפיר דמי כדאמרינן פרק אין דורשין ג' גמטיות וכו' וכתב הב"י לדחות דברי' עפ"י ההלכה, וכתב לתרץ קושית הראבי"ה בדרכים אחרים ובנסוף מסיק די"ל שאין אותו שיפוע נקרא קטפרס אלא כשהוא משופע ביותר. יעו"ש. והנה נראה דגם קושית הראבי"ה והשקלא וטריא דב"י הוא ג"כ לענין טבילת אדם דבעינן מ' סאה גם במי מעין, דאל"ה פשיטא דאין טובלים במי גשמים כשהם זוחלים, ומזה מוכח דס"ל כהגר"א דגם במי מעין לא הוי קטפרס חיבור לצירוף מ' סאה ובד"מ סימן זה סק"ו כתב אחרי שהביא דברי הב"י אלו ח"ל ודברי נ"ע והם בהיפוך ממ"ש ריש סימן זה דהמעין מצרף מתחילתו לסופו מ' סאה והביא מן התוספתא ראי' לדברי' וכתו שכתבתי לעיל וא"כ מוכרח הוא כדברי ראבי"ה ומיהו אפשר לומר הא דמעין דמצרף היינו דוקא במקום שאינו משופע ונ"ע. עכ"ל. ח"ל הב"י בריש הסימן ומשמע שאם המים משוכים כגון מעין שהוא זוחל ואין בשום מקום ממנו מ' סאה, אבל כשמצרף כל המים שמתחילה ועד סוף הם מ' סאה טובלים בכל מקום ממנו שגוף המטבל מתכסה בו בין שיהא אדם בין שיהא כלי לדברי הכל וראי' מדתניא בתוספתא ומייתי לי' ר"ש בפ"ה דמס' מקוואות, איזהו תרלית מי גשמים הבאים מדרון רואים אותם אם יש מתחילתן ועד סופן מ' סאה מטבילים בהם ואם לאו אין מטבילים בהם דברי ב"ש, ב"ה אומרים אין מטבילים בהם עד שיהא לפני' עובל מ' סאה הרי שאעפ"י שאין בה מ' סאה אלא בצירוף מתחילתן ועד סופן מטבילים בה לב"ש, וע"כ לא פליגי ב"ה עלייהו אלא משום דקטפרס לא הוי חבור או משום דאין הבוטפים מטהרים אלא בחשבורן, וכ"כ מה"ש רבינו שמשון בפ"ה דמקוואות משנה שנית דאיכא לאוקמי הך דתלמי לאדם וכבון שאין מ' סאה ממקום מולא המים עד התלמי אלא עד הבריכה יש מ' סאה. עכ"ל. והנה מדברי הב"י אלו מוכח דבמעין לא איכפת לן מה שהוא קטפרס דלעולם מצטרף מה שמתחילה עד לבסוף לשיעור מ' סאה ותותר לטבול בו בכל מקום שמתכסה גופו לכו"ע, וזה סותר למה שקיבל וטרי בקושית ראבי"ה ומה שרצה הד"מ להוכיח מדברי הב"י בריש הסי' שסובר כתירוץ ראבי"ה, לענ"ד אינו כן, דכל הרואה יראה דמדברי אלו מוכח להיפוך דהרי כתב מפורש דמותר לטבול בכ"מ שגופו מתכסה בו, וע"כ קושית הד"מ על הב"י מה שדברי' סותרים זא"ז היא קושיא גדולה, ובעיקר הענין אף שאינני כדאי להכריע בין הקדושים אלו אבל ~~תורה היא ולמוד אנו צריכים~~, והדרך הישרה בזה לענ"ד כמש"כ, וכמו שמוכיחים דברי הב"י בריש הסי' וכמו שכתב שמותר לטבול בכל מקום שגופו מתכסה בו, שהדברים מוכים להדיא דלענין שיעור מ' סאה במעין מהני לכו"ע לצרף כל המעין אף שיהי' בקטפרס ומחילא מתורץ קושית הראבי"ה בפשטות:

~~ובעיקר הדבר שכתב הגר"א בס"ק הנ"ל ונס"ק ל"א ח"ל~~ וזהו הטעם דמעין מטהר

טהרה. הלכות מקואות פ"ח פ"ט

ו כמה הוא שיעור הנקב וכו'. סז עירוב מקואות כשפופרת הגלד כעניה וכמלא כמשי מלגעות מחרות למקומן שהן מתהפכות כריות בחלל הנקב: וס"ש ואינם בגודל אלא שתי אצבעות ראשונות וכו'. בתוספתא שמי מלגעות שלמרו בציעיות על כל מדס ולא מהרגע בטפח:

כל שיעמוד כשפופרת הגאר וכו'. בפרק שני דמקואות ולא כרשב"ג: ספק שיש בנקב וכו'. סז:

ז מטהרין את המקואות וכו'. ג"ז סז ופי' רבינו שמשון הפלגים כגון שני מקואות בשיפוש של הר העליון אין בו מ' סאה והתחתון יש בו מ' סאה אי יזחר מביא סילון ומזקן לתחו אחד בעליון ולתחו אחד בתחתון ולריך לעשותיך לשני העליון בתוך המקוה התחר עד שירבו לתוכה שיהו מושקים לתוכה לתקוה הטהרה בתוך המקוה לאחד ובוחל אחרי בעליון ופעמים שלמעלה מגעיים המים עד שפת הסילון וכולשו של מטה מוקעים כמוש הטהרה ולכך נקו מנים ידיו מתחרי שלא יפלו מים לתוך כשתחלה עד שעה שהשיק ולכך נקו הרחוק מן הקרוב ולא מיישיון שמא כל מדס והסקיק הקרבו דלא עלתה לו טבילה ונקשיל הילך מתחברים ע"ש כתוב הטהרה וגבי כחל קרבי כשפופרת הגלד לו כקליפת הפוס וגלה לפרס דלא מיירי הכא בתחר שלא בשלם שלא שהוא שמוש ומשיקו לכסר לכבשיכו וקבי כתוב הטהרה דהיה לו בתחתה דרבנן ומתא מעשה זה לא מישיון בסילון אחרי הכא קעפרס ע"כ:

כתב הראב"ד שאין הסילונות פוסלים את המקוה פ"ל בתוספתא ואם היה הסילון כפוף כפוף כל שהוא פוסלו וכו'. ולתי לומר דהא דתנן בפ"ד דמקואות סילון שהוא לר מכלן ומכלן ובתב מן הלתמא אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה הוא מיוכחיה דהתם"ד שלא ע"כ לומר דהתי תוספתא מיירי כשעשאו כפוף על דעת קבלה:

ח שלש גומות שבגחל וכו'. פוסקתא פ"ז דמקואות שלש גומות שבגחל העליונה ותחתונה של כ' כ' סאה ותחתונה של מ' סאה וכו' רבי יהודה אומר רבי מאיר היה אומר מטבילין כין בתחתונה בין בעליונה ותני אומר בתחתונה ולא בעליונה ותנ"ל בין כך ובין כך אין מטבילין אלא בתחתונה שיש בה מ' סאה ופסק כחכמים ונראה מדברי רבינו שאינו מפרש מחלוקתם בגחל אחת ונוח לפיק כדמתמא בפרק אין דורשין אלא כאם המים המחלים מערבין המקואות ונ"ל טעם לתה שיהה מחלי דתמתא בגחל אחת ולא בשתי גחלים ע"ש דהיה היה דמתיחה עעם אין המים המחלין מערבין אם המקואות משום דלא ניה לא גוד אחיק ולא גוד אחיק. ובתב הרב"ש בתשובה ח"ל והא דתמתא בפרק אין דורשין דלגוד אחיק לא פליגי דלב"ע אמרינן דיינו ר"מ ור"י אבל רבנן דפליגי עליהו בתוספתא ס"ל דאין קעפרס לעולם מיבור אחרי ע"ש גוד אחיק עכ"ל. ולי נראה ברבינו מפרש שלא אמרו בפרק אין דורשין דפליגי בגוד אחיק אלא ר"מ

ט טיט רך שהפרה שוהה ושותה ממנו וכו'. ר"ש ואינם בגודל אלא שתי אצבעות:

י מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט וכו'. בסוף פ"ב דמקואות ובריבי יהודה:

יא כל שתחילת ברייתו מן המים וכו'. בפ"ב דזבחים ואמרינן בגמרא לאחר בעייה נמי ופירש"י אחרי לא כל המקוה נעשה מהם:

ומ"ש ומטבילין בעינו של דג. ג"ז סז ופירש"י דג גדול שיעמוק שומן עינו נמורו:

יב מקוה שיש בו מ' סאה מכונות וכו'. בפ"ז דמקואות ומה"ק ובפ"ב דחגיגה (דף י"ט.) אמרו שלא נתלקו אלא בטבילת דרכן אבל לענין מטותאה גמורה לעתרה ר"ה עמה: הטביל בו תחילת סגום עבה וכו'. סז וה"ש מאחר שפסק רבינו בסמוך כמ"ק דאפי' עמה אע"פ שהגלו של לחשון נוגעות במים הילך פסק בהטביל בו סגום עבה והגביהו אם היה מקום הסגום נוגע במים הטובל בתחרונה עתור שהרי כולם משרבים ומאי שנא מרגלו של לחשון נוגעות במים תילן הרי"ש בתשובה שהסגום עבה הוא בולע את המים ואינו כמו האדם שאין המים בולעים בעצם אלא אם נשמה גופו וכיון שעומד על גופו אינו מיבור הרי נחקרו המים אבל הסגום העבה הוא בולע הרבה מן המים ולכ הקלקמו הוא במים הרי הוא כאילו כל המים הבלועים בכגד הקלקמו של מעלה נוגעים במים שבקלקמו שבתוך המים והרי כל המים מעורבים למקוה עכ"ל. וקי"ל על הירון זה דתה לי שיהיו בלועים בעצם אלא אם לי שיהא עומד על גופו ומה עעם הוא לומר שבשביל שהסגום בלוע מים הרבה יהיה מיבור ומ"ש וכיון שעומד שעל גופו אינו מיבור קשה שהרבה על הדרון לכן ס"ל שהעעם משום דבהגביה קלת הסגום אינו כ"כ קעפרס כמו שהוא אבל ועי"ל שהעעם מפני שאין על האדם אלא עומד ואפשר שבקלת

מקומות נגוב ומאלא שאינו מיבור:

הטביל בו את המטה וכו'. בפ"ז דמקואות:

הטביל בו יורה וכו'. תוספתא פ"ז דמקואות:

יג מקוה שמימיו מרודדין וכו'. משנה פפ"ז דמקואות:

פ"ט א שש מעלות בתקואות וכו'. ברים מקואות מי גבאים מי בורות שיחין ומערות ומי חמלאות שפקקו ומקואות שאין בהם מ' אלה ומטיים בה בארים לחלה וליטול מהם לידים:

ומ"ש שהם שאובים כתב הראב"ד הואיל ואינם מחטמאין אלא לרצון פ"ל כבר בתבתי עליהן וכו'. וגם אני בתבתי שם טעם לדברי רבינו: וס"ש והוא שיטול מהם בכלי כמו שביארנו כתב הראב"ד והוא שיטול מהם בכלי פ"ל ואם מיים שאובים וכו'. בבר בתבתי בבור פ"ם פיתן קו"ט שדעם רש"י מעעם רבינו שאין עגילת ידים מועילה אפילו לאולין אלא מים מרחה לטבילת בהם כל גופו והילך מים מבוגים בקרקע אע"פ שאינם שאובין

אחר מהן. ואם נסדק לערב אין מצטרפין עד שיהיה במקום אחד בשפופרת הגוד. נפרץ הכותל מלמעלה אם נתערבו המים למעלה מן הכותל בקליפת השום על רוחב שפופרת הגוד מצטרפין: **ו** כמה הוא שיעור הנקב שהוא כשפופרת הגוד ברוחב שתי אצבעות בינוניות של כל אדם וחוזרות בו. ואינן בגודל אלא שתי אצבעות ראשונות מן הד' שבפס היד. כל שיעמוד בשפופרת הגוד ממעט ואפילו בדברים שהן מבריתו של מים. ספק יש בנקב כשפופרת הגוד ספק אין בו אין מצטרפין מפני שעיקר הטבילה מן התורה וכל שעיקרו מן התורה אף ע"פ ששיעורו הלכה ספק שיעורו להחמיר: **ז** מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב. כיצד מביאין סילון של חרס או של אבר וכיוצא בהן שאין הסילונות *פוסלין את המקוה ומניח את ידיו תחתיו עד שיתמלא מים ומושכו ומשיקו עד שיתערב המים שבסילון עם מי המקוה באחד אפילו כשערה דיו והרי שני המקואות שהסילון ביניהן כמקוה אחד: **ח** ג' גומות שבגחל התחתונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף של גשמים עובר בתוך הגחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב. ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הנוחלין מערבין אא"כ עמדו: **ט** טיט רך שהפרה שוהה ושותה ממנו ה"ז נמדד עם המקוה. היה עבה עד שאין הפרה שוהה ושותה אינו נמדד עמו: **י** מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט מטבילין בטיט ובמים. באי זה טיט מטבילין בטיט הרך שהמים צפין על גביו. היו המים מצד אחד והטיט הרך מצד אחר ממבילין במים ולא בטיט: **יא** כל שתחילת ברייתו מן המים כגון יבחושין ארומין מטבילין בו. ומטבילין בעינו של דג: **יב** מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה אף ע"פ שרגלין של ראשון נוגעות במים הראשון טהור והשני בטומאתו שהרי חסרו המים ממ' סאה. הטביל בו תחילה סגום עבה וכיוצא בו והגביהו אם היתה מקצת הסגום נוגעת במים הרי הטובל באחרונה טהור שהרי המים כולן מעורבין. הטביל בו את המטה וכיוצא בה אע"פ שרחק רגלי המטה בטיט עבה שבקרקע המקוה עד שצפו המים עליה למעלה הרי זו טהורה שהרי לא נטבעו בטיט עד שטבלו במים תחלה. הטביל בו יורה גדולה הרי זו טמאה כשהיתה מפני שהמים ניתזין ויוצאין חוץ למקוה ונמצא חסר ממ'. כיצד יעשה מורידה דרך פיה והופכה במקוה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה כדי שלא יהיו המים שבתוכה שאובים ויחזרו למקוה ויפסלוהו: **יג** מקוה שמימיו מרודדין כובש אפילו חבילי קש וחבילי קנים בתוך המים ומן הצדדין עד שיערמו המים למעלה ויורד וטובל לתוכן:

*"פוסלין את המקוה. פ"ל בתוספתא ואם היה הסילון כפוף כפוף כל שהוא פוסלו וקשה לי אחרי שאמרו במשנה כגלים הטהורים שבגלי מרק הסילונות אף על פי שהם כפופים ואולי אף על פי שהן שמקבלים לעצמן מ"מ מין שבני קבלה הם ומקבלין פסולין לתקוה מיד דהוה אלבי גגלים וכולא בהן מפני שיש עליהן תורת כלי קיבול:

השגת הראב"ד

פרק תשיעי

א שש מעלות במקואות זו למעלה מזו. הראשון מי גבאים. ומי בורות שיחין ומערות. וכיוצא בהן ממים המכונסין בקרקע אף ע"פ שהן שאובין ואף ע"פ שאין בהן מ' סאה *הואיל ואינו מתטמא אלא לרצון כמו שביארנו הרי הן בחזקת טהורין וכשירין לעשות מהן עיסה הטבולה לחלה וליטול מהן לידים *והוא שיטול מהן בכלי כמו שביארנו:

למעלה

*"הואיל ואינו מתטמא. פ"ל כבר בתבתי עליהן בהלתם עומתם תולין פע"ש מה שאלה לי בדברים אלו:

*"והוא שיטול מהם בכלי. פ"ל ואם מין שאובין אע"פ שאין בהם מ' אלה מטבילין בהם בתחבר ואיתם לא מלמה בתולין:

שאובים אם אין בהם מ' אלה אלא מטבילין בהם אבל אין בהם מ' אלה. הכי משמע מדקתני בתר הכי למעלה מהם מקוה שיש בו מ' אלה אלמא דעד שהגיע מיירי כשאין בו מרבעים אלה: **ומ"ש** ומטבילין בהם את המים שנטמאו וכן מ"ש אפשר הנשמים וכו'. תוספתא בפרק ראשון דמקואות:

ב החופר בצד הים וכו' עד הרי הן כמי גבאין. תוספתא בפ"ד ופ"ח נמה

אלא מילוי בחופר בצד הנהר אין בין כל זמן שהיו בלים מתמה הנהר כמו שמילוי בחופר בצד המעיין ואפשר לחתוק ולומר דאתי"ל דתני במעיין והוא הדין לנהר ועי"ל דנהר אינו אשון לענין זה משום דנהר הרבה פעמים רבים טועים על הומלים אבל אשון אם אין בין כל זמן ר"ל דיש הבדל ונהרות אין אלין דינם כמעיין לענין מי מעמא כמ"ש רבינו בפ"י מהלכות פרה הוא הדין אם אינם מומלים ממנו לענין זה:

ה למעלה מהם מקוה שיש בו מ' סאה וכו' עד ולקרש מהם מי חטאת. משנה בפ"ק דמקואות:

ח מה בין מעיין למקוה וכו' והמעיין מטהר בכל שהוא. בפ"ב ולאו דוקא בכל שהוא אלא כ"מ שגופו עולה בכח אחת ור"ל עוכר דאם דמעיין מעוכר בכל שהוא דוקא לבלים אבל לא לאלתם ובינו אע"פ אלא כתב בפירוש שמטהר בכל שהוא לאחם מ"מ מדבמה קודם לכן דמקוה שיש בו מ' סאה שנו עובל כל אחם עמא און אין מי הזב ובו מעמיין כלים בשבתב אחת"כ לאחם מזה המעיין שמימיו מועטין וכו' שהמעיין אין לאחיו אינו עיבור וכו' גם לענילת אחם שבתב לעיל בתמוך לאי:

ומ"ש המקוה אינו מטהר אלא באשבורן וכו' המקוה לא העלה בו מבילה לובים וכו'. מבואר פ"ק דמקואות ובכלל מ"ש רבינו עבילה לובים ה"ה לאחרים ולקרש מהם

מי חטאת ומתך על מ"ש לעיל בתמוך:

ט מעיין שמימיו יוצאים וכו'. רפ"ה דמקואות: היו מימיו נמשכים לתוך בריכה וכו'. סז הענינו על גבי בריכה והפקיקו הרי הוא כמקוה אחד והמשיכו בקול לובים ולאחרים ולקרש מהם מי חטאת עד שיבא שיעלו הרשמונים ונראה שמפרש רבינו דאחרי בבריכה מלאה מי מקוה עפקיקו והא דקאמר מתמיון והפקיקו היינו לאחר שמי המעיין היו יורדין לבריכה ולא היו יוצאים אולה לה ולעיקר הרי הוא כמקוה דיכון לתון מי המעיין נמשכים ויוצאים אבבריכה אע"פ שבדיין קולות מי המעיין יורדין לאוכה אינם מעלים אם המים שבתוך הבריכה מדין מקוה ואם אח"כ המשיכו לאחר עשה שיעשך ולא מהלך הלאחר בקול לובים וכו' עד שיבא שיעלו המים הרשמונים שירדו מהמעיין לבריכה דינן שבתוך בבריכה בפקר מיעיכו אם מים מיים ולעיקר פקולים לבים וכו' וא"א דינם כמעיין לענין עבילה שמאחר שמי המעיין נכנסים לה ויוצאים אמנה מעלים הם אם המים שבבריכה להיות כמעיין:

י מעיין שמימיו נמשכים וכו'. אם ופקק כו"ר:

יא מעיין שהיו אמות קטנות נמשכות ממנו וכו'. אם מעיין מוסך כגדל

ריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהיה היה עומד ורינה עליו והמשיכו אותה לתקוה לעבר נתאמרון ולמעיין לבטיל בו בכל שהוא ופירוש משנה זו מבואר בדברי רבינו וכן פי' הרמ"ם אבל הראב"ד כתב הרי הן כמעיין לבל דבר פ"ל מוקפתא. ואינו מטבר בוחלין אלא עד מקום שהיה יכול ולהלך בתחלתו עכ"ל. ורבינו והרמ"ם אלא פילקו בין מקום שהיה זוחל בו מתחלתו

תוספתא מקואות פרק ב ג

אחד מטא טומאה חמורה ואחד מטא טומאה קלת המבול ממומאה חמורה מטא
(י"ג)טומאה קלה מהור. אחד מטא טומאה חמורה וא' מיקר. המבול ממומאה חמורה
מטאו המיקר מהור אחד מטא טומאה קלה ואחד מיקר שניהן תלויין. למה זה דומה
[ח] (מז) לשבילין אחד מטא ואחד מהור והלכו שנים בשניהן ועשה מהרות באחד
יש בו דעת לשאול ובאחד (מז) אין בו [ב] בהי"א שניהן תלויין ובדהי"א את שיש
בו דעת לשאול בפיקר מטא ושאין בו דעת לשאול בפיקר מהור: ז שני מקואות
של עשרים עשרים מאה אחד שאוב [ג] (יז) ואחד מטא אחד כשר ומכל באחד
מהן ועשה מהרות מהרות בשני ועשה ישרפו. בראשון ולא עשה בשני ועשה
ישרפו. בראשון ועשה בשני (יח) אלו ואלו מוכנות הראשון מהרות שניות ישרפו.
(ו) שתי נשים שנתעסקו בצפור הראויה להוציא דם כמלע ולאחר זמן נמצא על
גבי זו כמלע ועל גבי זו כמלע (בצפור הראויה להוציא כמלע ולאחר זמן נמצא
על גבי זו כמלע) שתיהן מקולקלות:

פרק שלישי א

(א) איסטרא שהיא [ד] (לח) בקרקע ובור של נת [ה] וירוו
נשמים ונתמלאו הרי אלו פסולים מפני שהן גדורין על גבי
כלי ר"א מכשיר שאין המים שאובין פוסלין המקוה עד שיפלו לתוכו: ב (ב) היה
(ג) בראשונה שלשת לוגין וירד נשאר בסקוה ויש בו ארבעים מאה כשר מחמת
לתוכן פסול (ד) המבול בו את הסנים וזבו הימנו (ג) שלשה לוגין במקוה כשר
עקרו מתוכו פסול ור"ש מתיר עד שיתברו לתלוש (ד) ר' הושע אומר בין כך ובין
כך ישבר: (ה) אומר זולף בידיו וברגליו שלשת לוגין למקוה פסול (ה) המלכין
(ו) עד הקרקע כשר: ג (ז) לגיון העובר ממקום למקום וכן בהמה העוברת ממקום
למקום זילפו בידיהם וברגליהם שלשה לוגין למקוה כשר ולא עוד (ח) אלא (ט) א"כ
עשו מקוה כתולה. איזהו טוב ומבורך עם המים ר' יוחנן בן ברוקה אומר הנמדד
בלוג ר' יוסי אומר היוצא במשפך ואלו הן קנה הסדה זה הסלול: (ו) כמים

באור הגר"א

ויכה שניהן מטלין: אחדר שמא מומאה מהור ואחד שמא מומאה קלה. ומכלו מלמדן שמא המקולקלה ומכלו שלא הם
סיב כמומאה מומאה חמורה מוכל בעצמו כלומר מכני המקולקלה סיב הנטמה שנשב מלמדים בדמי' לשיבר בשבת לא
מקולקל אלא כמומאה קלה סביב מהור לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן ומלכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
שניהן תלויין ומכלו מלמדן: הא למה זה דומה לבני מלכים. מ' כלי פיס סיב דעת לשאול בפיקר: מ' כלי פיס
כמני עלמו סיב מהור מחמת מסן מומאה מהור מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן
לחת מהרלי לחת מהסם מומאה מהור ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
בו דעת לשאול בפיקר שמא מומאה לא הם סיב כמומאה מומאה מהור ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
בפיקר בפיקר מומאה מהור ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
ומכלו מלמדן: ואחר כשר. מ' מ' מקוה: ומכלו כלמר מהן. מ' מלא סיב מומאה מהור מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
לקר: ועשה שמרות שמרות. מ' דמי כמן בא לחמו ומכלו מלמדן מומאה מהור מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
מכנות ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
כמי לכתוב מוכחן מה לוה מ"ה בראשון עשרות ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
נמצא על גבי כלי ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו

פרק ג

ג' יבוש כשלוח מה כיון שהיה כבר בגור הלוח הנמה אם לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
מקוה מים. ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו
ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו ומכלו מלמדן לא הם מוכל בעצמו

הגהות הגר"א

(יד) והמבול ממומאה קלת מהור: (מז) לשני שבילין: (מח) אין בו דעת לשאול בדהי"א את שיש בו דעת
לשאול בפיקר מטא ראשון בו דעת לשאול בפיקר מהור ובדהי"א שניהם תלויין שם מקואות: (יז) ואי
כשר הקיר בו' כתן ועשה מהרות מ': (יח) ושאה אלו ואלו מהרות הראשונות מהרות והשניות ישרפו:
ג"ג (ח) המשקעת בקרקע בור ואת הדיר מ': (ט) בראשון ג' לוגין שם כו' בשניה המקוה המלוכה לא"ם כשר.
מהשן לתוכו מקל המבול מ': (ז) ג' לוגין שם מים ור"ש מבטיר: (ז) אומר משום ר' יהושע אף הוא
ומלכו שלא יעדה וכן דהי"ז ר' יוסי אומר נלף בידיו מ': (ח) הולכין עם הקרקע כשר: (ו) אמילי עשו
מקרה בתחלה כשר. ואיתה שים מ': (ו) רשים: (מ) מסבלין בהן: (נ) שעורים ועשרים: (ז) מאה ומלין לא
מים בתוכו ויהיה שם: (ח) כן דו לוגין זו: (ט) עשרים ומאה: (י) ובריכה לא ג' לוגין בגד
הלוגיות ומתקבר שנים וכאו כ': (יד) מן בגד זה: (טו) המבולין כמו שהיו המקשאות כמו שהיו:
(טז) שלשה לוגין שעמלו בשקה ובעל קרי מהרתה: (יז) אבא יוסי בן דוסי אומר ר': (יח) מה לו בשים
לאחרון ודין מראשי אצבעותיו ר"א שמהר וחכ"א ר': (יט) מלמטה אי מן הצד מהר:

הגהות הגר"א

(כ) אי אמרת מומאה קלת מהור: (כא) הגיה בשמה רבעית לא ש
שאר כי לשאל את הגיה (כב) שלא עכה אח מ': (כג) שלי
את הגיהון: **פ"ד** (ה) הגיה הצינור: (ב) מהרין: (ג) קר
(ד) המיון מלולים: (ה) מחוקן [המערבן בחתר.
(ו) קטלין המקלה מים מ': (ז) ומחוקן [ומערבן בחתר.
הגר מבל מלמטה הגיה מקוה הבלי כמים אינו פוסל אינו מקוה הבלי
יוסי מ' יתא הגיה מקוה מקוה בים ובנגין מ': (ח) נקבן לסנין מקולין
(יא) עד שיהיה בקרקע מים מ': נדרים אותם בכלי ומכלו בתוכו **פ"ד** (ה)
הגיה מעורבין מ': (ט) כמקוה המעורבת הגיה מ': (ט) ב"ש (ד) המבולין
(ו) בתן בשיעור מקוה מבא שכל מ': (ח) המחוברין בן העליון הגיה
(ו) מעורבין לגרב מקבלים ולשחר אין מקבלים מ': (ט) מבא בדרוב הגיה
יש בגבד דוקב ר' לוגין שכל וכמה הגיה בוקב ריבא מ' לוגין מ'
התחתונה מלאה בשרון ועליונה מלאה שאיבון ריש בגד הוקב ר
אלא בגבד ובגד תלין לפרח בגבד מלא שלא מ': (טו) הגיה
בהן ומלכו שאין בהן שבן: (יז) הגיה מהרמיים

הגהות הגר"א

מעלים: ונותן לשרו מבנה מעמה מלא. מ' דבר מהר מעמ
מים בו מ' כלו. בתחן מעמנין בתחתון מלא מלא מהרמ לכ
מעמנין בתחן מעמנין בו. מ' מיים בכים בתן מ' מלא בכים
מעמנים בכמה. מ' אלא מעמנים בתחן מלא מהר מעמנים לשרוב מלא מלא
בכמה בכמה בגבד. אבל מעמנים לא מבגל מלא בתן מעמנים. מ' מלא
בגבד מלא בגבד מלא בגבד מלא

נח קבד קלו חורי (פ) המערה וסדקי המערה מטבילין בהם אף על פי שאין המים שבהם (עה) מעורבים עם מי המקוה[אלא]קבה בכל שהוא: נט קבו קלח עוקה (פי' תפילה) שבתוך המקוה אם היתה הקרקע המבדלת בין העוקה ובין המקוה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה אין מטבילין במים שבעוקה עד שיהיו מעורבין עם המקוה כשפופרת הנאד ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה אפילו אינם מעורבים אלא בכל שהוא קבו (פא) מטבילין בהם:

ס [קז] קלט ג' גומות קכח שבנחל התחתונה ועליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף קבט של גשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין הנזחלין(פב) (°) מערבים אא"כ עמדו:

סא [קח] קמ הכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו מים דרך כולו טהור:

סב [קט] קמא מקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות האדם הטובל בתוכו קל לא יקפיץ לתוכו שלא יחסרו המים בקפיצתו בתוכו(עו) קמב ולא יטבול בו (פג) פעמי' זה אחר זה [קי] קמג טבלו בו שנים זה אחר זה (עז) קלא אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים השני' במומאתו שהרי חסרו המים מארבעים סאה:

סג קלב קמד הטביל בו בגד עבה שהמים נבלעים בתוכו (°) כל זמן שהבגד נוגע במקוה הוא כשר [קיא] אף על פי שזבו ממנו שלשה לוגין למקוה [קיב] קמה העלהו ממנו פסול שנעשה שאוב מהמים שירדו מהבגד לתוכו [קיג] קמו ואם מטביל בו יורה או שאר כלים מורידין לתוכו (עח) דרך (פד) פיהן קלג שלא יתזו המים כשמכניסן לתוכו ונמצא שהוא חסר קמו ומעלהו דרך שוליו קמח כדי שלא ישאר בו מהמים ויחסר מהמקוה:

הגה כל המים שבכלי ונס שבמים שבכלי יהיו שאובים ופס יפלו אח"כ למקוה (פה) יפסלו לוחה מאחר שלא נשאר בה כשיעור מקוה (מלבוש הרמב"ם):

סד קמה המטביל כר או כסת במקוה שיש בו מ' סאה מכוונות כיון שהגביה שפתותיה מהמים נמצאות המים שבתוכן שאובין כיצר יעשה ממטבילין ומעלין קלד דרך שוליהן קמו אבל (עט) הקופה מקוה טהור כזאת בזוחלים אלא בתשבורן ואם נעקר לא הוי בתשבורן מיהו דוקא במקוה שאינו טובא אלא נקוו מי גשמים בגומא אבל מקוה שטבע מים מיים דקי"ל דמטהר בזוחלים וכל שהוא אפי' נעקר הגל היה מטהר בכל שהוא דלכלים

למקוה כ"כ הרא"ש וא"ל דשם נעשה תשבורן דאל"כ לא מהני מ' סאה ודוקא נקבו כאן מקוה דאינו מעיין מטהר בכל שהוא לכלים לדברי הכל כמ"ש בסעיף מ' וכאן מיירי במתנו: (עה) מעורבים עם מי המקוה אלא בכל שהוא. כל"ל: (עו) ולא יטבול בו פעמים וכו'. דשמא ברתשבורה לא עבל כהוגן בסמוך על הגיגים ובסמיה יש לחוש שמא חסרו המים אבל הטובל פעם אחת מהר לעבול כהוגן: (עז) אע"פ שרגליו של ראשון. הקשה ריב"ם מ"ש מנגד עבה בסעיף אחר זה ותירץ שבבגד בלוע המים הרבה ואינו כמו אדם שאין המים בלועים בעצם אלקיו אלא בשבע גופו וטופח ע"מ להטפיח לא הוה מהור ואין מזה קושיא על מה שכתבתי בסעיף מ' דבגד עבה נרע עפי' דשם מילקנו בין בגד ובין כלי נקוב דיש בכלי ג"כ הרבה מים ובזה עדיף כלי מבגד כיון דמים שבבגד הם בלועים והבגד הוא נאלם מן המים מפא"כ כאן לענין חילוק שבין אדם לבגד נרע עפי' אדם שמקלחו במים כי אין עליו רק טופח להטפיח והטור פסק כאן דמהני הטבילה להשני כל שרגלי הראשון נוגעות במים והיינו דברי יהודה בגמרא ואפשר שטעמו שמדמה לבגד עבה ולית ליה חירולא דריב"ם כ"כ מו"מ ז"ל: (עח) דרך פיהן. עמ"ש סימן ר"ב סעיף ו': ומ"ש בהג"ה כל המים שבכלי כו' האחרון רמ"ל בדברי' אלו דרך ביאור על לשון הטור לחדן מה שהקשה ב"י על הטור שכתב כדי שלא יפחר בו מהמים ויחסר מהמקוה הא בלאו הכי חסר מה שהוא על הגוף היורה כמו בסעיף ס"ב גבי אדם ועל כן חילק רמ"ל בזה דבודאי כל אדם לא יטבול אחר זה עד שיחמלא ממי גשמים אלא דהאי שנאמר בכלי יחזירנו לתוך המקוה כדי למלאות בעודו במים ואפשר שיהיה קלח נחלש מן המים בשפתו למעלה כמ"ש בסעיף ס"ד ומעלה שפסל המקוה מהמת שלשה לוגין שאובין כיון שהמקוה מלומלמת ושוב לא יועיל מילוי מי גשמים אלא עד שיעלה ממנו מילואו ועוד כמ"ש בסעיף כ"ב ומיישבין שהטובל לא יגיעם בזה ויעבול בו אחר שירדו גשמים וזה נראה לי נכון מאד ובודאי מחכוון רמ"ל לזה דלא הראיתי דוחקים בפירוש דברי הטור בזה:

(עט) הקופה כו'. שהן מוקבין והמים שבהם לא נעשה שאובין מאחר שמתנו נעשה המקוה ועובדים ובאים ע"י דבר המקבל עומאה אבל הכא הטעמא הוא דלא מיקרי מהוה ע"י דבר המקבל עומאה אלא כשנוגע המים בגופה ובמקוה תליא בזה שלא יחסרו המים הרבה כו'. פי' מערה הוא מקוה שכך היה עיקר מקוואות אלא כשנוגע המים בגופה ובמקוה תליא בזה שלא יחסרו המים הרבה כו'. פי' בקטה: וקבט של גשמים כו'. דוקא גשמים אבל מעיין מערב לא בזוחלין: קלל לא יקפיץ לתוכו כו'. ע"ל סי' קל"ח סל"ט ולא יטבול בו פעמים כו' דשמא ברתשבורה לא עבל כהוגן על סמך הגיגים ובסמיה שמא חסרו המים ברתשבורה: קלא אע"פ שרגליו כו'. ולא דמי לבגד דבסעיף שאחר זה דכל זמן שנוגע בו הוא בולע ומחמיס הרבה ואינו כמו האדם שאין המים בלועים בעצם אלקיו אלא בשבע גופו וטופח ע"מ להטפיח לא הוה מהור קלג שלא יתזו כו'. ור"ם פירש הטעם מפני שהמים מקלחים לכלי ושעשים מים שהכוחה שאובים. וכתב ב"י דלאפשר לפי זה לא דרך לדן לא יטבילו רק דרך פיהן מיהו בדיעבד נראה שאין לחוש: קלד דרך שוליהן כו'. דהשתא המים שבאים לתוכן לא מפסלו משום

ביאור הגר"א

ספ"ו: [קז] ג' גומות כו'. עי"ש ז' ה' ושפ"ל ס"ג: [קח] הכופה כו'. עי"ש י' ד': [קט] מקוה כו' ולא כו'. עי"ש ו' ז' ושי"א ס"ל קצ"ח סל"ט: [קי] מבלו כו'. ' מחזי' שם ופסק הרמב"ם כת"ק ואפי' לי' מודה כאן בס"ש בסס"ב דהנינה אי"ל

באר היטב

דאם נעקר הגל לא היה מטהר דאין מקוה מטהר בזוחלין אלא בתשבורן ואם נעקר לא הוי בתשבורן מיהו דוקא במקוה שאינו טובא אלא נקוו מי גשמים בגומא אבל מקוה שטבע מים מיים דקי"ל דמטהר בזוחלין וכל"ש אפי' דאם מולק על זה ופסק דאף במעיין צריך מ' סאה אפי' לכלים דלא אמרו דמעיין במקומו אבל כל שאלה דהי דמטהר בזוחלין מ"מ לא מטהר בכ"ש ומבואר הא הרא"ש דאפי' יש בו מ' סאה מ"מ מהוה ע"י דבר המקבל עומאה ע"כ ומיהו דעת הרא"ש נראה דאלא מיקרי מהוה ע"י דבר המקבל עומאה אבל הכא הוא דהאדם מוליך ומביא במקוה ומתוך כך נאלם הגל מ"מ נאלם מהמקוה גופיה ובמקוה תליא בזה שלא יחסרו המים הרבה כו'. פי' מערה הוא מקוה שכך היה עיקר מקוואות אלא כשנוגע המים בגופה ובמקוה תליא בזה שלא יחסרו המים הרבה כו'. פי' בקטה: (פא) שבכלי. דע שכל"מ דמעמיין במקוה חסר כלי אלא עליך פיהא על"פ גוף הטובל מחסרה המים בכח אחת ובכלים אע"פ שמחסרין כולם המים כגון מחמין ונטורה שהן קטנים לא סגי בפחות מרביעית כ"מ בש"ס ופוסקים ופשוט באתבא. ש"ר: (פב) פעמים. דשמא ברתשבורה לא עבל כהוגן אבל הטובל פעם אחת מהר לעבול כהוגן.

ממנה סוף ס"ה: קלו שם ממנה רים ס"ו: קלח שם ממנה הזכרת וכל' יהודה שם וכפי פירוש כפי' המחבר שם: קלט ג' הרמב"ם שם מהתוספתא ס"ז דמקוואות ובחכמים וס"ל דלחכמים אין קטפרס לעולם חיבור לעבר דמקוואות אפילו בגוד אחיה ומ"ש בתגיבה דף י"ו ע"א דבגוד אחיה לא אליבי הוא אלא דר"מ וכי יהודה: (°) פירוש אם במקוואות: קט כמב"ם ס"ח מהתוספתא ריש פ"ז דמקוואות: קאתוספתא כמבה ס"ב ס"ז דמקוואות ובפירוש הרא"ש בשם גדם דהמים מחזין לתוך בקפיצתו: קמב שם בתוספתא ומעשה שבבר הרא"ש בסוף נדה וביאר הריב"ם דברין בתשובה אבל הרמב"ם בפ"ח מה"מ כתב לחתום סתם ואפילו במקוה בדולם וכמ"ש הכ"מ בשם הריב"ם בתשובה שהביאו מפרש אלא יקשה לתוכו מפני הרואים שבבריות שלוחו מתכוין אלא לבקר וכן הטובל פעמים יחשבו שלוחו עובל אלא לבקר: קמג מתנה ג' פ"ו דמקוואות ובתוס' ג' ס"ו דמקוואות ומתנה שבבר הרא"ש בסוף נדה וביאר הריב"ם דברין בתשובה אבל הרמב"ם בפ"ח מה"מ כתב לחתום סתם ואפילו במקוה בדולם וכמ"ש הכ"מ בשם הריב"ם בתשובה שהביאו מפרש אלא יקשה לתוכו מפני הרואים שבבריות שלוחו מתכוין אלא לבקר וכן הטובל פעמים יחשבו שלוחו עובל אלא לבקר: קמד מתנה ג' פ"ו דמקוואות ובתוס' ג' ס"ו דמקוואות ומתנה דף י"ו ע"א וכן פסק הרמב"ם בפירוש המשנה ובתיבורו בפרק המוכר ובי"ש בתלמיד בספר בעלי הנפש: קמה שם במשנה: (°) ואינו דומה לה דלעיל שאינו שרגליו של ראשון נוגעות במים דלא מהני בעלי הרבה מן המים ולזה כשקלחו הוא במים הרי הוא כאילו כל המים שבלוחים בגבד בקלחו של מעלה נוגעים במים שבקלחו שבתוך המים והרי כל המים מעורבין למקוה. הריב"ם בתשובה: קמה עוד מפירוש דברי רא"ש בסוף נדה ומפי' הר"ש: קמו בפ"ח דמקוואות: קמז בתוספתא פ"ז דמקוואות: קמח שם בתוספתא: קמט לשון הטור ומי' הכ"מ דלא אמרו מעמתם לגמרי אלא שיש בו מעט יותר ממ' סאה לכן אינו מתחת כשמעלהו דרך שולין מתחת המים שעומדין בגודם בפנים ובמון: קמט לשון הרמב"ם בפ"ה מה"מ ממשנה. ו' פ"ו דמקוואות: קנ שם במשנה

שו"ת מבי"ט

מקוה אחריון דעיש הריבוק מלגרף נמ' סאה וכ' הרמב"ם ז"ל פ"ל טיש רן שאפרה שותה ושותה ממנו הרי זה נמדד עם המקוה ועינו זה כמותו מעט ומקלו הרבה ואי אוליגן בחר משקל לאמה על אמה ברום ג' אמות הוי פני לפיעור משקל מ' סאה ממנו אלא ודאי דמדת אמה על אמה ברום ג' אלא מים בעינן ובכליר מבלי מדה לא אליק עכילה אפילו הוא בזה מים מ' סאה בשקל וס"ל שמעון בר נמן ז"ל תשובה קפ"ו כתב ז"ל ואם כן מה שכתב שעיור מקוה יפתות מג' אמות אלא מ"ז אינו עוזק ויבוה לידי איסור כרת ושמקבל הדבר אלא יאמר ע"ב אמנם דבשיעור המדה קפדינן ובעינן אמה על אמה ברום ג' ובכליר מהני אמה ברום ג' לא עכילה לה אם כן במקוה זה שאמר בו ג' אלקים מנ' באמה וכם ג' אלקים מכ"ז שבשיעור מקוה וכולא כמל מ"ז שכתב הר"ם ז"ל הוי מסר ואין עוכלין ואין מעכילין בו בכל כדאמרינן ואפילו איכיל בו מים הרבה לא יזחר ממ' סאה בשקל לא אלקים בתר משקל אלא במדה כדאמרינן ואינו משער אלא אחר שיעלה ג' משקל שלמי במקוה בזה בחסר במדה אחר מי"ב ואלי מדת אמה על אמה ברום ג' אם לא שיהיו המים שבוחים ומלאים עפר. ומבואר לאחר איזה זמנו במקוה הוה לומר שאחר שהוא שלם בשיעור אמה על אמה ברום ג' אמות ממה שבתוכה שמדדתם קנה כ' גודלים וכ"ח גודלים ולקחתם אחני שהוא כ"ד וכן כתוי לעשות אבל ליין שהיה המלוק כ"כ מכ"ת

אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו [פג] וכן סילון של [קיד] מחבת אסור להמשיך בו מים למקוה שמקבל טומאה והוא שידחו המים נופלי׳ להריא מדבר המקבל טומאה לתוך המקוה [פד] [קטו] אבל אם נופלים על שפתו בחוץ ונמשכין לתוכו (לב) או שמחבר לפי הסילון של אבר צנור קטן [פה] של עץ או של חרס שהמים מקלחין ממנה למקוה כשר [פו] [קטז] *) ואם הסילון של מחבת (לג) מחובר לקרקע אפי׳ מקלח להריא לתוך המקוה כשר שהרי אינו מקבל טומאה לפי שהוא בטל אגב קרקע. [פז] (ואין חילוק בין אם עומד מתחת הקרקע או לא) (כתב הב״י שכן משמע מתשובת הרא״ש ומשובת רמב״ן וכשב״ל ומרדכי בשם הרא״ש ור״ש בר״ב) :

מט [פח] [קיז] במה דברי׳ אמורי׳ בממשיך מי גשמי׳ בעלמא אבל אם קה ממשיך ממעין או ממקוה אפי׳ על ידי דבר המקבל טומאה כשר קו (פט) דחשבינן לזה המקוה שממשיך המים לתוכו (נט) כאילו הוא מחובר למעין או למקוה שממשיך המים משם (ס) [פט] [קיח] ויש מי שאינו מחלק בכך :

נ [צ] [קיט] מקוה קו של מי גשמים שנפרץ אחד מבתליו והמים יוצאים דרך הסדק אם ישארו בו מ׳ סאה אחר שיצאו קצתן שער הסדק כשר ואם לאו פסול משום דהוי ליה זוחלין ואין מקוה מטהר בזוחלין :

הגה [צא] ויש ממחירין אפילו אם יטלו מ׳ סאה על הסדק ויש לחוש לדבריהם לכתחלה לסתום הסדק (טור בשם ר״ת ור״ש וכ״ר בשם המרדכי) **קח** [צב] וכל זה דוקא במקוה שתיהם כולה מעמין מבל אם היא (לד) נמלה (עח) ממעין לין לחוש לזחילה (כ״ר בשם מהרי״ק שורש קל״ו) [צג] ואין יציאת המים קרוי זוחלין אלא כשאין מוחזין למקוה אבל כשיוצאין מעט ומוחזין שם לא מקרי זחילה (כי״ב סימן רל״ב) . [צד] **ואם בא לסתום הסדק כדי שישארו בו מ׳ סאה** [קי] **לא יסתום אותו בידו ולא בכל דבר** (לה) **המקבל טומאה** (סא) [צה] [קיא] **ויש מי** (עט) **שמתיר לסתום בכל דבר שמקבל טומאה :**

נא [צו] [קיב] **המקוה ומימיו נוטפים מעט מעט** (לו) **או נבלעים בקרקע מעט מעט כשר לפי שאין זוחלין ניכרת :**

כמעט מן החולה והקשה כמעלני מלך דף מ״ח ע״ב דלעיל סעיף י״ד סעתיק המחבר ל׳ הרמב״ם דאפילו בדבר המקבל טומאה מדברי סופרי׳ אין מזחילים בו וע״ש עכ״ל . ול״ל דזחילה שלמי כיון דאינו אלא לעיפין טיפין ושוב יש לומר דכתם לא קאמר אלא דאין מזחילין בו ר״ל שיהא המים נקרקים עליהם שם זוחלין לעוכר אף בזוחלין אבל מ״מ טופים מיקרי ומעכרין בהמבורן . ל״ל : **קה** ממשיך ממעין כו׳ . ודוקא בעודם מתוברים למעיין אז למקוה הכשרה אבל אם נפסק קילוח המושך בסילון פסולה אח״כ ד״מ עכ״ל הגה׳ פרישה ועייתי בד״מ ולא הביא אלא חמו הרא״ש שמביא בב״י וז״ל אע״ג דהוייתן ע״י טומאה כשר כיון דמי מקוה מתוברים למעיין אז למקוה אחר שהוא כשר דמקוה שכולו שאוב נעוכר בהשקה כדהכן בפ׳ ז׳ דמקואות מעכרין את המקואות שעליון מן התחתון והרמוה מן הקרוב כילד מביא סילון של חרס או של אבר ומוסכו ומשקיון אפי׳ כשעורה ודיו עכ״ל ומשמע ליה לגבאת הפרישה דמתובר. עדיין ואינו מוכרח די״ל דלא בא אלא ללמדנו דהשקה מועיל ממי גבי סילון וא״כ כי היכי דמהני השקה אפילו אפסק אח״כ כדלקמן סעיף כ״ב *) ה״ה הכא ואע״ב דיש לחלק ולומר דסילון גרע מפי מ״מ אינו מוכרח ודו״ק : **קו** דחשבינן בו׳ . ול״ד לממשיך מים מן המעיין לכלי שנפסלו אפילו סיולאים מון לכלי לעיל סעיף מ׳ ולא מהני לסם מיבוים ודאסם הכלי יש לו בית קיבול ונפסלו מקום שאוכים שאינו כלי עד ד׳ מטהר בהיא כן שהבה בם מה שראית בפר״ח ובשטו כתב ואף רבינו לא פירש אלא שנפרץ כו׳ ולא ישאר בו מ׳ סאה אם לא יסתום אותו ועמ״ש לסמה . כשמו של פ׳ הר״ש וכ״ה מרדכי והרשב״א אבל ראיות הראש״ש אין להשיב שם בסתרי׳ ג׳ מ״ב בור ד׳ וראמה בנפסק לו ויצאות סמנו הה״ה ובחלין וע״ב בתרדלית של נשמים כמ״ש הר״ש דאם בסעין נפהר מיד ובסתרי׳ ו׳ מ״ה ומדים שהוא כו׳ אע״ג שא״א להדק כבלים שלא יצאו ביניהן ובתוספתא הביאה הר״ש שם עוד תניא בתוס׳ ואיזו כו׳ ובה״א אין מטבילין בהן עד שיהא כו׳ אע״ג שהתרדלית עגולה דרך אותו שגל ובכנס ויוצא ועוד ראיה מתוספתא רפ״ג שלש בטמיות בנהל כו׳ והוא בגמ׳ דתניגה ל״ט א׳ וסיים שם בתוספתא וחכ״א אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ׳ סאה והביאה הוא שם סר״ה בתחתונה ור״ש בסמיף מ׳ ג׳ כו׳ שאין הנזחלין כו׳ . אלמא באמצעית מותר אע״ג שהתרדלית עבר וה״ה נזחלין ומה ג״כ ראיה דאם לא ישאר מ׳ סאה דאין מוכלין בו דלהכי אין מטבילין. בעיונה ולא בתחתונה והמעם דאין הנזחלין מעברין כמ״ש הרמב״ם וכמ״ש בסמ״ה דמהרות הקפרסים אינן חיבור כו׳ והאשכורן חיבור ומ״ה למקוה שלא ישאר כו׳ דאינה מצטרפת עם היוצאין דהן אזחלין וקפרסים משא״כ אם ישאר מ׳ סאה דא״צ לצירופו וכמו באמצעית הנ״ל וזהו הטעם דמעין מטהר בזוחלין ומקוה דוקא באשכורן דזוחלין אינן מצטרפין לפ׳ סאה משא״כ מעין דמטהר בכ״ש וכמ״ש הריב״ש ור״ש בסי׳ רצ״ב [צב] וכ״ז דוקא כו׳ . כמ״ש בתוספתא והביאה הר״ש סוף סתרי׳ ו׳ פ״א דתיסר בצד מעיין כו׳ ובסתרי׳ ו׳ פ״ה גל שתנשל כו׳ ובס״ב דתניגה (ל״ט ל״) ומ״ב דזחלין מטבילין בראשין כו׳ דוקא שהיא באה עכשיו אבל אם נפסקה מכבר לא כמ״ש בתוספתא הנ״ל הרשיר בצד מעיין כו׳ ומסקו מלחיתה כו׳ ובמתני׳ רמ״ה העבירו ע״ב ברכה כו׳ : [צג] ואין כו׳ . מס״ש בסתרי׳ ג׳ פ״ו ג׳ מקואות כו׳ והמוכלין מהרוגין אע״ג שאין בהן מ׳ סאה אם לא על ידי תשרובתן בזוחלה ודוקא כמו שנדחק בתוספות׳ הנזחלים ג״כ בסיפא נמי והוצרך לדחק דמיירי לאדם ואין מסחר בכ״ש כמ״ש בס״מ בהנ״ה וכבר הסכימו כל הפוסקים דלא בזוחלין ועוד הא״כ אף בזוחלין לא יסחר כנ״ל דאין קפרסים חיבור ובהריא חגן בסתרי׳ שלשה מקואות ולא מעיינות ובמתני׳ פ״ו מחם שהיא כו׳ וכמ״ש ל״ג בהנ״ה : [צד] ואם בא כו׳ . כמ״ה הר״ש וכו׳ : [צה] ויש כו׳ . שפשרש לסתני׳ ב״א וכנ״ל פ״ד וסס״ה וראיה דמחבר כה״ב סתרי׳ ו׳ פ״ה ומודים כו׳ וכלים שנדר כו׳ ובראש״ש שם : [צו] נוקב כו׳ . דברי המחבר המוחזן דהרשב״א כתב לשיטתו דפ״ל

חידושי רע״ק

כלי המקבל טומאה. לא ידעתי איך משכחת דלא [הא] עליו שם כלי בחלוש ומקבל טומאה. אח״כ ראיתי שחמה כן בחמ״ם : (פעיף מ״ח) **ואם** הסילון של מחבת . היינו שעשאו מתחילה

באר הגר״א

שם מ״א ונ״ל לפרש נוסמין ששאון כו׳ דר׳ יוסי קאמר לא מבעיא כו׳ : [פג] וכן סילון כו׳ . שם מ״ב דפשוטי כלי מחבות מטאין בס״ש ובס״ש רפ״א דכלים ופ״ב דחולין (כ״ה ל״) וש״ב : [פד] אבל אם נופלים כו׳ . ערש״ל בזבחים שם ד״ה זאת אומרת כו׳ : [פה] של עץ או כו׳ . בנ״ל מ״ו : [פו] ואם הסילון כו׳ . כמ״ש בסתרי׳ ב׳ פ״א דכלים ומס״ה רשבת ובכ״ז בראש״ש מ״ב : [פז] ואין חילוק כו׳ . כ״מ בסתרי׳ וגמ׳ שם ושם : [פח] בר״א כו׳ . מתני׳ ה׳ מ״ו כיצד כו׳ של אבר . ומ״מ צריך שלא תהיה בית קיבול בכ״ש שהא תניא ב׳ ואם נכפף וכ״ש ה״ש וצריך לדקדק מאי שנא נ״ל משום דרבובה אינו בפוף אלא מצד א׳ ואינו ראוי לקבלת עד שיהיה מב׳ צדדים ובנ״ל סל״ה ולכן מביא ב׳ רבובות מב׳ צדדים אע״ג שצי״ן נעשה מב׳ צדדים הל״ל קבוע ולמטף חקקו משא״כ נכפף כ״ש דמקבל מב׳ צדדים : [פט] ויש מי כו׳ . עבחמ״ב אבל הרא״ש לא ניחא ליה בזה דס״ה הא תנן ומנית ידיו ונ״ל בסמ״ח ומסיר ידיו פרש כו׳ וכמ״ש בס״א שם אבל מתוספתא הנ״ל דל״ס אבר וקאמר של עץ ושל כו׳ הכל דברים ששמיתן מהורין משבע לגאונים בסברא אחרונה : [צ] מקוה כו׳ ואם לאו כו׳ . כמו דברי הרא״ש ותרא״ש פ״א ואף שמחר שם פ׳ הר״ש וכתב ולישנא דנוסמין כו׳ ונ״ל לפרש כו׳ ראיתי להרמב״ם כו׳ . פ״ל להמור דס״ם מסברא אית ליה דאם לא ישאר מ׳ סאה פסול כמש״ל ובנו מבואר בדבריו שכתב וראיתי א׳ מן המחברים בשבע לשנא דנוסמין כו׳ כל שקלא וטריא בשבע לא ד׳ מטהר בהיא כן שכתב מה שראית בפר״ח ובמחברים האחרונים כו׳ ופיר״ש נוסמין כו׳ ותרוץ פ׳ זה דקדק המחבר כו׳ ואין לשון המשנה כו׳ כמש״ש בפסקו ונ״ל לפרש נוסמין כו׳ ובנוסחו כתב ואף רבינו לא פירש אלא שנפרץ כו׳ ולא ישאר בו מ׳ סאה אם לא יסתום אותו ועמ״ש לסמה : [צא] ויש כו׳ . כמשמו של פ׳ הר״ש וכ״ה מרדכי והרשב״א אבל ראיות הראש״ש אין להשיב שם בסתרי׳ ג׳ מ״ב בור ד׳ וראמה כו׳ אבל אח״כ ממבילין בו אע״פ שראמה נכנסת לו ויצאות סמנו הה״ה ובחלין וע״ב בתרדלית של נשמים כמ״ש הר״ש דאם בסעין נפהר מיד ובסתרי׳ ו׳ פ״ה ומודים שהוא כו׳ אע״ג שא״א להדק כבלים שלא יצאו ביניהן ובתוספתא הביאה הר״ש שם עוד תניא בתוס׳ ואיזו כו׳ ובה״א אין מטבילין בהן עד שיהא כו׳ אע״ג שהתרדלית עגולה דרך אותו שגל ובכנס ויוצא ועוד ראיה מתוספתא רפ״ג שלש בטמיות בנהל כו׳ והוא בגמ׳ דתניגה ל״ט א׳ וסיים שם בתוספתא וחכ״א אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ׳ סאה והביאה הוא שם סר״ה בתחתונה ור״ש בסמיף מ׳ ג׳ כו׳ שאין הנזחלין כו׳ . אלמא באמצעית מותר אע״ג שהתרדלית עבר וה״ה נזחלין ומה ג״כ ראיה דאם לא ישאר מ׳ סאה דאין מוכלין בו דלהכי אין מטבילין. בעיונה ולא בתחתונה והמעם דאין הנזחלין מעברין כמ״ש הרמב״ם וכמ״ש בסמ״ה דמהרות הקפרסים אינן חיבור כו׳ והאשכורן חיבור וה״ה למקוה שלא ישאר כו׳ דאינה מצטרפת עם היוצאין דהן אזחלין וקפרסים משא״כ אם ישאר מ׳ סאה דא״צ לצירופו וכמו באמצעית הנ״ל וזהו הטעם דמעין מטהר בזוחלין ומקוה דוקא באשכורן דזוחלין אינן מצטרפין לפ׳ סאה משא״כ מעין דמטהר בכ״ש וכמ״ש הריב״ש ור״ש בסי׳ רצ״ב [צב] וכ״ז דוקא כו׳ . כמ״ש בתוספתא והביאה הר״ש סוף סתרי׳ ו׳ פ״א הרשיר בצד מעיין כו׳ ובסתרי׳ ו׳ פ״ה גל שתנשל כו׳ ובס״ב דתניגה (ל״ט ל״) ומ״ב דזחלין מטבילין בראשין כו׳ דוקא שהיא באה עכשיו אבל אם נפסקה מכבר לא כמ״ש בתוספתא הנ״ל הרשיר בצד מעיין כו׳ ובמתני׳ רמ״ה העבירו ע״ב ברכה כו׳ : [צג] ואין כו׳ . מס״ש בסתרי׳ ג׳ פ״ו ג׳ מקואות כו׳ והמוכלין מהרוגין אע״ג שאין בהן מ׳ סאה אם לא על ידי תשרובתן בזוחלה ודוקא כמו שנדחק בתוספות׳ הנזחלים ג״כ בסיפא נמי והוצרך לדחק דמיירי לאדם ואין מסחר בכ״ש כמ״ש בס״מ בהנ״ה וכבר הסכימו כל הפוסקים דלא בזוחלין ועוד הא״כ אף בזוחלין לא יסחר כנ״ל דאין קפרסים חיבור ובהריא חגן בסתרי׳ שלשה מקואות ולא מעיינות ובמתני׳ פ״ו מחם שהיא כו׳ וכמ״ש ל״ג בהנ״ה : [צד] ואם בא כו׳ . כמ״ה הר״ש וכו׳ : [צה] ויש כו׳ . שפשרש לסתני׳ ב״א וכנ״ל פ״ד וסס״ה וראיה דמחבר כה״ב סתרי׳ ו׳ פ״ה ומודים כו׳ וכלים שנדר כו׳ ובראש״ש שם : [צו] נוקב כו׳ . דברי המחבר המוחזן דהרשב״א כתב לשיטתו דפ״ל

פתחי תשובה

כמע״מ כו׳ ועי׳ בתשו׳ מ״ס סי׳ קל״ט ובפ׳ רי״ח מ״ס בוה]: (לב) או שמחבר לפי הסילון. [עי׳ בתשו׳ מ״ס סי׳ קל״ט שכתב דאינו שוכסה כלינבור בתוקפן . וכול לעמוד ולבזחול בלא דבר המקבל טומאה אבל אם מ״ה לעמוד אלא בע״י אחוז דבר המקבל טומאה לא יועיל כלום דאלמ״ה קשה מהרמ״ם שבוחא דין זה מ״ס דזבחים כו׳ וכן קשה לגיהה עורך כתב בס״ע שיעתו הדף מידו על הארץ אם אינו בהכרח לבזחול אינו רק שיהא מ״מ קלת ממנו ויתקבצו המים דרך מ״ס כ״ס כיון שהדף לא יכול לעמוד כ״ה מ״ל אך אין אפילו אותה בקלסו כאן אבל אלא מהני אלא בשיכול לעמוד אלא דבר המשמ׳ ומ״כ אך כ״ן אי לא נעשה בתוקן הנ״ל אין מועיל כלום . ע״ש עוד שכתב אחר רבה לומר דכן נמוך קטן בגיר אינו אינו בכתרות ג״ע וכמו לעיל סמ״ה ואחר ק״ן מי מיכא הנמה המשכת שאוכין דרכנן נמי ג״ע מב״ם זמילת מים ע״י עפרה דמוריתא דבעי זמילה בע״ע והוא ז״ל כתב דז״ל ומב״ם דזבחים מוכח דכן עקומות בעוד בלא שיוך לבוד ולא כמי שעורת כלל ע״ס עוד בס״ב ר״ל ע״ס . וגם בס״ס ר״ל כתב דהעגור ומילון של כפרים יכון מבוכרים ולא כמלכות בהמשלת שיש בו ג׳ על ג׳ דמקבל טומאה דסכל כולן אחר המעמיד (ע״ס בסי׳ כ״ו) וכוה לעיל סוף ס״ה) וגם בהמשלים כמים דרך עקומות בסוכן אינו אינו מקבל טומאה . בדבר זה בטל עכונת הלבוד שומה . ל״ל דמי הכלי דמי והוא״ל כלולו בתו מהשבתות המקבל טומאה לגבי מקוה כדאיתא בס״ע וכוון עקומות בלבד אינו אינו מקבל טומאה לגבי מקוה כדאיתא בס״ע : (לג) מחובר . עי׳ בהגמ״ל דדוקא בעשה הסילון ממלגלו: על דעת לקבוע בקרקע אם נתמרו ונישבו בסכרן מעבר בוהה מעיינא מ״ד מי׳ קל״ו וסי׳ ק״ס ע״ס בהתיך בוה ומי׳ בטמלות ומשובות סעיב ר׳ מלינו מהר״ם מ׳ ל׳ ס״ס בוה [ומי׳ בתשו׳ מ״ס סי׳ קל״ט מות ד׳ ותות י״ג ובסי׳ כ״ס וכ״ח מ״ס בוה]: (לד) באה בטמעין . מ״ש ס״ק ק״ס שכתב דמיירי הכא דעדיין לא נטמעין אבל בכשנפסק המעיין שוב אין דין מעיין עוד ע׳ בתשו׳ מעיל נדקה סי׳ ל״ט שכיאר עוד דכא דמהני הכיבור לטעיין לעבר המקוה בזוחלין סיינו בשיורד קילוח המעיין לתוך המקוה והמעיין הוא מבל אם בהיא מעיין עומד לו שוחל לתוך המקוה אחר ומי המקוה רק נוגעים בהמעיין אינו נחשב כמקוה בזוחלין ס״ל לה מעיל לענין מבל שאינה לעבר כמ״ש ומכ״ל אם המקוה מלקחת לטמעיין אינו מועיל המיבור וכן לא בומי מקור המים שכאמורות נגלים ודאי מקרי מוסכת מן המעיין ואינו נימות המחב בס׳ ומ״ס לעיל סק״ל עוד בשמו [ומעמ״ל ס״ה כ״ל דין מקוה בשם תשובת מהר״ם מוסר שדעתו דכ״ל שיקבר בזוחלות מתוחים מוגלים ואין לחמיר לגזור כו׳ ע״ש] : (לה) המקבל טומאה . עי׳ בתשו׳ מ״ב תניינא סי׳ ק״ל ד׳ שכאמל שלינו נמקוה אלא אין לו מי גשמים ולא שכאים נגלעים בקרקע מעט מעט בקבע נכרים סכיב ובכרים קבועים ביהודות ובכרים הקטנים ד׳ עי׳ דבר המקבל טומאה ובסיב בעמ״ל ד׳ ותות ד׳ ובכ״ל ר״ס ובכ״ל ר״ס ובכ״ל ר״ס

בגיך אינו בלקוח. דלא מייכא כהו לקיחה וממנה מלא מצוה עלדו: ופרוך והא בבכור כתיב. ואם יצאת מיצה מעשרות ועוד הבכור קדוש בלקוח וממנה שכרי מעשה שולב קדוש: אמר קרא תעשה. כן מעשה לאורך וכא הלי לא מלים מוקמת בבכור דהא מרחם קדוש ולא בעי עשייה דשקיעיה אלים: תורה אור

מה בגיך אין בלקוח ובמתנה אף ג) צאנך ובקרך אינו בלקוח ובמתנה והאי בבכור ברחים א"ק (ל) °כן תעשה אם אינו ענין לבכור ג) דלא איתיה בעשייה (ג) דברחם קדוש תנדו ענין למעשר בהמה ואימא תנדו ענין לרחמא ולאשם דומיא דבנך. מה בנך שאינו בא על רחמא אף צאנך ושורך שאינו בא על רחמא ואימא תנדו ענין לעולה ולשלמים דומיא דבנך מה בנך ג) שאינו בא בנדר ונדבה אף צאנך ושורך כו' ואימא תנדו ענין לעולת ראייה דומיא דבנך מה בנך שאין קבוע לו זמן אף שורך וצאנך שאין קבוע לו זמן אי מה בנך אינו בלקוח כלל אף שורך וצאנך אינו בלקוח כלל אלמה א"ר אסי א"ר יוחנן °לקח עשרה עוברין במעי אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר אמר רבא אמר רקא תעשה בשעת עשייה מעט הכתוב נופא א"ר אסי א"ר יוחנן לקח עשרה עוברים במעי אמן כולן נכנסין לדיר להתעשר והא אנן תנן הלקוח או שניתן לו במתנה פטור מן מעשר בהמה א"ר אלעזר" ר' יוחנן חואי בתילמא מלילא מעליא אמינא א"ק תעשה בשעת עשייה מיעט הכתוב איתיבה ר' שמעון בן אליקים לר' אלעזר הלקוח חל על מחסר זמן אמר ליה זו אינה משנה ואם תמצא לומר משנה "ר"ש בן יהודה היא ז) משום ר"ש דאמר מחסר זמן נכנס לדיר להתעשר והרי היא בבכור מה בכור קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו "אף מחסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו תני חנא קמיה דרב אידו אתנן שנכנס לדיר להתעשר כל שנתנו לה וחזר ולקחו הימנה והא איפסיל ליה (ג) בלוקח אישתמיטתיה הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן לקח עשרה עוברין במעי אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר ותיעשרה

פסולין למי שמאתם מפני שהן [כו'] מי °תערובת הא לא הכי כמרים ולא פסלין לה מתא יז) רבי הטעמין מל הזאתלין והו לה בשמים רוכה ויי"ל דאעבר סברי דסרי ד' נהרות מלילין ולין נפתרין שם מי נשמים ומוד הקנה לרב ולמנה דשמואל ולשמואל דאמרי לין המים מוסרין בזוחלין אלא פרש ביומי תמרי בלבד כמה מעברין מלרעים ומה מקדשין מי חטאת בעבר פסח דאמרי בשמים (לף ל:) דיש מבילה לוב בעבר פסח והאלה הילך יח) היה מל מלאכים שבשבת פסח שם ומל כל המים מל מתי מדבר משאל ולאלגן מחאת קשה דפסולים למי חטאת ומטמאל ולאלגן ואין קשה מבילה זכין ולטוריעים בעבר פסח אבל מקדים מי מחאת מדבר ווירדין בתוך הנהרות המלרים ומפפים והולכים ליה ולתן מעברבין כא) בשמים מחעברבין ווירדין בתוך הנהרות המלרים ומפפים והולכים ליה ולתן מעברבין כא) ומכון בנהרות הולאים מתנרות ולין מי הבשמים מעברבין ומטוכסין שם חדש הא דתנן במס' פרה (ז"ל מי"ל) בתר לחתר ומעבר פמיים כפרים ומל שכן כב) הנהרות ומעוישת בדקתי בסיפא בתר שבעל לתוכה מרפאים לו מדמה ומתין עד שיכיל דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר ליה לגרוף להמתין אבל בתר לחתר ומעבר פמיים לחוכריכא למיתני דכפרים לפי שירדן יורד ומעבר פמיים וירדן פסל מתני שיש בו [מי] תערובת קמ"ל דמעבר פמיים ליה מי מ תערובת אבל כב) הנהרות לגרוגי הבל ומוד פי' ר"ם דאיכא למיתני מן הדין קמא קמא בטל תפילו לדברי רב ותנא דשמואל אלא למחתרי מתני מרחיק הנין משום כן) נשמים ולפי פירוש אחרון לא קשיא כל הבן דבימי משה דאלמתי לא לגזור ונראה שהם בטלות בכרם שהרי כל הנהרות מחוברין ליה הגדול כיותר מעירנו נקוראים ומחלק הנהרות אינם קטפרים שזה דרך מזחן ולא קטפרים מחברין ליה הגדול ביותר מעירנו נקוראים ומחלק הנהרות אינם קטפרים שזה דרך ליה הגדול כן) לתמרין ברים מטות (לף ד) דהשומל שם לא עלמה לו טבילה אחם ג) אחנא בעבייהו אבל כבא אין הטעמים ברים ומוזמים בלא מעורבת כלל: **ובמה** בגך אינו בלקוח ומתנה כו' · ולא"ם כן) אין דבן אמר מבלי אמר כדאמר ר"ע בתמתות פרק המודה (לף מב:) ויל"ל דהתם הוא דבבנין אב לא יצא פסח דורות מפסח אבל הבא הקבלה הוא ומודה ר"ע כה) לתמרינן כב' בעת כרוים (מה ג:) מל כתר הקיבון הכתוב ולא"ם והא בהיא כה) דתורה כמי מסקינן מעמא דר"ל מעבדות מיהא עבדות מל מדם שוזה כיה ומוכח מהם דהיינו הקיבון ולפי"ל פלוגי עליה ר"ע ולא קבלה מיהא ואין טמר משם דליה ליה נר"ע היה הקיבון דהא בפסחים בפרק מי פסיה מומה (לף ע:) מקשין ליה אהדדי לכתה דבריהם ג) מהבא פסח מלרים לבשר דורות ויל"ל דהיון דלריכא הקיבון לאחר דבריהם לא שייך למימר הכתוב על כרחן הקיבון הכתוב לענין אבשר מבלי אבשר ולא"ם לר' לתחדבר בר אחי דלתמר בפרק בעת כרוים (לף ז:) ר"ל הא דלתמר דין לאבשר מבלי אבשר ולא ליה שיטת דעל כרחן הקיבון ומה יתרן כלן ר"ל ד) הא דנעמדהנה כמי כר' אליעזר לו מי אחרים: כן) בהם ודרלית ולאי פי' אחרים: כן) חיוכן הי' מחבת: כן) הבהל ולא דמי לחיות של מים שבאה ליה הבהל דאמרינן בריש כן) ר"ל הא אין כן) ר"ע דאמר רב ששת בפ' בנות כותים כן) הכרחה ההוצה

מוסף רש"י

ר' יוחנן חואי בתילמא. וכין דנמלא רבא מחמתה ר' אסיא מילמא מעליתא אי אמר מומר כיום (מגמות פי' מכמ"ר).

והרי הוא בבכור. מלמד ומדבר זה ים ל' לין בכור (לעיל כה:).

מה בכור קדוש לפני זמנו. שהרי קדושתו מרחם (לעיל כה:).

[לעיל כי: בגמרא סי' מה: ביב קמב:]

[לעיל כה: לקמן מ: מגמות יט:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר קמ"ל מאבכ"ל ומוכח כן בתוס' (ב) שם בבכורים דמרחם קדוש: (ג) שם וכל דמבטל ליה מלקח דיש ומרוך ומי מעבר בבמה ומנו: (ד) ר"ה בשמ ומנו: (ה) לקמן ומנמי:

רבינו גרשום

תנחומא ענין למעשר בהמה · דאיתיה בעשיה שבבטן לדיר וקרא בסיקרא · חנחיה ענין לחטאת ואשם דאיתנהו בעשיה שבקיבון: דמיא דבנך · דאיתנהו בעשיה הוינן בענין ראינו בא על רחמא והני בתין בא על רחמא אינא הוינו ענין לעולה ושלמים · דאיתנהו בעשיה הוינן בתין בא על רחמא · לא ס"ד דהיינו דבנך בענין שאינו בא בנדר ונדבה לאוקמי עולה ושלמים דבאין בנדר ונדבה · אמר רבא הא לא קשיא ההיא דרב אבי דאמר קרא בן הבקר ולא ומאי מיעט הכתוב לקח בשעת עשייה לכתוב נמנו שראי להקרבה יש בו אינו לקח אבל בשאין מעברין דלית בה עשייה דלא הוי להקרבה לית בה איסור לקח הל על דאמר שבאל לעל דמים שאין מקדשין בהם אבל אלא מכאיה אינו אלא מכאיה אינו אלא מכאיה אינו

עליו ואילו בכ׳ י״ג סחס ברבו נוטפים לו מי גשמים שאין מעכר בזוחלין/ולא הזכיר דדוקא מקומות החדשים אלא ודאי כחס ברבב בכל הנהר ובהמשך המעין.

והכ״מ שם מסיק דאין חילוק לכר״מ בין גומת המעין להמשכתו, וגם כשר לף במקוס שלא היה מהלך בתחלה, דתוס׳ פליגי אמתני׳, ותמוה מאד דלא״כ כי רבו נוטפין על הזוחלין לעולם כשר לעבר בזוחלין, לף אי׳ לית לן הכרע מכיפי׳ מיבדן, ולף אם לא נקוט כדברי הכ״מ ונחלק בין גומת המעין להמשכתו, אכתי מוכח דגם ברבב בגומת המעין אינו מעכר במקומות החדשים מכא דהיה עומד ורבב עליו ואין לומר דדוקא משום שהיה עומד דהרי הר״מ בפי׳ המשנה כתב דזכו מעלה כד׳ שבמקוה והחס לא קתני עומד אלא שמימיו מועטין, אלא ודאי כמו שפי׳ ר״ן בדעת הר״מ, וכ״כ בכדיא בפי׳ הרא״ש בפ״ב מ״ג דדוקא בתוחן מקומות שהיה זוחל בתחלה מעכר בזוחלין ומש״כ מהרי״ק שרש בשם הרא״ש היפוך מחב ל״ע.

ד) **כתב** מהרי״ק שרש קט״ו דברבו נוטפין על הזוחלין לף מקומות שהיה מהלך בתחלה אינו מעכר בזוחלין, וכן ברבב בגומת המעין, והא דתנן פ״ב מ״ג רבב עליו והמשיכו כו׳ היינו הוסיף בו עוד מים אבל הנוספין כן מועטין, וכן הא דתוס׳ דמחלק בין מקוס שהיה מהלך בתחלה היינו נמי במימיו מרובין על הנוספין, והא דהעיד רא״ל על הזוחלין שרבו על הנוטפין שבן כשרין היינו במקום שהיה מהלך בתחלה דוקא, ותימא הוא לפרש שרבו עליו בפ״ק ובפ״ב דוקא שהיה נזכר שיהיו הנוספין מועטין, ובר״ן נדליס מ״א מ׳ מבואר שפי׳ רבו ממש וכ״ד הראב״ד, וגם בלי ר״ש פ״ב מ״ג שכ׳ ולא שרבב לו מים שאובין כו׳ מבואר דפי׳ רבב היינו שבמים הבאין מרובין, מיהו עיקר הדין אינו מוכח לפר״ש ס״ל דברבו מ״ש לף מקוס שהיה מהלך בתחלה אינו מעכר בזוחלין, ומפרש הרחיבו דתוס׳ ורבב דמתני׳ בפ״ב בכרה כרוות וברכות והרחיבו, וכל שנתחדש זחילתו בידי אדם במקומות חדשים הזחילה הבאה פסולה, ולפ״ז יש מקום לומר דגם ברבב עליו מעט מים והמשיכו למקומות חדשים אינו מעכר שם בזחילה, אבל לדעת הרא״ש שפי׳ שרבב מים ראה בפשוטו לפי׳ מים מרובין, ובזה אנו מחלקין בין מקוס שהיה מהלך בתחלה למקומות החדשים, וכיון דבר״ן ולהב״ד מבואר דבזוחלין מרובין על הנוטפין מעכר לף במקומות החדשים, ולא מצינו מי שחולק עליהם ומהרי״ק ז״ל לא היה לו בשעה ההיא הספרים לעי׳ כמש״כ שם ודאי אי הוי ראה את דברי הר״ן לא היה חולק עליו, ובש״ך סי׳ ר״א ס״ק י״א כ׳ להוכיח דעת ר״ש ורא״ש ומרדכי כמהרי״ק מדקשיא לבו בפ״ב מ״ה סהדותא דראב״ל פשיטא, ולא תירצו דאשמועינן דלפי׳ מקומות החדשים, ואין זה דיוק דאדרבה הוא פשוט כיון דהן מועטין הן מתבטלין ולף מקומות החדשים מכח רוב המעין הן זוחלין ושוב אלא הוכר בהדיא מקומות חדשים בדבריו, ופשטא דסוגיא שבת ס״ה דאמר דלשמואל א״ל מקוואות משמע לף בטובל בהפשטת הנהר דסתמא אי אפשר לבוא באמצע הנהר, וראה דהמיקל כהראב״ד והרמב״ן והרשב״א והר״ן לא הפסיד והמש״כ ב״ו ומש״כ רשב״א ורלוי להחמיר אפשר טעמא דקשה לעמוד על זה ודלמא יעמו, אבל לא מעיקר הדין, אלא לדעת ר״ש דגם בברה כריות והמשיך המעין אינו מעכר בזוחלין יש מקום לומר דגם בשפך שאובין והמשיך אינו מעכר בזוחלין אבל במי גשמים כיון דהוא ביד״ש כל שהן מועטין לא מפסל מלעכר בזחילה, ומיהו ברבו הנוטפין על הזוחלין יש להחמיר לף במקום שהיה מהלך בתחלה משום דעת הרמב״ם דדוקא בגומת המעין ודעת ר״ש דדוקא בחפר ברכות מיקולינן במקוס שהיה מהלך בתחלה, ומיהו לדעת ר״ת דקיי״ל נהרא מכיפי׳ מבריך עובדין לף במקומות החדשים וכדעת ב״ו והש״ך שם לשיטתו החמיר לף לדעת ר״ת.

ובד״מ סק״ה חולק על ב״ו וכ׳ דהא הרמב״ם חולק על הראב״ד ותימא דזוחלין שרבו על הנוטפין לא מצינו שיחלוק הר״מ על הראב״ד ואדרבה כ׳ ר״ן דלף לדעת ר״מ עובדין לף במקומות החדשים, ועי׳ בלי הרא״ש בפי׳ פ״ב מ״א כ׳ וז״ל והלא לפי׳ מעין שרבב עליו מים שאובים כו׳ מבואר שמפרש שרבב היינו שהשאובין מרובין, וזה מבואר כדעת ב״י בדעת הרא״ש ודלא כמהרי״ק. **ומש״כ** ב״ו בשם ריו״ז דס״ל ג״כ כמהרי״ק מלי ריו״ז שהביא ב״ו גראה דכונתו דהמים שבגדותיו הן רובן מי גשמים שאין המים מתערבין יפה כיון שאין החהום עולה לקראתו, אבל לדעת הפוסקים דקיי״ל כשמואל דהכרא מכיפי׳ מבריך לא קאמר לה הריו״ו ולף שהגשמים גרמו לכן למים שיבואו במקום הזה.

ומש״כ ב״ו דאם המים שאובין לדעת ר״ן בדעת ר״מ, אם נאו בהמשכת המעין וכן רוב אין מעכר לף במ״ש אשבורן כדין שאובין, אין זה רק לדעת ר״ן דמפרש דבעינן מ״ם אבל לדעת המפרשים דמעכר בכ״ם לף שריך אשבורן הי״א נטהרו האשאובין ולף לדעת הר״ן נטהרו האשאובין בזמן שהיו מועטין ואם יש בהן מ״ם הן מקוה כשר, ולף אם לא היו בהן מ״ם עד שרובן שאובין אפשר דמעין מעכר לבו לף שאין על המים חורת מעין, ועי׳ ב״י בשם מהרי״ק בדין שאובין אין פוסלין את המעין, [וכן נראה מהא דתניא בתוס׳ בר״ש רפ״ב, מעין היולא לתלמי כו׳ נוקבן מעין זקנו כ״ם ונמלאו מים מועטין מעכרין את המרובין ועיי״ש בר״ש, וכן מהא דמשיקין במעין וגם עלתה עבילה לכלי כמש״כ תו׳ מכות ד׳ מ׳, וכל הפוסקים לא חלקו בין מקוה למעין זולת ריטב״א, ולע״ג שאין דינן כמעין כיון שעומדין בפ״ע, ולפ״ה חשיב חיבור למעין].

ה) **בבורות** ר״ו מ׳ תוד״ה אין, ונראה שהם בעלות ברוב שהרי . . . . . כל הנהרות מחוברות לים הגדול ביותר מעירוב מקוואות ותחלת הנהרות לים קטפרס שזה דרך היותן ולא קטפרס מחברן אלא היותן מחברן, דבריהם ז״ל סתומין, ונראה כונתם דהא דפסלי רב ואבוה דשמואל אינו אלא משום מראית העין דמן הדין לף הנוטפין דינן כמעין מפני שהן מחוברין למעין ולע״ג דבמקוס הזה שהנוטפין רובא בטלו דין מעין גם ממי המעין מ״מ הרי הן מחוברין לים הגדול וקיי״ל כר״י מקוואות פ״ה מ״ד דכל הימים מטהרין בזוחלין ולפי׳ יש הגדול, ולע״ג דאין זוחלין וקטפרס חיבור, מ״מ לענין חיבור למעין שפיר חשיב חיבור כיון דמעין היותו בזוחלין ואין במעין חסרון זוחלין גם המחובר לו שנעשה כמעין אין חסרון זוחלין, ועוד דגם הנהרות הן מעינות בעצמן, ולע״ג שרבו עליהן הנוטפין מ״מ לענין חיבור למעין די במיעוט שבתוכן שהיותו בזוחלין, אלא שפסול זוחלין ברבו נוטפין על הזוחלין מדרבנן, ולפ״ז הא דתנן פ״ק דמקוואות מ״ז מעין שמימיו מועטין ושרבו עליו מ״ם שוב למקוה כו׳ לי מפרשינן כפי׳ הר״ן דמקומות מקומות יש בו, אין הפסול אלא מדרבנן כיון דיש בו מקוס שהוא מעין מן הדין כלו מעין ומיהו לי מפרשינן בכלו דינו כמקוה לענין זוחלין ר״ל דפסול מה״ת, מיהו לאלי דמבואר בתוס׳ שהביא ר״ש וכמו שהאריך ר״ש פ״ה מ״ג לחלק בין מקוס שהיה מהלך בתחלה למקוס המחודש, ל״ל דגם מקוס המחודש פסול מדרבנן, מיהו דעת ש״ם לא משמע הכי אלא כל שזחילתו מחמת הנוטפין הוא פסול ולא מהני זה חיבור למעין.

ול׳ התו׳ שהם בעלות ברוב, אינו מובן [ולפי גרסינן שאין בעלות הוי ניחא] ומש״כ ותחלת הנהרות לים קטפרס ר״ל תחלת הויתן ועיקרן, ומש״כ מהא דמכות ד׳ מ׳ בתו׳ מכות שם פי׳ דבמ״פ מוירי והוכיחו בראיות יעוי״ש, ועי׳ לק׳ סק״ז.

ו) **פרה** פ״ח מ״ו ר״ש והכא איכא חילוק בין מים לכלי וכ״כ תו׳ סנהדרין כ׳ ב׳, ב״ב מ״ד ב׳, ול״ע מ״ע לא ניחא לבו לראשונים ז״ל לפרש משום שאינם מים חיים כיון שמשורבין בעפר וכמו מלוחים .ופושרים, ואפשר משום דלא חשיב להו במ״ע בכלל מוכים.

שם מ״א בחר שנפל לתוכו חרסית או אדמה ימתין עד שחלל רע״א מ״ל להמתין ר״י אדמה לי׳ למי בוצים ור״ע סבר דהכא אין מתערבין כ״כ והמים עומדין בפ״ע, ואין כאן מבוא הלילה ולא הכרון משום [מים] חיים [למש״כ לפרש פסול מי בוצים משום מים חיים] ותניא בתוס׳ ושוין בורד לתוכה שעף של מימי גשמים שהוא צריך להמתין עד שיחזרו המים לכמות שהיו, ונראה דבמי גשמים מועטים חיירי ולא מפסל משום מ״ג וכדתנן מקוואות פ״ה מ״ה הטיד ר״ל על הזוחלין שרבו

23

(תתמב) * של גשמים עובר בתוך הנחל אף על פי שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן

ביאורים

מן התורה ולענין כלים מיהת ונפק"מ אם אין בהן רביעית מי מצרפינן האמצעית להן לשיעור רביעית וכן נפק"מ אף מדרבנן לדעת הפוסקים שהבאנו בס"ק תתמ"ב דאף במעין אין זוחלין מחברין וממילא רק לר"מ ור"י הוי חיבור והיינו דוקא בדאיכא שיעור מקוה שלמה באמצעית וכנ"ל והשתא במעין דסגי ברביעית אף מדרבנן לכלים טמאים וכנ"ל סק"ז מי הוה מהני בדאיכא רביעית באמצעית וצ"ע ומ"מ לדינא אין כל נפקותא בהכי דאנן קיי"ל כרבנן דאף בדאיכא שיעור מקוה שלמה באמצעית לא אמרינן גוד אסיק וגוד אחית ובדפסק המחבר אמנם אף לדידן אמרינן גוד אחית וגוד אסיק בפסול דרבנן וכמו שכתבנו בס"ק תתמ"ג וממילא נפק"מ גבי מעין דמהני ביה רביעית אף מדרבנן גבי כלים טמאים: * **של גשמים.** ובפנים הבאנו מחלוקת הפוסקים לענין קטפרס במעין ונפק"מ למאי דקיי"ל דמעין בעי נמי מ"ס וממילא במקום קטפרס אפשר דלא הוי חיבור וליכא שיעורא דמ"ס [ומזה הוכיח הגר"א דמעין באמת א"צ מ"ס וכדלקמן ד"ה אלא א"כ] ולפ"ז הבא לטבול כלים טמאים במעין דקיי"ל דא"צ מ"ס וכנ"ל סק"ז לכו"ע מהני אבל באמת באנו למחלוקת הפוסקים שהבאנו שם אם מעין שא"צ מ"ס בעי מיהא רביעית ע"ש ובהך שיעורא דרביעית נמי שייך פסול קטפרס ואמנם אפילו אם נימא דליכא שיעורא כל עיקר אכתי יש מקום לפסול בקטפרס דהואיל והמים אינם מחוברים א"כ לא הוי טבילה מפני שאין כל גופו עולה במי המעין כיון דאין כל המים המקיפים גופו מחוברין זל"ז וכמש"כ בחזו"א קמא סימן ג' ס"ק י"ב סברא זו. עוד כתבנו בפנים לבאר הא דמעין מטהר אף בקטפרס דהוא משום דמעין שאני דחיותו מחברתו והוא ע"פ התוס' בכורות נ"ו א' שכתבו כן בנהרות וכן כתבנו דלפי אידך טעמא דאין הנזחלין מערבין לאו משום

חלקת בנימין

ד (תתמב) של גשמים עובר בתוך הנחל וכו' אין זה עירוב וכו' שאין הנזחלין מערבים אלא א"כ עמדו. ודקדק הש"ך דמשמע דוקא מי גשמים הנזחלין אינן מערבין אבל מי מעין שפיר מערבין (ב אלפים תרעו) וחשיב מ' סאה במקום אחד אפילו במדרון (ב אלפים תרעז) ולכן אם מעין עובר על גומות של מי גשמים שאין בהן מ' סאה כולן מצטרפות להמעין (ב אלפים תרעח) ואף טובל בהן בזוחלין בשעה שמחוברות להמעין (ב אלפים תרעט) והטעם משום דמעין חיותו הוא בזוחלין ואין הזחילה חסרון אצלו שזהו טבעו ולפיכך חשיב חיבור אף בקטפרס שהכל הוא מעין אחד ואין צריכים לאתויי עלה מכח גוד אחית וגוד אסיק (ב אלפים תרפ) וכל שכן לפי פירוש השני שכתבנו לעיל ס"ק תתל"ח בהא דאין הנזחלין מערבין דמים הפסולים מלטהר בעצמם אינם מערבין וממילא מי מעין דכשרים אף בזוחלין הרי הם מערבים בכל ענין וכן פסק הש"ך ולזה הסכימו עוד (ב אלפים תרפא) פוסקים דבמעין הוי חיבור אף בקטפרס (ב אלפים תרפב) ויש מן הפוסקים מבעלי שיטה זו הסוברים דאפילו נצוק נמי הוי חיבור במעין (ב אלפים תרפג) וניצוק הוא קילוח היורד דרך אויר (ודלא כקטפרס שיורד דרך מדרון ולא באויר) כגון (ב אלפים תרפד) אם מי מעין העוברים על הגומות של מי גשמים עוברים בדרך נצוק הרי המי גשמים מתחברים ע"י הנצוק (ב אלפים תרפה) וכן אם מי מעין נופלים בדרך נצוק על מקוה מי גשמים מותר לטבול בה אפילו אם מי המקוה זוחלים (ב אלפים תרפו) וכן מעין מטהר את השאובים אם מחובר להם בדרך נצוק אבל דעת (ב אלפים תרפז) הב"י נראה דקטפרס לא הוי חיבור אף במעין ולזה הסכימו (ב אלפים תרפח) עוד

ציונים

(ב אלפים תרעו) פשוט לפי הש"ך: (ב אלפים תרעז) הכי מוכח בש"ך מדקאי עלה דהך ג' גומות וכן מבואר בדבריו בסוף סק"פ [וכמש"כ בחת"ס סימן ר"מ שכוונתו ע"פ מה שכתב כאן] וכ"כ בהדיא בטהר"י: (ב אלפים תרעח) חת"ס ושו"ת נטע שעשועים סימן כ"ד ועיין בביאורים: ד (ב אלפים תרעט) תוס' בכורות נ"ו א' סוד"ה אין וכדביאר בחזו"א תניינא סימן א' סק"ה וכ"כ כעיקר הך סברא בר"ס ט' ע"ש דקאי עלה דהגר"א דמיירי בקטפרס וכ"כ שם בסימן ג' ס"ק י"ד בעיינו ובהכי יתא מה שהקשה במהר"ס שיק שם על הב"י, ועיין בביאורים חש"כ עוד בזה: (ב אלפים תרפ) כן מבואר בחת"ס שם ובסימן ר"ע ד"ה אבל ובנטע שעשועים הנ"ל וכ"כ במהר"ס שיק וכן נראה בכוונת הפר"ד (כאן ולעיל בש"ך סק"פ): (ב אלפים תרפא) חת"ס סימן ר"ח ונטע שעשועים וערה"ש סעיף קנ"ב וכן נראה בחזו"א תניינא ר"ס ט' וכ"כ בהחלט בסימן ג' ס"ק י"ד, ובחזו"א ס"ס ב' פירש כן בכוונת המרדכי בשם ר"ת הובא בב"י עמוד רפ"ט וכ"כ בנטע שעשועים וכן הוא בגידו"ט דהש"ך נמשך אחר דברי ר"ת הללו וכ"כ החזו"א קמא סימן ג' ס"ק י"ב בדעת עוד רבוותא: (ב אלפים תרפב) נטע שעשועים וכן נראה בחת"ס סימן ר"ח דמיירי בהכי ע"ש וכן משמע בהדיא במרדכי המובא בב"י הנ"ל וכן הוא בחזו"א קמא שם סוף ס"ק י"ג מיהו בתניינא ס"ג ס"ק י"ד משמע דלא פסיקא ליה בהכי וכן נראה במהר"ס שיק: (ב אלפים תרפג) כמבואר בדש"י גיטין ע"ז א' וע"ז ע"ב א': (ב אלפים תרפד) הכי מוכח בחת"ס ונטע שעשועים: (ב אלפים תרפה) נטע שעשועים וכן נראה בחת"ס: (ב אלפים תרפו) בהכי מיירי בחת"ס ועיין לקמן ס"ק תמ"ג: (ב אלפים תרפז) שם ד"ה כתב עוד וכו' [וע"ש בחת"ס בהגיא מהמרדכי] וכ"כ במהר"ס שיק שם בסוף התשובה אות ג' בדעת הב"י: (ב אלפים תרפח) גידו"ט כאן ולעיל בנחל סק"ה ושמלה כאן ולעיל בלחם סק"ד וכן הביא מעוד פוסקים וכן מוכח מהגר"א סק"ז ול"א והבאתו בדבריו בביאורים ד"ה אלא א"כ וכן נראה מסקנת המהר"ס שיק שם דלא בירא להקל בזה [וע"ע בדבריו לעיל סוד"ה אבל רמיתי] וכ"כ עוד בסימן קנ"ה וכן החמיר בד"ח סעיף

ספר חלקת בנימין

הל' מקואות

הרה"ג ר' בנימין כהן שליט"א

24

חלקת בנימין

פוסקים (ב אלפים תרפט) והא דנקט המחבר שטף גשמים אורחא דמילתא הוי ואדרבה מלשון אין הנזחלין מערבין (ב אלפים תרל) משמע דבכולהו נזחלין קאי אפילו דמעין והא דיכולים לטבול בנהר אע"ג דהוי קטפרס כתב (ב אלפים תרלח) הב"י דבאמת אינו יכול לטבול אלא במקום שיש בנהר מ' סאה במקום אחד (ב אלפים תרלב) שאין קטפרס באותו מקום [ומה שהנהר יורד הוא משום דהוי קטפרס בשאר מקומות במשך הנהר אבל לא בכל משך הנהר] (ב אלפים תרלג) א"נ מיירי שאין הנהר משופע כל כך ואין בשיפועו כשיעור קטפרס וכמו שיתבאר לקמן ס"ק תתמ"ו גדר קטפרס וכל שכן לפי דעה זו (ב אלפים תרלד) דנצוק לא הוי חיבור אף במעין, ועיין לעיל סק"ח לענין צירוף מ' סאה במעין הזוחל (ועיין בביאורים):

ביאורים

דקטפרס אינו חיבור רק משום דבמקוה יש פסול זוחלין מש"ה אין הזוחלין מחברין וממילא במעין שפיר מחברין ונפק"מ בין הטעמים לפמש"כ בדברי חיים סעיף נ"ז ד"ה והנה המרדכי וכו' וד"ה ולפע"ד וכו' לבתר דמייתי משו"ת נטע שעשועים כטעם שני הנ"ל ושגם פירש כן בכוונת המרדכי בשם ר"ת וכתב עלה בד"ח שבאמת כוונת המרדכי ע"פ התוס' הנ"ל דחיותו מחברתו ועפ"ז כתב דהוא דוקא בנהר שעיקר חיותו להיות זוחל בתחלת ברייתו אבל במעין עומד לא אמרינן הכי והתם באמת קטפרס אינו חיבור עכ"ד מיהו לענ"ד י"ל דבכל מעין שייך סברא זו דחיותו מחברתו דכל מעין יש בו טבע דזחילה מחמת שנובע מן הקרקע ואף אם מעין זה אינו זוחל עכשיו מחמת שהמים מתקבצים בבור מ"מ טבע מי מעין בעצמם הוא בזחילה וממילא כל המעין חשיב כגוף אחד והוי חיבור וכן נראה מבואר בחוו"א תנינא ר"ס ט' דאין לחלק בזה בין נהר לשאר מעין ע"ש. ובדברי חיים שם מסיק דלא קיי"ל כר"ת הנ"ל מפני שהוכיח דשאר רבוותא לא ס"ל כסברת התוס' בכורות הנ"ל דהנה התוס' כתבו הך סברא לפרש הא דנהרות אינם פסולים מחמת ריבוי הנוטפים בהם דהוא משום שמחוברים לים הגדול שדינו כמעין ואין בהם פסול קטפרס והו"ל שפיר חיבור וכתב בד"ח דשאר רבוותא לא הזכירו הך טעמא להכשיר הנהרות אלא כתבו הטעם משום דמכיפיה מיבריך ובאמת רובם מי מעין ומש"ה הוא דכשרים עכתו"ד מיהו יע' בחזו"א תנינא סימן א' סק"ה שכתב דכוונת התוס' שבאו לפרש אמאי נהרות כשרים מן התורה דהוא מטעם הנ"ל והא דפסלי להו רב ואבוה דשמואל בזוחלין הוא מדרבנן משום מראית עין [וכדעת מקצת רבוותא שהבאנו לעיל ס"ק ל"ט] אבל מה"ת כשרים ולא משום דמכיפיה מיבריך דא"כ רובן מי מעין ואז לא היו אוסרים משום מ"ע רק הטעם משום חיבור לים הגדול ובזה שפיר יש לחוש למ"ע הואיל ורוב מי הנהרות הוי מי גשמים ע"ש ולפ"ז שאר רבוותא שהזכירו טעם היתר נהרות דהוא משום דמכיפיה מיבריך הלא אינהו מיירי למ"ד דנהרות שריין בזוחלין ובזה הוי שפיר טעמא משום דמכיפיה מיבריך וגם לר"ת הוא כן אלא דאיהו בא לבאר דאף למ"ד דפסולין מ"מ אינו אלא מדרבנן דמה"ת שפיר כשרים משום טעמא דמחברי לים הגדול וגם שאר רבוותא י"ל דס"ל עיקר הך מילתא דמהני חיבור בקטפרס במעין אלא דס"ל דלגבי פסול זוחלין לא מהני והוא משום דכל היכא דעיקר הזחילה הוא מכח הנוטפין לא חשיב זחילת מעין וכמו שכתבנו לעיל ס"ק ל"ז על פי התה"ד ועוד פוסקים אבל לענין גוף החיבור שפיר מהני וכן מבואר בחזו"א תנינא ר"ס ט' דלא פליגי שאר הפוסקים על סברת התוס' בשם ר"ת. עוד כתבנו בפנים מהחת"ס ונטע שעשועים דמהני חיבור מי מקוה למעין לטהר אף בזוחלין מיהו נראה דהיינו דוקא ברוב מי מעין אבל ברוב מי גשמים באנו למחלוקת המחבר ורמ"א לעיל ס"ב גבי נהרות שרבו בהן נוטפין על הזוחלין ואף הרמ"א לא התיר אלא בדליכא מקוה אחרת וכן נראה מדברי הפר"ד לעיל בש"ך סק"פ דהיכא דהוי רוב מי מקוה לא מהני חיבור לטהר בזוחלין והנה בנטע שעשועים מיירי היכא דכל המים באים מן המעין וזה ודאי ניחא אבל בחת"ס לא ברירא היכי מיירי ופשטות דבריו משמע דאינו מחלק בזה ואפילו ברוב מי גשמים מטהר בזוחלין וצ"ע אמאי. ועוד כתבנו בפנים בביאור דעת הש"ך דמעין מחבר בזוחלין דיש שפירשו משום דעיקר הא דאין הזוחלין מחברין הוא משום דמקוה מטהרת דוקא באשבורן ולא בזוחלין משא"כ במעין אשר לפ"ז ודאי בדין הוא דמעין מחבר בזוחלין מיהו יש לעיין בזה לפמש"כ הש"ך לעיל ס"ק י"א דמעין שנתערב בו מעט נוטפין ונתרחב המעין במקום שלא הלך שם מתחילה אינו מטהר שם בזוחלין [וכמו שהבאנו לעיל ס"ק ל"ה] ולפ"ז הנך גומות אינם מטהרים בזוחלין דאע"ג דנתחברו עם המעין מ"מ אין מי המעין נמשכין בכל הגומא והו"ל כמעין שנתרחב למקום חדש ע"י צירוף הנוטפין וכן העיר בזה בפר"ד כאן ותירץ דהואיל וקודם שנתחבר הרי המעין מטהר שפיר בזוחלין א"כ אע"פ שאחר

ציונים

ג"ז, וכד"מ לעיל סק"ו גרמה דלא פסיקא ליה בדין זה ע"ש ועיין בביאורים מה שהבאנו מהטהר"י: (ב אלפים תרפט) עיין בשמלה ובמהר"ם שיק: (ב אלפים תרל) שמלה: (ב אלפים תרלא) שם וכן העתיק בד"מ שם: (ב אלפים תרלב) וכן מגדד בחזו"א קמא סימן ג' ליש ס"ק י"ב דכה"ג גמו קטפרס [ומ"מ מסיק עלה דאף כה"ג הוי בכלל קטפרס] אך לא הביא מדברי הב"י וד"מ ול"ע: (ב אלפים תרלג) ב"י וד"מ: (ב אלפים תרלד) וכ"כ בנו"ב תניינא סימן קל"ו [לענין טהרת שאובין ע"ש] מיהו בקטפרס אפשר דמודה להש"ך כאן ומאי דמשיג על הש"ך לעיל סק"פ י"ל דהוא משום דסבר דנצוק גרע ואף להש"ך לא הוי חיבור וי"פ כן גם בכוונתו בדגמ"ר על הש"ך שם וכן מגדד לחלק בדעתו במהר"ם שיק סימן ק"ל [ובהכי ניחא מה שתמה עליו בפר"ד שם], ובחזו"א תניינא סימן ג' ס"ק י"ד גרמה דמפרש כוונת הדגמ"ר משום דלא הוי זחילת מעין מיהו בנו"ב גרמה מבואר דבכל ענין נצוק לא מהני ול"ע:

(תתמו) * אלא אם כן עמדו:

חלקת בנימין

ויטהרו מים העליונים בהשקה למים התחתונים הכשרים) וסלון של עץ מחברן (ב אלפים תסו) אין זה חשיב חיבור אע"פ שכל המים עומדים במקומם בתחתונה ובעליונה בלי זחילה (ב אלפים תסז) ואפילו בתוך מקוה אחת אם הרצפה אינה בשוה רק במדרון נראה מדבריו דאין המים מצטרפין לשיעור מ' סאה משום דחשיב קטפרס ועל פי זה (ב אלפים תסח) כתב עוד דמקוה שיש בה (ב אלפים תסט) מדרגות אין המים שעליהן מצטרפין להמים שבגוף המקוה לשיעור מ' סאה דחשיב קטפרס (ב אלפים תסי) ויש שנחלקו על כל זה ולדעתם לא חשיב קטפרס היכא דהמים עומדים במקומם, ולמעשה הסכימו (ב אלפים תסיא) כמה אחרונים דאין להחמיר בזה אלא היכא דהחיבור בין מקוה העליונה והתחתונה הוא ע"י צנור העומד באויר שאם יסתלק הסילון יזחילו המים ובכה"ג אע"פ שהמים עומדים חשיב קטפרס ואינו חיבור (ב אלפים תסיב) אבל אם אין ביניהן אלא רצפה נקובה שמפסקת בין מים למים הרי זה נחשב מקוה אחת (ב אלפים תסיג) וכל שכן שאם רק הרצפה אינה שוה דלדבריהם א"צ להחמיר [ועיין לעיל סוף ס"ק שפ"ג בעיקר מה שנוהגים לעשות מקוה ע"ג מקוה]: (תתמו) אלא א"כ עמדו. כי היכי דלא ליהוי קטפרס (ב אלפים תסיד) ויש שדעתם דכל שיפוע שהמים זוחלין עליו כבר חשיב קטפרס אע"פ שאינו מחודד הרבה דבעינן שהמים המערבים ב' המקואות יהיו בהשקט בעמדם במקומם הטבעי שזהו אשבורן ולא בזוחלין שזהו קטפרס (ב אלפים תסטו) ויש שדעתם דדוקא שטח מחודד הרבה הוי קטפרס אבל אם משופע קצת לא חשיב קטפרס וכל שכן דא"צ שיהא הקרקע חלקה ושוה ממש בלי שום מדרון (ב אלפים תסטז) אך לא נתבאר שום שיעור בזה (ב אלפים תסיז) וצ"ע לדינא:

ביאורים

ד* אלא א"כ עמדו. כתב הגר"א לעיל סק"ו להוכיח דמעין א"צ מ"ס אף לאדם ממש"כ הריב"ש סימן רצ"ב דהא דמעין מטהר בזוחלין ומקוה דוקא באשבורן דהוא משום דקטפרס אינו חיבור וממילא ליכא מ"ס משא"כ במעין דמטהר בכל שהוא לא איכפת לן במה שהוא קטפרס וכ"כ עוד בס"ק צ"א והנה בריב"ש לא מצינו כן במפורש לחלק בין מעין למקוה לענין שיעורא וכנראה דכוונת הגר"א למה שכתב הריב"ש שם בביאור דין זה דג' גומות בנחל דהוא משום דקטפרס אינו חיבור וביאר הריב"ש בגדר קטפרס דכל שאין המים עומדים בהשקט במקומם הטבעי באשבורן הרי הם זוחלין וזהו קטפרס ומייתי עלה לשון הרמב"ם בדין זה וכמו שהעתיק המחבר כאן דאין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הזוחלין מערבים אלא א"כ עמדו ומבואר בריב"ש דהא דכתב הרמב"ם אין הזוחלין מערבין היינו משום דהוי קטפרס ומדנקט הרמב"ם הך לישנא משמע דכל היכי דהוי זוחלין הוי קטפרס ואפילו בקרקע שוה עד שיהא באשבורן ולמד מזה הגר"א דהיינו פסול זוחלין גבי מקוה ואע"ג דלא מיירי דוקא כשהוצרכנו לחיבור ב' מקואות וא"כ למה יש פסול קטפרס אע"כ דכל מקוה בעיא תורת חיבור מחמת שצריך מ"ס ובזוחלין ליכא חיבור דהוי קטפרס וממילא מעין דכשר בזוחלין ע"כ דא"צ שיעור, כן נראה בכוונת הגר"א וכן מבואר בספר אמרי משה בריש ס"א וע"ע במה שכתב באות ט"ז, ומדברי הגר"א נראה מבואר דס"ל דקטפרס לא הוי חיבור אף במעין

ציונים

(ב אלפים תסו) ומ"מ אם מים העליונים כמו בהמשכה דבלח"ה אינם פסולים אלא מדרבנן נוטה שם להכשיר ע"ש [וע"ע בשבט הלוי מ"ג סימן קל"ח]: (ב אלפים תסז) כן נראה מדבריו שם וכמש"כ בגמ"מ מ"ג סימן ס"ה: (ב אלפים תסח) בח"ב סימן ל"ז: (ב אלפים תסט) ע"ש שכתב דהמדרגות הן בשיפוע ולא נתבאר אם הכוונה שכל מדרגה בשיפוע או אפילו אם הן בשטח שוה מ"מ המדרגות בכללן הן בשיפוע: (ב אלפים תסי) מהרש"ם מ"ב סו"ס נ"ט וח"ג סימן ק' אות י' ואמרי יושר מ"א סימן ק"ח וח"ב ס"ס ע"ג וכן הביא משו"ת שו"מ, ועיין בסמוך: (ב אלפים תסיא) אמרי יושר מ"ב שם [שכתב דבכה"ג יש לחוש להד"מ ועוד כתב דאף הד"מ לא פסל אלא בכה"ג] והכי נקט בשו"ת מנחת יצחק מ"ה סימן ל"ב ול"ד וכן בגמ"מ שם ועיין בספר פתחי מקואות פ"ט הערה מ"א מה שהביא עוד מהאחרונים בזה וע"ע בשבט הלוי שם ובמ"י סימן קנ"ב: (ב אלפים תסיב) וכן נראה בחזו"א מנינא סימן מ' סק"ה דבכה"ג מיהת מהני ע"ש: (ב אלפים תסיג) וכ"כ בגמ"מ שם ע"ש ועיין בשו"ת חלקת יעקב מ"ג סימן נ"ג וע"ע בספר תשובות והנהגות מ"א סימן תקי"ד ובשבט הלוי מ"י שם, ועיין בספר פתחי מקואות שם מה שהביא מהרבה מחברים שדנו בהך עניינא ובאיזה נפק"מ בזה: (ב אלפים תסיד) ריב"ש סימן רל"ב והעתיקו בב"י סוף עמוד רל"א וכן נראה ברמב"ם בפיה"מ טהרות פ"מ מ"ט [וכמו שכבר דקדק במהר"ם שיק סימן ק"ל ד"ה אבל לאימי] וכן נראה בהגר"א סק"ו ול"א שדעתו כהריב"ש [וכמו שהבאנו דבריו בביאורים כאן] וכעי"ז בחי' ברכות נ"ג ב' בסוגיא דבת בירמא [ובמש"כ בגידו"ט] וכן נראה מסקנת החזו"א קמא סימן ג' ס"ק י"ב ועיין לקמן אות ב' אלפים תסטו"ז מהמרדכי: (ב אלפים תסטו) הכי מוכח ברש"י מגיגה י"ט א' ד"ה חרדלית [וכן בגיטין ט"ז א' וע"ז ע"ב א'] ור"ש טהרות שם בתחילה המשנה ובב"י לעיל עמוד רפ"ט והעתיקו גם בד"מ סק"ו ועיין בסמוך: (ב אלפים תסטז) גידו"ט, ובמרדכי בשם ראבי"ה שהביא ב"י לעיל שם דעתו דסתם נהר תשיב קטפרס אע"פ שאינו משופע הרבה ובב"י נחלק עליו וכנ"ל ומ"מ לדינא ל"ע כי הב"י העתיק גם דברי ריב"ש הנ"ל:

(ב אלפים תסיז) הכי מסיק בגידו"ט וכעי"ז בהר"ם שיק שם:

באר הגולה

קמ רמב״ם בפ״א מהתוספתא ריש פ״ה דמקואות: קמא תוספתא

סא (תתמז) [קמ]הכופת ידיו ורגליו (תתמח) * וישב לו באמת המים (תתמט) אם (תתנ) נכנסו מים דרך כולו טהור:

סב (תתנא) (תתנב) * [קמא]מקוה שיש בו ארבעים סאה מצומצמות (תתנג) האדם הטובל

כתבה ר״ש בפ״ז דמקואות וכפירוש הרא״ש בסוף נדה דהמים נתזין לחוץ בקפיצתו:

ביאורים

ולא ס״ל דמעין שאני מחמת שחיותו מחברו וכמו שהבאנו סברא זו בס״ק תתמ״ב מהחזו״א ואיהו כתב כן גם עלה דהגר״א ע״ש בתנינא ר״ס ט׳, וכעיקר דברי הגר״א מבואר גם במאירי שבת ס״ה ב׳ ד״ה ממש״כ למדת וכו׳ דמעין כשר בזוחלין מפני שא״צ בו מ״ס ועוד כתב דאף אם צריך מ״ס מ״מ מעין חיותו מחברו אף בזחילה וא״צ שיהיה במקום אחד משא״כ במקוה והיינו כמש״כ בחזו״א לדחות הוכחת הגר״א [ועיין בספר שערי ישר ש״ג פרק כ״ז מה שדן בדברי הגר״א]: * וישב לו וכו׳. ומקור דין זה בתוספתא ריש פ״ח וכתב שם בחזון יחזקאל דהך וישב לו ר״ל קודם הטבילה שמתחילה שהה שם ועי״ז חדרו המים לבא בין גופו לידיו ורגליו ואח״כ טבל (ר״ל שנכנס כולו במים), וכן מאי דתני עוד ואם לאו טמא פירש שאם לא שהה לישב שם קודם שטבל לא חדרו המים והוא טמא עכ״ד ומדברי הב״י שהבאנו בס״ק תתמ״ז משמע דא״צ להך ישיבה מקמי הטבילה אלא הכל תלוי בבדיקה אם נכנסו המים אם לאו [וכן העתיקו האחרונים דברי הב״י בסתמא] וצ״ע, ועיין בחדרי דעה סעיף א׳ מה שפי׳ בלשון התוספתא בענין אחר: * מקוה שיש בו וכו׳. ומקור דין זה בתוספתא פ״ה ה״י דקתני הקופץ למקוה והמחבר

חלקת בנימין

סא (תתמז) הכופת ידיו ורגליו וישב לו וכו׳ אם נכנסו מים דרך כולו טהור. (כ אלפיס תשיט) פירוש דקיימא לן לעיל סימן קצ״ח סעיף ל״ה דאשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה שלא תשחה יותר מדאי ולא תעמוד בקומה זקופה ולא תדחוק אבריה זה לזה כדי שלא תמנע המים מלבוא בכל גופה וכאן אשמועינן המחבר שהכופת ידיו ורגליו (כ אלפיס תשיט) שהן קשורות א״נ (כ אלפיס תשכ) שהוא יושב על גבי ידיו ורגליו [(כ אלפיס תשכא) כדרך אלו היושבים על הקרקע ורגליהן מתחת לגופם והגוף יושב על הרגלים (כ אלפיס תשכב) ומכסה אותן וכן לפעמים נותנים גם הידים מתחתם כדי להחזיק שויון ישיבתם] וא״כ אין טבילתו בדרך גדילתו מ״מ בודקים אותו ואם נכנסו המים בכל המקומות שהיה צריך ליכנס אילו טבל דרך גדילתו עלתה לו טבילה בדיעבד ואם לאו לא עלתה לו (כ אלפיס תשכג) וקמ״ל דלא אמרינן כיון שכופת ידיו ורגליו אין בשרו מתפשט וא״א שיכנסו המים בכל המקומות דלעולם אפשר ליכנס אך צריך להשגיח על זה ולבדוק אם אכן נכנס ועיין עוד מדינים אלו לעיל בסימן הנ״ל שם. וצריך טעם למה הביא המחבר דין זה בכאן שאין ענינו להלכות מקואות רק לדיני חציצה וצ״ע: (תתמח) וישב לו. עיין בביאורים: (תתמט) אם נכנסו מים וכו׳. (כ אלפיס תשכד) ומיירי שמקום הכפיתה הוא ברפיון שביכולת המים ליכנס שם אבל אם מהודק ואינו נכנס הוי חציצה: (תתנ) נכנסו מים דרך כולו. ר״ל שנכנסו אף במקומות שיש לחוש בהם שדבוקים להדדי (כ אלפיס תשכה) וצריך גם שיעברו המים על כל גופו בבת אחת דאם לא כן אין זו טבילה כל עיקר: **סב** (תתנא) מקוה שיש בו מ״ס מצומצמות האדם הטובל בתוכו לא יקפוץ לתוכו שלא יחסרו המים וכו׳. (כ אלפיס תשכו) פירוש שיש במקוה מ׳ סאין מצומצמין אבל חלל המקוה גדול בכדי להחזיק גם כל גוף האדם (עם המים) אבל לא יותר וממילא כאשר ניתזין המים מכח קפיצתו הרי הם יוצאים חוץ למקוה טרם יתכסה כל גופו במים ונמצא שטבל במקוה חסרה (כ אלפיס תשכז) ועל כן מתחילה יש עליו לירד לתוך המקוה בנחת ועיין בביאורים: (תתנב) מקוה וכו׳. (כ אלפיס תשכח) וה״ה מעין למאי דקיי״ל בסעיף א׳ דאף מעין צריך מ׳ סאה לטבילת אדם ומאי דנקט המחבר מקוה לאו דוקא: (תתנג) האדם הטובל בתוכו לא יקפוץ וכו׳. וה״ה אם מטביל בו כלי הניקח מן הגוי לא ישליך הכלי לתוכו מטעם זה עצמו (כ אלפיס תשכט) שלא יחסרו המים ע״י זה ואגן בעינן מ׳ סאה גם לטבילת כלים אלו וכנ״ל סימן ק״כ ס״א [ואף לטבילת כלים טמאים בעינן מדרבנן מ׳ סאה וכנ״ל סק״ז]:

ציונים

(כ אלפיס תשיח) כ״י סימן קל״ח (עמוד ר״ד) וכן העתיקו בגידו״ט ולחם כאן: (כ אלפיס תשיט) וכפשט מלת כפות בהם״ם [כגון בשכח ל״ד מ׳ וגיטין ע״ח מ׳] ועיין בסמוך: (כ אלפיס תשכ) מזון יחזקאל על התוספתא ריש פ״ח והחם קחני ליתנא דכפה ידיו וכו׳ (ולא הכופת וכמו שהעתיקו בר״ם פ״י מ״ד והרמב״ם פ״א ה״ט) דמשמע טפי כהך פירושא [ולפי׳ לשון קשה דהאיך יקשור ידי ורגלי עצמו וגם למה יעשה כן]: (כ אלפיס תשכא) שם: (כ אלפיס תשכב) ולשון כפה כמו כפה עליהם הר כגיגית שהוא לשון כיסוי [שם]: (כ אלפיס תשכג) ערה״ם כאן סעיף קל״ג: (כ אלפיס תשכד) ערה״ם וטהר״י: (כ אלפיס תשכה) פשוט וכן מבואר בגדוש: (כ אלפיס תשכו) ריב״ם סימן רל״ג והעתיקו בב״י: (כ אלפיס תשכז) פשוט וכ״כ בערה״ם: (כ אלפיס תשכח) כ״ג פשוט: (כ אלפיס תשכט) אבל לפי טעם הר״ם המזכר בביאורים ד״ה מקוה אפשר